

Sosyalist Kadın

KIŞ 2013

Varyos Yay. San ve Tic. Ltd. Şti. adına

İmtiyaz Sahibi:	Alper Kaba
Sorumlu Yazıişleri Müdürü:	Alper Kaba
Yayın Türü:	Yaygın Süreli
Yönetim Yeri:	Aksaray Mah. Çakırağa Camii Sok. Birlik Apt. No: 8/10 Aksaray İstanbul
Tel:	0212 529 15 94
Faks:	0212 529 06 75
Baskı:	Ceylan Matbaa
Adres:	Güven İş Merkezi B Blok No: 318 Topkapı/İstanbul
Tel/Faks:	0212 613 10 79
Baskı Tarihi:	Ocak 2013

Dergimizin önceki sayılarına sk.wordpress.com adresinden ulaşabilirsiniz....

İÇİNDEKİLER

Editörden..... 5

DOSYA: Kadın, Devrim, Sosyalizm

Ekim Devrimi'nde Cins Bilinci ve Kollantai / Gülşen Güney	7
"İnciltmiş" ya da Kaba Erk'e Karşı Mücadele / Z. Deniz Güneş	20
Bolivarcı Venezuela'da Kadınların Kazanımları / Birsen Kaya	31
Karakalpakistan'da Devrim ve Kadın Devrimi / Serpil Arslan	36
Tenimdeki Ülke Nikaragua / Songül Akbay	41

Kadın İradesiyle Özgürleşmeye	46
Kadın Emegine Sahip Çıkacağız.....	54
AKP'nin Kadın Politikaları / Arzu Torun	62
Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Politikaları / Av. Sezin Uçar	73
Yasemin'de Kadın İradesi	82
Erken Yaşta Yapılan Evlilikler ve "Çocuk Gelinler"	88
Erkek Medyaya Karşı Kadın Haber Ajansı: JİNHA	93

EDİTÖRDEN...

Yeni bir sayımızla merhaba!

Kadın özgürlük mücadelesi bakımından yüklü bir dönemi geride bıraktık. Erkek egemen kapitalist düzenin yasama, yürütme ve yargısı, kadının en temel haklarını ihlal ve saldırı zemini haline getirdi. Kürtaj hakkının AKP Hükümeti tarafından hedef tahtasına oturtulması, başbakanın “3-5 çocuk doğurun” temennisinin somut bir baskı ve dayatmaya dönüştürülmesi, kadın cinayetlerine alan açan, faillerini yasal ve toplumsal zırhlarla koruyan uygulamaların ifrada varması sürecin en belirgin yanlarıydı. AKP Hükümeti, Meclis oturumlarında kendi kadın milletvekillerinin şiddete uğramış görüntülerinden de hiç utanmadan, CHP’li bir vekilin kürtaj konusundaki hükümet politikalarını eleştiren konuşmasını “utanç verici” ilan ederek, Meclis çatısı altında bir kadın vekile psikolojik şiddet uygulamaktan sakınmadı.

Bütün bunların karşı cephesinde, kadın özgürlük mücadelesinin yükselen hareketi vardı. Başbakan’ın “Her kürtaj bir Uludere’dir” açıklaması, “Kürtaj haktır, Uludere katliam” sloganıyla etkili ve kitlesel kadın eylemleriyle yanıtlandı. Bu eylem süreci, kadın özgürlük güçlerinin politik refleksi ve harekete geçirdiği güçlerin kapsamı bakımından, yakın tarih kadın hareketi bakımından ayrırcı bir yer edindi. Bu, aynı zamanda dönemsel bir kazanım da yarattı.

25 Kasım, kadına dönük şiddete karşı mücadele haftası kapsamında yurt genelinde yaygın olarak yapılan eylemler, şiddete karşı mücadele bilincindeki gelişimin de

---

Bütün bunların karşı cephesinde, kadın özgürlük mücadelesinin yükselen hareketi vardı. Başbakan’ın “Her kürtaj bir Uludere’dir” açıklaması, “Kürtaj haktır, Uludere katliam” sloganıyla etkili ve kitlesel kadın eylemleriyle yanıtlandı. Bu eylem süreci, kadın özgürlük güçlerinin politik refleksi ve harekete geçirdiği güçlerin kapsamı bakımından, yakın tarih kadın hareketi bakımından ayrırcı bir yer edindi.

ifadesi oldu. Eylemlerin dikkat çekici bir yanı birleşikliği olurken, diğer yanı, hala bazı kararsızlık ve katılım zayıflığı öğeleri taşısa da erkek sosyalistler cephesinden geliştirilen eylemlerdi.

Bugün kadın kitlelerinin yaşamı, AKP iktidarının zorlu saldırılarıyla yıkıma uğratılma tehdidi altında. Başta Kürt halkına ve bölge halklarına karşı tırmandırılan gerici, sömürgeci savaş politikaları, zamlar ve ağırlaştırılan yoksullukla kadınların günlük yaşamları ve geleceklerinin tahrip edilmesi, daha ağır saldırılarla yüz yüze olduğumuzu gösteriyor.

Ancak bu saldırı ve yönelimler karşısında, kadın iradesinin değiştirici bir güç olarak gelişmekte olduğunu da söyleyebiliriz. Kadın özgürlük mücadelesinin uluslararası devrimci dinamikleri bakımından, Mısır ve Tunus'ta erkek ve sermaye karşı devrimine karşı mücadelenin de yeni bir aşamaya geldiğini görebiliriz. Ortadoğu ve Arap ülkelerinde devrim ve karşı devrim mücadelesi sürerken, kadın özgürleşmesi

ve devrimi bakımından da önemli bir aşamaya geldiğini ve bu sürecin bilgi ve deneyimiyle buluşmak kadar, dayanışmanın da önemli olduğunu ifade edebiliriz.

* * *

Bu sayımızda, kadın özgürlük mücadelesinin güncel başlıklarıyla tarihsel deneyimlerini buluşturmaya, dünü-bugünüyle geniş bir görüş açısı oluşturmaya çalıştık. Geçen sayımızda başlattığımız "Kadın, devrim, sosyalizm" başlıklı dosya çalışmamızın yanı sıra, güncel konuların politik, teorik, tarihsel boyutlarıyla yorumlanarak ele alındığı çalışmalar ve belgesel aktarımlar bu sayımızda sizlere ulaşıyor.

Kadın aklıyla aydınlanacağımız, kadın iradesiyle güçleneceğimiz, kadın devrimiyle özgürleşeceğimiz daha iyi bir kolektif üretim için, siz okurlarımızı da bu üretime katılmaya davet ediyoruz.

Son olarak bir küçük not ekleyelim. Dergimizde daha önce yayımlanan yazılarına sk.wordpress.com adresinden ulaşabilirsiniz.

Ekim Devrimi'nde Cins Bilinci ve Kollantai

Sosyalizm koşullarında da kadınla erkek arasındaki fark ve çelişkilerin değişik biçimlerde sürmesini en çarpıcı olarak Kollantai'nin belirleme ve aktarımlarında görürüz.

Devrimci, partili ya da sosyalist devletin parlak bir yöneticisi olarak erkek, cins ayrıcalıklarını koruyarak erkekliğini sürdürmektedir. Oysa, kadının böyle bir şansı yoktur. İşte, Aleksandra'nın öykülerinde devrimin bu "erkek gibi" ya da erkeğe psikolojik halatlarla bağlı kadınlarının kendilerini keşfini ve bağımsızlaşmalarını görürüz.

Aleksandra Kollantai, Ekim Devrimi'yle birlikte öne çıkan komünist kadın liderlerinden biridir. Bir devrim gerçeğine, bir kadın liderinin profilinden bakmak her zaman için iyi bir yöntem olmayabilir. Ama farklı bir açı yakalamak istiyorsanız, bu yöntem tehlikeli de olsa farklı olana götürür. Neden mi tehlikelidir bu bakış? Çünkü fark denilen şey, genel olanın içerisinde ayrıksı olanı, bütün içerisindeki parçayı, bir cümlede noktayı değil virgülü, soru işaretini ve ünlemi tanımlar daha çok. Ama genel tarih yazımı, noktaları daha çok sever. Virgülün süreğenliğinden, soru işaretinin merakından, ünlemin şaşkınlık ve itirazından pek haz etmez.

İşte, toplumsal gelişim ve devrim süreçlerinde kadın, virgüldür, soru işaretidir, ünlemdir! Kadın, kendi gelişim süreçlerinin önemli aşamalarına nokta koyamamış, noktalı virgüllerle idare etmek durumunda kalmış bir cinstir. Genel olan içerisinde özel olanı, bütünün içerisindeki farklı parçayı oluşturur. Bu nedendir ki, genel olanla ters düşme riski vardır. Bilinen dışında, az bilinen ve öğrenilmesi gereken kısmını oluşturur, devrimin ve hayatın.

Devrimin ve hayatın bilinmeyen, az bilinen ve öğrenilmesi gereken kısmına yapılan yolculuk, öğrenilmiş-öğretilmiş ve esas olarak da ezberlenmiş olanla çatışmayı da içerir. Toplumdaki yaygın kanı, bunu fazla tehlikeli ve öğrenilmiş-öğretilmiş olana bir tehdit olarak görebilir. Ama toplumsal mücadele ve devrimler sürecinin toplam birikiminin, kadın ekseninden "tehdit edilmeye" ihtiyacı vardır. Hatta bugün, devrimci gelişimin altın kuralların-

dan biri budur.

Öyleyse bugün, dünün bir kadın liderinin mücadele penceresinden Ekim Devrimi'ni ele alalım. Bilinmeyen ve az bilinen yanlarıyla... Soru işaretleri, ünlemleri ve virgülleriyle... Kızıl kaplı tarih kitabımızın dipnotlarıyla... Ve biraz da bu tarihi, kitabın ana yazılarına giremeyen devrimci kadınların düştüğü kenar notlarıyla okuyalım.

Kollantai Kimdir?

Kollantai, Ekim Devrimi arkasında iz bırakan kadın önderlerin başında gelir. Bu sadece, devrimci-mücadeleci kişiliğinden kaynaklanan bir fark değildir. Bir toplumun özgürleşme süreci içerisinde kadın özgürleşmesini inceleyen, bunun dinamiklerini ve gelişim hedeflerini teorize eden yanı Kollantai'nin en önemli farkıdır. Bu teori her zaman, onun bir devrimci ve kadın özgürlükçüsü pratiğiyle de paralel ilerlemiştir. Yaşanmışlıkları teorize eden, teorize ettiklerini kendi yaşamında ve kadın kitlelerinin yaşamında pratikleştiren bir kadın liderdir.

Kollantai'nin 1872'de zengin-aristokrat bir ailenin kızı olarak başlayan yaşam öyküsü, radikal, (hatta çağdaşlarının izlenimine göre marjinal) bir kadın karakterin şekillenmesiyle devam etmiştir. Rusya'da devrimci fikir ve hareketin yeni gelişmeye başladığı bir dönemde, ağır sınıf çelişkileri ve ezilmişliği, seçkin sınıftan gelen çoğu devrimci

gibi onu da sorgulamaya itmiş ve dönemin güçlü toplumsal dinamiklerinin de etkisiyle mücadeleye atılmıştır. Yine aynı dönemde mücadeleye atılan aydın-entelektüel kadınların ortak özelliklerinden biri, Kollantai'de daha belirgin olarak dikkat çeker: Devrimci bilincinin gelişimine eşlik eden cins bilinci... Hatta cins bilincinin, yaşam çizgisine bir adım önden girdiğini söyleyebiliriz. Bir kadın olarak özgürleşme arayış ve pratiği onu, bir toplum olarak özgürleşme arayış ve pratiğinden bağımsız yürüyemeyeceği sonucuna götürmüştür. Önce aile baskısından kurtulmak için erken yaşta yapılan bir evlilik, ardından eşini ve çocuklarını arkasında bırakarak başlayan öğrenim hayatı, Marksist ve entelektüel çevrelere giriş, yazarlık, kulüp ve derneklerdeki etkinlik ve Rus Sosyal Demokratik Partisi'yle ilişki... Birbirini hızlıca takip eden ve iç içe geçen bu gelişim süreci, özgür bir kadın kimliğiyle

“As-

le, devrimci kadın kimliğinin iç içe geçişini koşullamıştır.

İnada yalnızca

Kadın özgürleşmesinin

bir tek yaşam değil, bir

devrimci bir iklimde

çok hayat yaşadım; yaşam

biyessellikten toplum-

kesitlerim birbirinden o kadar

sallığa hızlı dönüşü-

ayrıydı. İsveçlilerin deyimiyle 'gül

kimliğinde çarpıcı

bahçesinde' değildim. Yaşamadığım

bir örnek olarak

bir şey kalmadı. Başarılar, korkunç

yansımaktadır.

derecede çok çalışma, taktir, kitlelerce

Daha sonraki

sevilme, izlenmeler, nefret, cezaevleri,

raki yıllarda

başarısızlıklar ve temel düşüncem

Aleksandra,

için (kadın sorunu ve evlilik sorunu

1905 devriminden yenilgiye,

üzerine) yetersiz anlayış, yoldaşlarla

yenilgiden ayağa kalkışa ve Ekim

bir çok acı farklılıklar, düşünce

Devrimi'nin hazırlanmasına kadar

ayrılıkları, ama aynı zamanda

uzun ve zorlu bir dönemin

partide uzun yıllar beraber ve uyumlu çalış-

nemin yapıcılarından

ber ve uyumlu çalış-

olmuştur. Ekim Devrimi

alışma..”

öncesinden 1918'e kadar

parti komitesinde yer alan ilk

ve tek kadındır. Daha sonraki yıllarda, bir taraftan adı parti içi muhalefetle anılırken, diğer taraftan sosyalist inşanın kadın özgürleşmesi-örgütlenmesi, teori ve politikasının geliştirilmesinde başat rol oynamıştır. Kitap ve broşür çalışmaları bir alt-üst oluş yaşayan Sovyet insanı ve toplumunun gelişiminde başvurulan temel kaynaklar olmuştur. Politik yaşamının çoğunu bir Menşevik olarak geçirmesine rağmen, Ekim Devrimi'nin soluğunu hissettirmesiyle, Bolşeviklerin yanında yer almakta tereddüt etmemiştir.

Sosyalist devrimi “erken” bulanlara cevabı, devrimci hükümette yer almak ve başlayan inşa sürecinin tutkulu bir savunucusu olmaktır. Sonraki yıllarda, bir dargın bir barışık, çatışmalı ve ayrışmalı da olsa, parti, devrim ve sosyalist iktidardan kopmayan, hatta Sovyet düzenine karşı içten ve dıştan yoğun hücumlar yaşanırken bu çizgisinden sapmayan bir Kollantai vardır. Ayrıksı bir kişilik olmasına dayanarak hakkında yapılan onca spekülasyona rağmen, Aleksandra gibi güçlü ve bağımsız bir kadını parti ve sosyalist devrimin “çelişkili birliği” içinde tutan şey, bunlara duyduğu kuvvetli inançtan başka bir şey olamaz. Sosyalizm, kapitalist vahşete ve sömürüye karşı, ezilen insanlık ve kadınların kurtuluşu için keşfedilmiş tek yoldur onun için. Ve onu, her koşulda savunmaktan vazgeçmez. Yaşamının son yıllarında kaleme aldığı biyografisinde de aynı bilinç ve ruh vardır: “*Aslında yalnızca bir tek yaşam değil, bir çok hayat yaşadım; yaşam kesitlerim birbirinden o kadar ayırıydı. Kolay bir yaşamım olmadı. İşveçlilerin deyimiyle ‘gül bahçesinde’ değildim. Yaşamadığım bir şey kalmadı. Başarılar, korkunç derecede çok çalışma, taktir, kitlelerce sevilme, izlenmeler, nefret, cezavleleri, başarısızlıklar ve temel düşüncem için (kadın sorunu ve evlilik sorunu üzerine) yetersiz anlayış, yoldaşlarla bir çok acı farklılıklar, düşünce ayrılıkları, ama aynı zamanda partide*

uzun yıllar beraber ve uyumlu çalışma..”

Kollantai, partiyle tanışmasından kısa bir süre sonra eşi ve çocuğunu arkasında bırakıp güçlü bir kopuş yaptığında, artık “birçok hayatın” harmanlandığı bağımsız ve özgür bir kadının macerası başlar. Bu, “*O yaşama artık hiç dönmeyecektim. Kollantai'nin (eşi) sevgisini yitireceğim için kalbim üzüntüden parçalansa da, hayatta aile mutluluğundan daha önemli olan başka görevlerim vardı. İşçi sınıfının kurtuluşu, kadın hakları ve Rus halkı için mücadele edecektim*” sözlerinde karşılığını bulur. Arkadaşına verdiği, bayrağı hep yükseklerde tutma ve hiçbir zaman düşürmeme sözüne de hep sadık kalacaktır. Onun bu kararı, sadece kendi hayatını değil, milyonlarca kadının ve erkeğin hayatını değiştiren bir güç olmuştur. Özellikle, Rusya ve Avrupa kadın özgürlük hareketinin gelişimine sunduğu politik, teorik ve örgütsel katkılar, bu değişim gücünün ifadesi olmuştur.

Kadın Özgürlüğünün Teorik Temelinde Ekim Devrimi ve Kollantai

Kadın özgürlük mücadelesinin tarihsel serüveninde, Ekim Devrimi'nin ve açığa çıkardığı kazanımların tayin edici bir önem taşıdığı, bu mücadeleyle ilgilenenlerin ortaklaştığı bir tespittir. Bu büyük toplumsal alt-üst oluş, aynı zamanda bir kadın devrimi olarak yaşanmıştı. Toplumdaki alt-üst oluşun en çarpıcı kanıtı ve lokomotif kadını kitleleriydi. Ekmek ve barış talepli isyan-grev hareketinin başını çekerek Ekim devriminin fitilini ateşleyen, ayaklanan işçi ve askerlerin önünde yürüyen ve gelişen, kapitalizmin köleleri olmayı reddeden işçi ve emekçi kadınların yaşamı ve toplumsal yapıdaki pozisyonu radikal biçimde değişmişti. Kendi devrimiyle toplumsal yapıdaki devrimi birlikte hazırlayan ve ateşleyen bir pozisyonu bu. Kadın kitleleri ezilen insanlığın en şanlı

eylemlerinden birinin doğrudan bileşeni olmuş ve onunla bütünleşmişti. Ama bu, kadın kitlelerinin kendinde devrimi, yani kadın devrimini yaşamasının en görünen, dahası tek görünen tarafıydı. Oysa devrimin pek görünmeyen, görmezden gelinen ve pek yazılıp-çizilmeyen yanında başka bir geçek vardı... Bir taraftan, erkek sınıf kardeşleriyle aynı amacın peşinden ve aynı düşmana karşı kışık saraya yürüyen işçi kadınlar, diğer taraftan Petersburg Limanı'nda cinsel tacizlerinden bezdikleri "sınıf kardeşlerini" fıcılara kapatıp denize atıyorlardı! Zıtların birliği ve mücadelesi bu olsa gerek!

Tabi ki bu, Ekim Devrimi içerisinde yaşanan kadın devriminin asıl görülmeyen tarafıydı. "Erkek sınıf kardeşleriyle ele" kapitalist zorbaları deviren kahraman işçi-emekçi kadının sınıfsal isyanı, aynı zamanda bir cins isyanına dönüşmüştü. Çünkü devrim, ayağa kalkanı tüm egemene karşı özgürleştirir. Ekim günlerinde yaşanan Petersburg'a benzer sayısız olay, sadece kapitalist düzen karşısında değil, erkek karşısında özgürleşen kadının devrimine ve bunun gelişimine işaret ediyordu. Bu, başlamış ve bitmeyecek bir devrimdi. Ama sonucuna ulaşabilmesi için, her şeyden önce görülmesi, tanınması ve bilince çıkarılması gerekiyordu. Ve bunun için ne yazık ki sadece devrimci-sosyalist bilinç yetmiyordu. Devrimci bilinç ve görüş açısının, kadın kitlelerinin durumu, talepleri ve sorunlarını görmeye-çözmeye yeteceğini sanmak, aslında talihsiz biçimde devrimin o büyük gerçeğine gözünü kapatmak anlamına geliyordu.

Elbette devrimin hemen ardından, kadın kitlelerinin temel haklarını tanımak ve güvenceye almak bakımından önemli adımlar atıldı. Sovyet sosyalist iktidarı, kadın kitlelerinin dünya çapında kaderini tayin edecek bir gelişime imza attı. Ama önemli bir eksikle... Sosyalist toplumu kurma ve geliştirme sürecinin her aşama-

sına eşlik etmesi gereken kadın devrimiydi bu. Ve bu devrime özünü veren cins bilinci... Ekim Devrimi ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği deneyiminin çok parlak başarıları bir yana, çok sönük ve karanlıkta kalan, irdelenmesi gereken yanı da budur.

İşte A. Kollantai profili, tam da bu noktada bizim için incelenmeye değer bir örnektir. Bardağın hem dolu hem de boş tarafını gösteren nadir bir örnektir çünkü. Onun, Ekim Devrimi'nin ön günlerinden, sosyalist inşa ve gelişim dönemine kadar, üzerinde durup altını çizdiği temel nokta, devrimde cins bilinci ve özgürleşmesi olmuştur. Kollantai'nin cinsel devrim-kadın devrimi üzerine bu kadar kafa yorup, somut bir güce dönüştürme çabası, elbette ki sadece onun kişisel eğilimleri ve teorik "keşifleri" olarak görülemez. Onun çizgisi, devrim içerisindeki kadın gerçeğinin dosdoğru okunması ve anlaşılmasından güç alır. Kollantai aynı zamanda, kadın cins gerçeğini kavrayıp özgürleşmesinin önünü açmadan, sosyalizmi nihai hedefine ulaştırmanın mümkün olmadığını oldukça berrak görebilmiştir. Ne var ki, kadın cins gerçeğini kavramak ve göstermek, "yasaklı" ya da "ayıp" bir dizi alana da girmek demektir. Çoğu zaman da devrimin kızıl peleriniyle sarınmış-örtünmüş kadın ve erkeklerin aslında çıplak olduğunu söylemektir! Devrim ve sosyalizm sürecinde kendisini devam ettiren toplumsal kadınlık ve erkeklik halleri Aleksandra'nın en çok ilgilendiği konu olmuştur. Roman ve öyküleri başta olmak üzere bir çok yazınsal çalışmasında, devrimin arka sokaklarında sinsice dolaşan erkek egemenliğini ve kadın kahramanlarının buna karşı mücadeledeki yalpalamalarını, acılarını ama illa ki zaferlerini konu eder. Bazı hikayeler, kadın ve erkek arasında "özel alanda" süren çelişki ve mücadelenin, yeni sosyalist toplum içerisindeki devrim-karşıdevrim mücadelesi olduğuna da işaret eder. İnce

ya da kaba halleriyle erkek egemen düşünüş ve davranış tarzı, yeni toplumsal yapı içerisinde, devrim postuna bürünmüş karşı devrimden başka bir şey değildir.

Sosyalizm koşullarında da kadınla erkek arasındaki fark ve çelişkilerin değişik biçimlerde sürmesini, en çarpıcı olarak Kollantai'nin belirleme ve aktarımlarında görürüz. Devrimci, partili ya da sosyalist devletin parlak bir yöneticisi olarak erkek, cins ayrıcalıklarını koruyarak erkekliğini sürdürmektedir. Oysa ki, kadının böyle bir şansı yoktur. Peşin hiçbir ayrıcalığı olmadan, bütün öğrendiklerini yok sayarak ve hazırlık yapmadan erkeklerin yaptığı bütün işlerin altına girmiş, yaslandığı tüm toplumsal dengeler alt-üst olmuştur. İşte, Aleksandra'nın öykülerinde, devrimin bu "erkek gibi" ya da erkeğe psikolojik halatlarla bağlı kadınlarının kendilerini keşfedişini ve bağımsızlaşmalarını görürüz. Ekim Devrimi ve onun ardından gelen karşı devrimci saldırı, yıllar boyunca özellikle de genç kadın kitlelerinin yaşamını keskin bir şekilde yörüngesine almıştır. Yıllar süren iç savaş, devrimin savunulması ve savaş komünizmi olarak adlandırılan ekonomik inşaa sürecinin güçlü görev ve sarsıntıları, kadınları cepheden cepheye, kentten kente amansız bir mücadelenin

içine çekmiştir. Geleneksel yaşam alanlarından, zaten dağılmış ailelerinden tümenden kopan, kapitalist düzenin görünen prangalarını parçalayan kadınları, bu yerin göğün birbirine karıştığı yıllarda engelleyebilecek tek şey vardır; erkek egemenliği ve bu egemenliğin "devrimci" haline duyulan bağlılık... İşte Kollantai, esas

olarak kadınları bu bağdan kurtulmaya ve devrimci enerjilerini tümenden özgürleştirmeye çağırır. "*Ya burjuva ideolojisinin davranış kurallarına boyun eğecek ve 'erkeğin yanında' yani etkin kolektif yaşamın dışında kalacak, ya da yeni bir dil ve cinsler arasında yeni ilişkiler yaratacaksın.*" Bunun içindir ki, öykülerinin sonu, 'erkeğin yanından' ayrılan ve tüketici aşkını hayatının son kördüğümü olarak çözüp atan kadın kahramanların, üretici-etkin kolektif yaşamın bağrına dalmasıyla son bulur. Her öykü bittiğinde, kadın yeniden başlar.

A. Kollantai'nin kadın özgürlüğü teorisine en belirgin katkısı, sadece verili Marksist birikimle sınırlı kalmaması, o birikimi yaşanan canlı bir kadın devrimi gerçeğiyle buluşturabilmesidir. Bu, aynı zamanda kadın özgürlük mücadelesinin teorik temellerini de şekillendiren bir üretim olmuştur. Ne yazık ki, Marksistlerin ve sosyalist kadın hareketinin bu katkılardan layığıyla yararlandığını söyleyemeyiz. Hatta yeterince anlaşıldığını söylemek de zordur. Şimdi, Kollantai'nin temel görüşlerini açmaya çalışarak, aynı zamanda anlama çabamızı da harekete geçireceğiz.

Yeni Kadın ve Yeni Ahlak

A.

Kollantai'nin çizgisi, devrim içerisindeki kadın gerçeğinin dosdoğru okunması ve anlaşılmasından güç alır. Kollantai aynı zamanda, kadın cins gerçeğini kavrayıp özgürleşmesinin önünü açmadan, sosyalizmi nihai hedefine ulaştırmanın mümkün olmadığını oldukça ber- rak görebilmiştir.

"Adları tarih sayfalarına işlenmiş olan kadın kahramanları, adları bilinmeyenlerin uzun dizisi izledi ki bunlar, allak bullak edilmiş bir kovandaki arılar gibi mahvolmuşlardı. O denli arzulan geleceğin taşlı yollarına serpilmişti kemikleri. Sayıları her yıl, her yerde artıyordu. Ama yazarlar ve şairler gözlerinde kalın bir bant, görmeksizin geçmeye devam ediyorlardı

onları.” Kapitalizm ve proleter devrimler çağında kadın kitlelerinin durumunu ve onların gerçeğine kapalı erkek görüş açısını böyle tarif ediyordu Kollantai. Kapitalist düzenin kuruluş ve gelişim yıllarında, “ocağın başından” zorla da olsa koparılan, ucuz iş gücü olarak kölece koşullarda fabrikalara, işliklere, üretime sürülen kadın kitlelerinin dramı, aynı zamanda geleneksel kadından zorunlu bir “sapma” anlamına geliyordu. Maddi koşulları değişen kadın kitleleri, evin-ocağın dışındaki hayata dokunuyor, onun çelişki ve ağırlığı, aynı zamanda özgürleşme zeminini de yaratıyor ve ateşliyordu. İşçi kadınların kapitalizmi var etmek için koşulduğu bu amansız mücadele bir taraftan üretimin artışını sağlarken, diğer taraftan yeni bir toplumsal yapı açığa çıkarıyordu. İşçi kitleleri içerisinde bilinen aile yapısı bozulmuş, evliliğin yerini gittikçe daha fazla serbest birliktelikler almıştı. İşçi kadınlar, ağır çalışma ve yaşam koşulları altında “evinin hanımı olma” şansını yitirmiş bekar kadınlardı artık. Kapitalist düzen, bir taraftan kendi eliyle bu yaşam şartlarına ittiği işçi kadınları sadece sınıf olarak değil ahlak olarak da “aşağı” ilan ederken, diğer taraftan temellerinde meydana gelen bu yeni durumun basıncını göğüslemekte zorlanıyordu. Nitekim, kadın kitlelerinin yaşamında ve toplumsal-ekonomik yapıda meydana gelen köklü değişimler, artık yukarı sınıflardan kadınların yaşamında da “sapmalar” yaratıyordu. Kollantai bu

durumu “Tarihte çağdaş kadın kahramanı anımsatan çizgileri bulunan kadınlar, kuraldan bu arızı sapmalar, psikolojik olaylar gibi görülmüyordu” diye tarif ederken, o dönemde edebiyat, sanat ve psikoloji alanında gerçeğin iğdiş edilmesini de eleştiriyordu. Oysa ki, Madam Bovary, Anna Karanina ve diğer karakteristik kadın kahramanlar, işçi kadın kitleleri içerisinde kaynayan değişim kazanımının orta ve üst sınıftan kadınlara yansımalarından başka bir şey değildi. Ama dönemin erkek egemen düşüncesi, “kadın kahramanlarını” bu güçlü basınçtan müstakil, psikolojik savrulmalar ve marjinal sapmalar içinde debelenen karakterler olarak yansıtıyordu. Diğer yandan, işçi sınıftan kadınların yaşamındaki köklü değişimlerin, her sınıftan kadınların içine girdiği kişilik-kimlik oluşturma mücadelesini de tetiklediğini, bu mücadelenin her sınıfın kendi karakterine paralel cereyan ettiğini de söyleyebiliriz. Ama bu mücadeleyi daha bireysel ve bunalımlı yaşayan orta ve üst sınıftan kadınların değişiminin, “aşağıdan” gelen devrimci basıncın bir yansıması olduğu genellikle görülmemiştir. Kollantai, “yeni kadın” kavramını kapitalizm ve proleter devrimler dönemiyle birlikte başlatır. Ülke ve toplumsal tabakaya göre farklılıklar gösterebileceğini ifade eder. Ama geçmişin kadından derhal ayırt edilecek ortak çizgileri olduğunu da vurgular. Bu, en genel anlamda cins olma durumu ve bunun bir bilinç ve dava olarak

farkına varıştır. Yeni kadınların tanımına Kollantai şöyle girer: “Onlar, romanların mutlu bir evlilikle sonuçlandırdığı hoş ve ‘saf’ genç kızlar değildir. Kocasının sadakatsizliğinin acısını çeken ya da kocasını aldatmaktan suçlu kadınlar da değil; ne gençliklerinin mutsuz aşkına gözyaşı döken ihtiyar kızlar, ne de yaşamın keder dolu koşullarının ya da kötü yolda olan kendi öz doğalarının kurbanı ‘aşkın kadın papazlarıdır’ bu kadınlar. Hayır, bu yeni, önceden bilinmeyen, yaşamın önüne kendi istekleriyle duran bir kahraman tipi, kişiliğini kanıtlayan, kadının devletteki, ailedeki, toplumdaki katmerli köleliğini protesto eden, hakları için mücadele veren ve cinsini temsil eden bir kahraman tipidir.” Devrimler döneminde çizilen kadın portreleri, içinden çıktığı eskiyen erkek egemen görüş açısının çizdiği, kişiliksiz ve burjuva ahlakın “erdemlerini” yüklenmiş kadın portrelerinden epeyce farklıdır. Kollantai, “Yeni kadınlar, gri giysilere bürünmüş, işçi mahallelerinden sonu gelmez kabilelerle şafak vakti fabrikalara ve imalathanelere, garlara ve tramvaylara doğru yola çıkan milyonlarca kişidir. Yeni kadınlar, sayıları on binlere ulaşan, genç ya da daha şimdiden solmuş, büyük şehirlerdeki odacıklarında yalnız yaşayan, ‘bağımsız evler’in sayısını artıran kişilerdir. Yaşam için sessizce ve kesintisiz mücadele sürdüren, günlerini büro masası başında, telgraf araçları yanında, dükkan tezgahları arkasında geçiren genç kızlar ve kadınlardır bunlar. Bekar kadınlar, taze ruhlular, kafaları düşler ve gözü pek projeler dolu, bilim ve sanat tapınaklarının kapılarını çalan, sağlam erkeksi bir yürüyüşle düşük ücretli bir ders aramak, herhangi bir iş bulmak için kenti baştan başa dolaşan genç kadınlardır. Yeni kadını çalışma masasında oturmuş olarak, laboratuvarında bir deneyi tamamlarken, arşivleri karıştırırken, klinik çalışmasına yetişmek için acele ederken, siyasi bir

konuşma hazırlarken göreceksiniz” derken, yeni bir dönemi ve o dönemin kadın tablosunu çizer.

Ekim Devrimi’yle birlikte yeni kadının gelişim mecrası da ileri bir noktaya taşınır. “Abartılmış duygulanma yerine disiplin, boyun eğme ve kişiliksizlik yerine özgürlük ve bağımsızlığa değer verme; sevdiği erkeğin görüntüsüne girmek ve onu yansıtmak için saf çabalar yerine kendi bireyini kanıtlama; ikiyüzlü temizlik maskesi yerine yeryüzü sevinçlerinden haklarını isteme; sonunda, aşk hikayelerini yaşam içinde sınırlı bir yere koyma; yeni kadının uğraşları bunlardır. Önümüzde duran, erkeğin gölgesi durumundaki dişi değil, kendinde bir kişilik olarak yeni kadındır.”

Devrim yılları, kapitalizm koşullarında değişim mecrasına giren kadın kitlesinin durumunu büyük bir sarsıntıyla başka bir düzeye taşımıştır. Bu düzeyin devrimci kadınları, erkek egemen yapıyla görünen bağlarının yanı sıra görünmeyen bağlarından da kopma eşiğine gelmiştir. Kollantai, yeni kadın çözümlemesiyle bu bağlardan kopuşun kritik halkalarının neler olduğuna işaret eder. Bunlardan en önde geleni, şüphesiz ki, kadının çalışma ve üretim faaliyetiyle kurduğu ve kurması gereken ilişkidir. Devrimin yeni kadını, yaşamının merkezine toplumsal üretim faaliyetini, işini koyar. Aşk, aile, çocuk gibi faktörler bundan sonra gelir ve özellikle erkeğe bağımlılığın prangası haline gelen aşk, asla vazgeçilmez değildir. Kollantai, yeni toplumun yeni ahlakını da kadının durumundan ve yeni kadın tanımından yola çıkarak yapar. Bu tanıma göre, proletaryanın ve onun sosyalist iktidarının yeni ahlakı, bütün bireyleri ve özelde kadın bireyleri toplumsal yararlılığı ve üretkenliğine göre değerlendirmelidir. Kollantai, “Kadının ahlaki tutumunu belirleyen şey, seksüel ilişkiler değil, onun çalışmada, topluma yararlı çalışmada gösterdiği de-

ğerdır” derken, tam da buna işaret eder. Burjuva-feodal ahlak, kadını bütün siyasal, toplumsal etkinlik alanlarından uzak ve yararsız bir nesne haline getirirken, kocasının karısı, çocuklarının anası, duygusal-cinsel yasakların uysal kölesi olarak değersizleştirmektedir. Erkek egemen burjuva ahlak, kadını sadece duygusal-cinsel alandan tanımlayarak, baştan onu toplumsal üretimin dışına itmiş ve duygusal-cinsel alanda da tam bir ikiyüzlülükle, kadına yasakladıklarını kendine serbest kılmıştır. Öyleyse proletaryanın yeni ahlakı, en önce bu ikiyüzlülüğün ve ahlaktaki cinsiyetçiliğin üzerine yürümelidir. Kollantai'nin üzerinde durduğu en önemli konulardan biri de bu olmuştur. Yeni kadın ve yeni ahlakın aynı zamanda birbiriyle iç içe gelişen olgular olduğunu ortaya koymuştur.

Diğer yandan, yeni kadının gelişimi için en elverişli düzen koşullarının sosyalizmde ve proletarya ideolojisinde olduğunu savunur. Çünkü, ancak devrimci koşullar, kadının özgürlüğe ve yeniye yolculuğunu sağlayabilir. Devrim ve devrimci iktidar, içerisinde barındırdığı eski erkek egemen yapının kalıntılarına rağmen, maddi koşulları itibarıyla yeni kadının gelişimine olanak sunar.

“...İşçi sınıfı kadınlarında, haklarının, kişiliklerinin kanıtlanması için mücadele, sınıf çıkarlarıyla uyum halinde olmasına karşılık, diğer toplum katmanlarının kadınları bir engelle karşılaşıyorlar: Kadının tipinin yeniden eğitilmesine düşman olan kendi sınıflarının ideolojisi engelidir bu. Burjuva ortamında ‘kadının

başkaldırması’ çok daha keskin karaktere bürünerek daha göze çarpan biçimlerde ifade ediliyor. (...) İşçi ortamında, kadının şekillenmekte olana psikolojisiyle sınıf ideolojisi arasında keskinleşmiş çatışmalar yoktur ve olamaz. Biri ve diğeri, şekillenmekte, olmakta olan süreç içinde iç içe bulunmaktadır.” Kollantai bu belirlenmesiyle, genel bir doğruya işaret eder, ama devrim ve devrimci iktidarın ilerleyen süreçlerinde, yeni kadını da ve onun içinden doğduğu kadın devrimini de zor dönemler ve cinsler arası ilişkilerde karşı devrimci çatışmalar beklemektedir. Kadın özgürlüğün proleter devrimle yakaladığı en büyük gelişim olanağı, bir taraftan sınıf çıkarlarıyla uyumlu biçimde ilerlemiş, ama diğer taraftan kadın kitlelerinin burjuva iktidarlarda olduğu kadar keskin olmayan çatışması, işçi sınıfı iktidarında da sürmüştür. Kollantai ise işçi sınıfı saf larındaki kadınlar ve bu sınıf ideolojisinin özgürleştirici-yenileyici dinamiklerine dayandığı kadar, görünen-görünmeyen çelişki ve çatışmaların üstüne yürümekten de sakınmamıştır.

Kollantai, yeni kadın, yeni ahlak olgularını değişim, süreklilik içinde ele almıştır. Bu değişimi algılayamayan ve ihtiyaçlarına yanıt veremeyen sosyalist düzenin, kendi içinde yaşadığı ve yaşayabileceği çelişkilere işaret etmiştir. İşçi sınıfı düzeninde ahlak, cinsler arasındaki durum ve algının eşitlendiği, açıklığı ve birlikte üretmek paylaşmanın öne çıktığı, kadınların yaşamın tüm alanlarında belirleyici özne olduğu ve niteliklerinin bu rollerine göre

Kollantai, “yeni kadın” kavramını kapitalizm ve proleter devrimler dönemiyle birlikte başlatır. Ülke ve toplumsal tabakaya göre farklılıklar gösterebileceğini ifade eder. Ama geçmişin kadından derhal ayırt edilecek ortak çizgileri olduğunu da vurgular. Bu, en genel anlamda cins olma durumu ve bunun bir bilinç ve dava olarak farkına varıştır.

değerlendirildiği bir toplumsal olguydu. Kollantai, aslında bu belirlemeleriyle yeni toplumun temel yeni ahlak ölçülerinden birinin, kadın özgürleşmesi düzeyi ve bu yanıyla da yeni kadın olduğunu söylemiş oluyordu. Bu, aynı zamanda toplumsal yapıyı devrimci moral değerlerle ileriye taşımak, geçmişin izlerini silmek bakımından kadın özgürlüğünün kavranışının ne kadar önemli olduğuna yapılan bir vurguydu. Görünen zincirlerinden kopan kadın ve erkeklerin, eski toplumsal yapının moral-duygusal bağlarından kopmasına yapılmış bir çağrıydı. Yeni toplumun maddi koşulları olgunlaşmaya başlamıştı ama önceki toplumun içteki kalıntıları ve geriye çeken dış zorlamalar hiç de hafife alınacak gibi değildi. Yeni toplum, verili maddi koşulların değişimi içerisinde yeni bir maneviyat-ahlak arıyordu. Ve Kollantai, yeni toplum içerisinde, insanların ruhunda oluşacak manevi değişimin, devrim ve sosyalist toplumun ilerletilmesi bakımından ne kadar önemli bir güç olduğunun farkındaydı.

Ve Aşk!

Ekim Devrimi, sınıflar arası ilişkilerin değişmesi kadar cinsler arası ilişkilerin değişmesine de zemin oldu. Bireysel cinsel aşk, keskin değişime uğrayan alanlardan biriydi. Özellikle partili yaşamda ve genç işçi kadınlarla erkekler içerisinde, burjuva ahlakın ikiyüzlülüğü ve tutsaklığından kurtulmuş serbest (özgür) aşk deneyimi yaşanıyordu. Kollantai bireysel cinsel aşkı, önce kadın olmak üzere bütün toplum açısından ele aldı.

“Aşk sadece doğanın zorlayıcı faktörü, biyolojik bir kuvvet değil, aynı zamanda toplumsal bir faktördür. Aşk, özünde derinlemesine toplumsal bir heyecandır” derken, aşkın insan için toplumsal yapıdan beslenen manevi bütünlüğün ve coşkunun üretilmesinde tuttuğu yere işaret ediyordu. İnsanın “aşk potansiyelini” belirleyen ve zenginleştiren toplumsal yapıdır. Aşkın

coşku, tutku ve zenginliği iki insan arasındaki cinsel çekim dışında şeylere ihtiyaç duymaktadır. İşte insanı zenginleştirmeyi hedefleyen sosyalist düzen, bu bilinç ve ruh zenginleşmesini sağlayacak aşk potansiyelini açığa çıkarma ve geliştirme yolundan ilerleyebilir.

Sovyetler Birliği'nde sosyalist devrimin ilk dönemi, iç savaş ve ekonomik inşa savaşı olarak yaşanırken, bu süreçte görev alan sayısız genç ve partili için aşk, bir taraftan otoritenin prangalarından özgürleşmiş, diğer taraftan günlük işlerin, zorlu görevlerin basıncıyla geçicileşmiş, sönükleşmiştir. Kollantai, Sovyet insanının bu dönemini, *“Büyük ruhsal anlaşmazlıklar olmaksızın birleşiyor ve ne göz yaşı ne de acı olmadan ayrılıyorlardı. Aşk, coşkusuz oldu. Ayrılık da acısız olacak”* diye tanımlıyordu. Aşkın coşku ve “işken-celerine” ayıracak zamanı olmayan, Sovyet toplumunun kurucu bölükleri, maddi şartların belirlediği aşkı yaşıyordu. Zaman ve ruhsal enerji ana amaca, toplumsal yapının kuruluşuna vakfedilmişti. Bu durumda, ya cinsel aşk yaşanmayacak ya da Kollantai'nin alıntıyla kullanıldığı kavramla “oyun aşk” yaşanacaktı. Yalnızca sempatiye dayanan, karşısındakinden yaşam gülücüğünden başka bir şey beklemeyen, birbirlerine nazik, ince ve sevgiyle yaklaşanların “oyun aşkı”, Kollantai'nin “kanatsız Eros” olarak tanımladığı büyük olamayan aşktı. Kollantai, özellikle de alt üst oluş dönemlerinde kişilerin derin bir arkadaşlık ve tutkuya dayanan “büyük aşkı” bulmalarının çok zor olduğunu, oyun aşk, büyük aşkın yerine konulmaması da ruhlara onu yaratacak bir sevme potansiyeli katabileceğini savunuyordu.

Diğer yandan, devrim insanının manevi portresine dair bu çözümleme, ‘kanatlı Eros’un yeniden çağrılmasıyla sonuçlanıyordu. *“Yeni yaşam biçimlerinin kurucusu olan proletarya, her toplumsal ve manevi olaydan ders almayı bilmek, her olayı an-*

lamak, bilincine varmak ve yenebilmek, onu sınıfının öz korunma silahlarından biri yapmak zorundadır. Yalnızca maddi ürünü yaratma yasalarının değil, manevi davranışı düzenleyen yasaların da elde edilmesinden sonradır ki proletarya, ihtiyar burjuva alemi karşısında tepeden-tırnağa silahlanmış olacaktır.” Kollantai, yoğun bir devrimci mücadele döneminden sonra, Sovyet toplumunun göreceli ve geçici bir dinlenme dönemine girdiğini ve keskin mücadele döneminde açığa çıkan aşkı anlamak ve bilincine varmakla birlikte, artık “Geçici olarak yedek parça dükkanına atılmış bulunan sevecen ‘kanatlı Eros’un haklarını kullanmaya başladığını” ilan eder. Sovyet insanı ve kadını coşkun, tutkulu, paylaşımcı ve arkadaş “büyük aşkı” yeniden keşfe çağırır. “Büyük aşk” kadın bağımsız ve özgür olduğunda büyüktür. Kolektiflikten beslendiğinde zengindir. Sovyet toplumunun ruhsal gereksinimleri ve manevi zenginliğinin gelişmesi döneminde, önemli noktalardan biri de aşk heyecanının yeniden büyük keşfi olabilir. Kollantai bu keşfe çıkan kadınları, en önce kendisini keşfetmeye, manevi coşkuyu en önce toplumsal yararlılığından almaya, kolaylıkla kırılan direncini iradesiyle güçlendirmeye, kazandığı hakları korumak için erkeğinkinden çok daha derin bir eğitim çalışmasına, geleneksel ve geriye çeken “duygularını yenme bilimini” öğrenmeye çağırır. Bu, sosyalist düzen koşullarında, erkek egemenliğinin en katı engelleri ortadan kalktığında dahi sadece kadınların sağlayabileceği bir düzeydir. Nitekim, devrim içinden doğan bu güçlü kadın portreleri ilk belirlediği aşamadan itibaren, erkekleri allak bullak eden, hatta korkutan bir değişim ifadesi olmuştur. Büyük aşkın öznesi olarak beliren güçlü, bağımsız ve ruhu zenginleşmiş, sevgiliye sunduklarının ve beklentilerinin çıtası yükselmiş kadın, erkeğin geleneksel aşk ezberlerini değişime zorlayan temel bir etkidir.

Özgürlük Mücadelesi ve Kavramlarının Gelişiminde Kollantai

Ekim Devrimi olduğu kadar, Kollantai'nin kadın özgürlüğü alanında yaptığı analiz ve çalışmalar, geniş bir alanı etkilemiştir. Sosyalizm mücadelesinde kadının “cinsini temsil etmesine” yaptığı güçlü vurgular, komünist bilincine daima cins bilincinin eşlik etmesi ve kadını özgürleştirecek koşullar olmadan sosyalizmin kapitalizme karşı yenilmez biçimde silahlanamayacağı tespitleri, bugün bir deneyim olarak daha bir değer kazanmıştır. Aslına bakılırsa, Kollantai gibi komünist bir kadın lideri, en az anlayan yine komünistler olmuştur. Ekim Devrimi ve Sovyet deneyiminin kadın gözüyle okunmasındaki yüzeysellik ve erkek gözüyle okunmasındaki yok sayma ya da kendine göre yorumlama, bu deneyim içerisindeki parlak sonuçlardan yeterince yararlanmamayı getirmiştir. Sosyalist kadınlar olarak, yeni bir gözle bu tarihi ve deneyimi okuduğumuzda, Ekim Devrimi içindeki kadın devrimini, ona eşlik eden cins bilinci ve mücadelesini daha açık görebiliriz. A. Kollantai, kendisinden sonraki kuşaklara bu gerçeği gösterebilmeye mücadelesine adanmış kadın lider olarak seçkin bir yerde durur. Sosyalist kadınlar cins bilinci kavramı ve teorisiyle çok sonraları tanışmış olmasına rağmen, Kollantai yüz yıl kadar önce kadın özgürlüğü teorisi ve pratiğini bunun üzerine kuruyordu. Kadının özgürlük mücadelesini sadece kadın kitlelerini devrime, sosyalizme kazanma olarak tarif ederken, bu alanda kendinden önce çiğnenmiş yollar ve söylenmiş sözlerden yeterince yararlanamadı. Çok ironik biçimde bu birikimden yararlanan feminist kadın hareketiydi. Kendi döneminde, feminizmden öğrenmek gerektiği kadar, mücadele etmek gerektiğine de vurgu yapan Kollantai'nin çözümlenmeleri ikinci dalga feminist hareketin içeriğine önemli bir etki etti. Hareket, özgürleşmeyi

kadın bedeninin denetim altına alınmasına karşı isyanda, aile ve evliliğe savaş açılmasında görüyor, bireysel cinsel aşktaki ikiyüzlülüğü reddederek, “özgür aşk” devrimi başlatıyordu. Kapitalizmin özel alan sayarak dokunulmaz kıldığı aile, evlilik gibi duygusal-cinsel alanların politiklığına yapılan vurgular bir yerlerden tanıdıktı. Ama özelde, Türkiye-Kürdistan cephesi olmak üzere sosyalist-komünist hareketler, bu vurguların nereden tanıdık geldiğini bir türlü hatırlamayacaklardı. İkinci dalga feminist hareketin, bu cins eksenli ve toplumsal cinsiyet rollerine cepheden karşı çıkan içeriğine mesafeli duran sosyalist hareket, eğer Kollantai'nin ve Sovyet devrimi deneyiminin bundan çok fazlasını söylediğini fark etseydi, belki gelişmenin yönü de farklı olurdu. Bu farkındalığın gelişmemesinde, Sovyet düzenindeki kadın devriminin tedrici, geri düşüşü ve ağır yenilgisinin, oluşan yeni birikimin yerine restore edilmiş eskinin konulmasının etkisi olabilir. Yenilgiler, devrim geleceği ve tarihini izleyenler üzerinde geçici bir hafıza kaybı ve yok sayma yaratabilir. Ama, sosyalist bir ülkede ve kadın özgürlüğünün tek umudu olarak sosyalist kadınların yaşadığı bir yenilgi, tarihsel süreklilikte önemli bir kesinti yarattığını söyleyebiliriz. Bu kesintinin yarattığı boşluğu, Ekim Devrimi ve içerdiği kadın devrimi birikiminden eksik olarak yararlanan 2. dalga feminist hareket doldur-

muştur. Ama bu süreçle, kendi özgürlük görüş açısından ilişki kuramayan ve yenilgi ardından erkek egemen anlayışın yeniden kurulduğu partilerde eriyen sosyalist kadınlar olmuştur. Feminizme mesafe koymak adına kendi tarihine yabancılaşan, gelişen, içerisinde sosyalist devrimin etkilerini göremeyen dar bir algıdır bu. Oysa ki, Sovyetler Birliği'nde cinsel devrim sürecini tamamlayamadığı için kırılan kadın devrimi, sonraki tarihsel kesitte sınıf mücadelesinin yeni bir karmaşa anında, bu kez daha az proleter karakterle çıkabilir sahneye.

Kollantai ve Ekim Devrimi, kişisel-özel sayılan bütün alanları, yani aşkı, cinselliği, aileyi kamusal-kolektif yaşam alanları, kadının köleliğinin olduğu kadar özgürlüğünün de geliştirilebileceği olgular olarak tarif etmekle kalmamış, bu alanlardaki ilk kamusal deneyimleri de açığa çıkarmıştır. Kadın özgürlüğünün ele alınışında “kişisel olanın politik” ve dahası ideolojik olduğu teorisi ve kavramsal içeriği başka yerlerden öğrenmekten çok, Kollantai'de okunmalı ve geniş kapsamıyla kavranmalıdır.

Dayanışma, özgürlük yolundaki emekçi kadınların atlayamayacağı bir eşik olarak Kollantai tarafından vurgulanmıştır. O, dayanışmayı işçi-emekçi kadın kitleleri arasında geliştirecek bir bilinç ve durum olarak tanımlar: “Bireyselliğin tek başına yenilmez gücü olabileceğine inanacak işçi

Kollantai'nin kadın özgürlüğü alanında yaptığı analiz ve çalışmalar, geniş bir alanı etkilemiştir. Sosyalizm mücadelesinde kadının “cinsini temsil etmesine” yaptığı güçlü vurgular, komünist bilincine daima cins bilincinin eşlik etmesi ve kadını özgürleştirecek koşullar olmadan sosyalizmin kapitalizme karşı yenilmez biçimde silahlanamayacağı tespitleri, bugün bir deneyim olarak daha bir değer kazanmıştır. Aslına bakılırsa, Kollantai gibi komünist bir kadın lideri, en az anlayan yine komünistler olmuştur.

kadına yazık! Sermayenin arabası onu kaçınılmaz biçimde ezecektir. Yalnızca savaşımların safları bu arabayı yolunu değiştirmeye zorlayabilecektir; bunun için kişilik ve hak bilinçliliğine paralel olarak yeni işçi kadında, diğer toplum katmanlarının yeni kadınlarında ancak zayıf olarak gelişen duygular, yani kolektiflik duygusu, arkadaşlık duygusu doğmakta ve güçlenmektedir.”

Kollantai'yi kendi döneminde feminizme karşı mücadelecı pozisyona çeken faktör, bu alandan doğan birikimi reddetmesi ya da erkek egemenliğine karşı daha az radikal bir yoldan gitmesi değildir. Aksine kadın özgürleşme dinamiklerinin oldukça biriktiği bir dönemde feminist hareketin devrimci değil, reformcu bir yoldan gitmesine duyulan tepkidir. Kollantai, kadın özgürleşmesi ve kurtuluşu için gerekli koşulların açıkça toplumsal devrimlerin bağrında yeşerdiğini görmekte ve bunun dışında bir özgürlük arayışının burjuva sınırlarla malul olduğuna işaret etmektedir. İşçi kadınlar ve aynı saftaki sosyalist kadınlar feminist hareketin birikimine de yaslanarak, onun teorik tespit ve hedeflerini kendi mücadele sürecinde pratikleştirerek ilerletmekte ama feminist hareket kendi sınırlarını aşarak, bu devrimci kadın dinamiğiyle birleşmemektedir. Kollantai bu durumu, yeni ahlak ve özgür birliktelikler konusunda işçi kadınların yakaladığı düzeyi anlatır-

ken şöyle tarif eder: “Nasıl olur? Onlar, o ergin kadınlar değil mi, yeni ahlakı getirenler; kadınları aile boyunduruğundan kurtarmak için savaşan öncü müfrezeler onlar değil mi? Burjuva kadının, toplumsal ve manevi yeni gerçeği getirenin kendisi değil, fakat proleter genç kız kardeşi olduğunu anlaması, çok ama çok zordur; o, kız kardeşe hor görerek ve korur havasında davranmaya öyle alışmıştır ki...” Açık ki, Kollantai'yi mücadeleye iten, feminizmin kadın karakteri değil, burjuva karakteridir. Ve bu, kadın özgürlüğünün geliştiği gerçek zemini geriye çeken ve özgürlüğün asıl dinamiklerine devrimci biçimde dokunma yapısı olmayan bir karakteristiktir.

Yeni kadın, yeni ahlak, cinsel özgürlük, aşk, kadın psikolojisi, toplumsal iş bölümü ve buna dayalı toplumsal cinsiyet gibi bir çok olgu, alan ve kavram,

Kollantai'nin teorik üretim zeminidir. Bunun yanı sıra, teori ve

politikannın örgütlenmeden

bağımsız gidemeyeceğini

ve özel kadın örgütlen-

mesinin zorunluluğu-

nu çok önceden görmüş-

tür. Dernekler

aracılığıyla geliş-

mine ciddi katkı

sunduğu ve ön

açtığı kadın örgüt-

lenmesini, Şubat

devrimin, hemen

ardından parti ve

devlet içerisinde

bir kadın örgütü-

ne dönüştürmek

ister. Güçlü erkek

direnci, ancak Ekim

Devrimi'nden son-

ra, Lenin'in desteği

ve başta İnesa Armand

olmak üzere, Krupska-

ya, Zetkin gibi kadın yol-

daşlarının bu mücadeledeki

Kollantai'yi

kendi döne-

minde feminizme

karşı mücadelecı pozisyona

çeken faktör, bu alandan doğan

birikimi reddetmesi ya da erkek

egemenliğine karşı daha az radikal

bir yoldan gitmesi değildir. Aksine ka-

dın özgürleşme dinamiklerinin oldukça

biriktiği bir dönemde feminist hareke-

tin devrimci değil, reformcu bir yoldan

gitmesine duyulan tepkidir. Kollantai,

kadın özgürleşmesi ve kurtuluşu için

gerekli koşulların açıkça toplumsal

devrimlerin bağrında yeşerdiğini

görmekte ve bunun dışında bir

özgürlük arayışının burjuva

sınırlarla malul olduğuna

işaret etmektedir.

etkisiyle kırılır. Yetkileri sınırlı da olsa, Jenodyellerin kuruluşu, Kollantai'nin ve kolektif kadın iradesinin bir ürünü olarak gerçekleşir. Kollantai sonraki yıllarda gerici tutumlara karşı tek başına direnmek zorunda kalışına sitem etse de, parti içerisindeki komünist kadınların bu kazanımı sebatla hazırlayışını da teslim eder.

C. Zetkin, İ. Armand, N. Krupskaya gibi dönemin lider kadınlarıyla güçlü bir yoldaşlık ve arkadaşlık ilişkisi olan Kollantai, bu arkadaşlıkları sosyalist devrimin ve kadın kitlelerinin geleceğini kazanmada güçlü bir çalışma ortaklığı, manevi birliği ve kadın dayanışması olarak yaşar.

Bir çok hayatın harmanlandığı ve adandığı Ekim Devrimi'nde, bir çok hayat yaşayan ve hepsini bu devrime olduğu kadar kadının kurtuluşuna adayan Kollantai, bugün tam da bu nedenle daha ölümsüzdür.

Yüz yıl öncenin aykırı ama uyumlu, farklı ama bizden, soru işaretlerini, ünlemleri, yani verili olana itirazı seven bu "özel" karakteri, devrim tarihi ve deneyiminin kadın gözüyle nasıl okunacağını gösterir. Kendisi ve özdeşleştiği dönemin kadınlarının, genel tarih aktarımında çok anılmayan erkek egemenliğinin biçimlerine karşı mücadelesini anlatır. Bu anlatımlarda, kimi zaman komün evleri, kolektif mutfaklar kurma mücadelesini düşman ordularını yenmekten beter yaşayan ama pes etmeyen, kimi zaman bedenini tüketecek kadar çalışan ama bu çalışmanın kıvancıyla yaşam enerjisini büyüten, nice emekleri bir ana sağlığı merkeziyle birlikte yandıktan sonra küllerin arasından yeniden başlayan, karşı devrimin saldırılarıyla olduğu kadar, onun köklü uzantısı gerici erkek dienci ve yargularıyla da kavgalı olan kadınlar vardır. Gündelik yaşamda, devrimin ve sosyalizmin somut-güncel inşasının, kadın özgürlüğünden ve devriminden geçtiğini, Kollantai düşüncesinde açık ve çarpıcı olarak görürüz. O, kadın aklının giderek

erkek aklından bağımsızlaşması, devrimi erkeğin değil kadının bilincinden ele alış ve kadın özgürlük teorisinin asıl öznesine dayalı olarak gelişimi bakımından bir parametredir. İçinde geliştiği kadar, yön verilmesine de katkı sunduğu devrim, onun şahsında sonraki kuşaklara güçlü bir deneyim sunar. Kendisini çok sade sözlerle tanımlarken adeta kadın devrimini de anlatmaktadır: *"Ne eziyetten ne zorluklardan korktum. Bunların hiç önemi yoktu. Tehlikelerden de kaçmadım. Gelecek beni hep çekti. Ne işte ne de aşta huzur bulabildim. Her şey bana az geldi. Şimdi bunu başkalarına da öğretmek istiyorum. Bu huzursuzluk olmaksızın ilerleme olanaksız."* Tarihin belki de, en büyük toplumsal "huzursuzluğu" Ekim Devrimi'dir. Kollantai, o dönemi ve devrimi yaşayan yüz binlerce kadın gibi ama onlardan daha bilinçli olarak yaşadığı huzursuzluktan ilerleme ve devrimin doğduğunu kavramıştır.

"Şöyle iki nesil sonra, önemli bir tarihi dönemin objeleri olarak inceleneceğiz" derken, yine yüzü geleceğe dönük ve incelenmeye değer şeyler bıraktığının farkındadır. Acaba onun geleceği olan sosyalist kadınlar, inanmaya ve incelenmeye değer bu geçmişin ne kadar farkında? Bu soruya, geçmişin devrimci dinamiğini kavrayarak, ondan gerçek bir birikim olarak yararlanarak yanıt verilebilir. Kadın devrimi yolunda yarını bugünden kurma aklı ve iradesi de ancak böyle ilerleyebilir.

Kaynak: A. Kollantai eserleri

- Bir Çok Hayat Yaşadım
- Marksizm ve Cinsel Devrim
- Toplumsal Gelişimde Kadının Konumu
- Bir Büyük Aşk
- Kızıl Aşk

“İncitilmiş” ya da Kaba Erk’e Karşı Mücadele

Z. DENİZ GÜNEŞ

Tıpkı bireyler gibi partilerin tarihlerinde de bazı kritik dönemler, eşik olarak tarif edilebilecek anlar vardır. Böyle anlarda süreç bireyi yada partiyi bir ikileme karşı karşıya bırakır; ya o eşik atlanacak ve kritik süreçten ideolojik olarak güçlenilmiş olarak çıkılacaktır yada bulunan noktanın gerisine düşülecektir. Partinin bünyesindeki kaba yada incitilmiş erkeklik mücadelesinin de böyle bir aşamada olduğunu söylemek yanlış olmaz

Marksist sosyalist harekette, incitilmiş erkek egemenliği kendini durmaksızın yeniden ve yeniden üretir. Bunun en önemli nedenlerinden biri tarihsel şekillenişidir. Kadın özgürlük mücadelesine, cinsel devrime yaklaşım bu konudaki temel turnusoldür. Kadın kurtuluş mücadelesini ele alıfta statükocu tutumlar, donukluklar, istikrarsızlıklar, geriye düşüşler bu ideolojik sorundan köklenir. Kadın özgürlük mücadelesinin sosyalizme havale edilmesi, devrimci cins bilincinin, bir kadın iradesinin ürünü olan kadın devrimi ihtiyacının yok sayılması, feminizme karşı mücadelenin erkek egemenliğine karşı mücadelenin önüne konulması vb. devrimci hareketin yapısal zaaflarına, zayıflıklarına dönüşmüş durumdadır. Bu yapısal zayıflık ve zaaf devrimci yapılar içinde incitilmiş erkek egemenliği ve hatta yer yer kaba erkekliğin üretilme zemini durumundadır.

Parti de, bu yapısal şekillenışten tümüyle azade değildir. Birçok politik özne gibi, parti de, esas olarak erkektir. Kadın özgürlük mücadelesiyle ilişkilenışteki görece ileri duruşu, çabaları bu gerçeği değıştirmiyor. Nihayetinde sosyalistler de aynı tarihsel köklerden, benzer teorik temellerden ve aynı gelenekten geliyorlar. Uzun yıllar boyunca incitilmiş erkek egemenliğinin “kolektivize” edilerek kadın devrimciler de dahil tüm yapının “ikna edildiğini” söylemek abartı olmaz. Sosyalist kadınların ise parti içindeki kaba ve incitilmiş erkek egemenliğine karşı mücadeleye, bu sorunları ve kaynaklarını çözümlerle başlamaları tesadüf değildir.

Devrimci yapılar toplumdan yalıtık değil. Devrimci erkek ve kadınlar da toplumsal cinsiyet kalıpları içinde yetişiyor ve saflara önemli oranlarda öğretilmişlikleri taşıyorlar. Devrimcilik bazı değişimler yaratsa da yılların tortusunu parçalamak, toplumsal cinsiyet ayrımlarının oluşturduğu zincirleri kırmak, özgürleşmek uzun soluklu bir mücadelenin ürünüdür.

Ataerki toplumsal düzende, kadının yetenek, birikim ve deneylerine karşı açık veya gizli bir güvensizlik söz konusudur. Toplumsal yaşamın bütününe, kadının yetenek ve birikimini küçümseyen erkek algısı damgasını vurur. Değişik meslek dalları, farklı görevler söz konusu olduğunda, ortalama erkek algısı kadının bunları yapamayacağı, başaramayacağı biçimindedir. Bu toplumsal şekillenişin kimi zaman ise “inceltilecek” parti içine taşındığını söylemek yanlış olmaz.

Devrimci erkekler de toplumsal erkeklığın bir ürünü ve sonucu olarak devrimci kadınlara, yetenek ve birikimlerine gizli-açık güvensizlikler taşırlar. Değişik anlar ve durumlarda güvensizlik veya örtük güvensizlik erkek devrimcinin yol arkadaşıdır.

Gerçekte kaba erkeklikle inceltilmiş erkeklik arasında net bir ayırım yapmak oldukça zordur. Aynı kaynaklardan beslendiklerinden egemenlik ilişkileriyle malüldürler. Pek çok durumda ise iç içe geçmeler. İnceltilmiş erkeklik,

erk’in en kaba hallerinden sıyrılmakla birlikte, özsel olarak egemenlik ilişkilerini bünyesinde barındırmaya devam eder. Hakimiyet kurma çabası, mülkiyetçi davranış biçimleri, erkek kibri vb. konularda aralarındaki fark özsel değil biçimseldir.

Kadın özgürlük mücadelesi ve bununla ilgili içinde parti içindeki kadın iradesinin gelişimine paralel olarak biçim değiştiren, değiştirmek zorunda kalan bir erk vardır karşımızda. Bu nedenlerdir ki, gerçekte erk’ek kabadır. İncelmek veya incelemeye çalışmak yalnızca onun zorunlu duraklarından. Birçoğu o zorunlu durakta konaklar. Fakat özsel değişimler yaşanması, toplumsal maddi koşulların köklü değişimi ve onunla at başı gidecek ideolojik mücadeleyle olanaklıdır. Bu gerçek nedeniyledir ki, erkekleri inceltmeyi değil, erki ortadan kaldırma mücadelesini esas alıyoruz. Partinin eşit haklara sahip bileşenleri olarak politika, örgüt ve teori

Kaba cephesinde var olmaya, kadın özgürlük mücadelesini büyütme çalışıyoruz. Erkek egemen bakış açısına, toplumsal cinsiyet rollerine ve bunun görüngülerinden biri olan inceltilmiş erkek egemenliğine karşı mücadele de bunun bir parçasıdır.

Bugün de olduğu gibi, erkek egemenliği tartışılırken genelde inceltilmiş erkek egemenliği tarifleri yapılır. Önsel olarak egemenliğin “inceltilmiş” biçimiyle muhatap olduğumuz varsayılar. Elbette ki bu önsayımın objektifliği tartış-

Kaba erkeklik, birlikte çalıştığı kadın devrimcilerin yetenek ve birikimlerine karşı güvensizliğini doğrudan ifade etmekten, göstermekten çekinmez. Erkek yöneticilerine karşı önsel olarak güven duyarken, kadın yöneticisine şüpheyle yaklaşır. Kadın yöneticisinin politik analizlerini saptama ve önerilerini subjektif kıstaslarla oluşturduğu bir süzgeçten geçirir. Görüş alışverişinde bulunmanın, karşılıklı danışmanın yerini olur olmaz her şeye karşı çıkış alır. Öyle ki, kadın yöneticisinden öğrenebileceğine ihtimal dahi vermez.

malıdır. En az bunun kadar önemli olan bir diğer şey ise kaba erkeklikle inceltilmiş erkeklik arasındaki geçişkenliktir.

İnceltilmiş erkeklikte eski ile yeni sürekli bir çarpışma halindedir. Bir yandan kaba erkeklikle damgalanmayı göze alamaz, öte yandan ise doğduğundan itibaren kazandığı ayrıcalıklardan, iktidardan vazgeçmek istemez. Bir kadın iradesiyle karşı karşıya kalındığında, geri adım atarak erkek egemen yaklaşımların en kaba biçimlerinden uzak durur. Fakat koşullarını bulduğu an aslına rücu eder.

İnceltilmiş erkek egemenliği, sorunlarla ilişkilenişte genelde gerçek tutumunu koymaz ortaya. Erkek egemenliğine karşı mücadele gündeme geldiğinde inceltilmiş erkeklik, yürütülen mücadeleden yanaymış gibi görünür. Bazı durumlarda ise soruna karşı “tavırsız” kalıp aradan sıyrılıverir. Zora geldiğinde, kendini en kaba erkellik halleriyle kıyaslar. Erkekliğin kaba halleri adeta onun rahatlatma ve kaçış noktasıdır.

Erkeklik bilinci erkeğin devrimciliğindeki oportünizmin de zeminidir. Devrimci erkekler devrimcilikleri ile erkin yarattığı olanaklar arasında gelgitler, yalpalamalar yaşarlar. Sistemden her kopuş anları ileri iterken, cins ayrıcalıkları daha köklü kopuşları engelleyerek geriye çeker. O güzel benzetmeyle söylersek, adeta frene ve gaza aynı anda basarak araba kullanmaya çalışanlar gibidirler. Devrimcilikleri onları geleceğe ve öğretilmiş erkeklikleriyle mücadeleye çağırırken cins ayrıcalıkları ise adeta bir iç ses gibi köklü kopuşların önüne dikilir. Koşulları oluştuğu zaman ortalama bir erkek gibi davranmak bir bilinç veya farkındalık sorunu değildir. Bu, düpedüz erkek ayrıcalıklarından vazgeçmemektedir. Öyle ya, eğer koşulları varsa yılların alışkanlıklarından, yaşamı kolaylaştıran imtiyazlardan neden vazgeçsin ki?! Yazık ki devrimci erkekler de “çözümü” erkek egemenliğinin sağ-

ladığı ayrıcalıkları devrimci ortama ve ilişkilere uyarlamakta bulurlar. Hal böyle olunca, annesinin, kız kardeşinin, sevgilisinin yanında farklı, kadın yoldaşlarının yanında farklı davranan çifte kişilikli karakterler çıkar ortaya.

Ah Nerede Vah Nerede!

Parti içindeki kaba ve inceltilmiş erkeklik halleri tartışmaya başlandığında, sosyalist erkekler de büyük bir “şaşkınlıkla” etraflarına bakıyorlar. Hummalı bir arayış başlıyor. Bu arayışa ise tumturaklı söz kalıpları eşlik ediyor.

Erkek egemenliğinin kaba ve inceltilmiş halleri hangi yaklaşımlarla ortaya çıkarıyor? Kim bunlar? Neredeler?

Kimse üzerine almak istemiyor. Neredeyse hiç kimse kendine yakıştıramıyor. Soruna soyut yaklaşma konusundaki ataksyonlar da cabası... Somut değil soyut tartışmak, özele inmeden genel tartışmak ve nihayetinde kendini tartışmamak...

Genel tartışmalarda kapsamlı çözümler yapanlar, bu konuda alabildiğine atak davrananlar, her nedense iş somutlamaya geldiğinde sessizleşip işin özünden kaçmayı tercih ediyorlar.

Sosyalist erkekler, devrimciliklerine uyarladıkları erk’le hangi düzeyde yüzleşiyor?

Neden yüzleşmek yerine etrafından dolanmak, teğet geçmek yöntemi uygulanıyor?

Sorular... Sorular... Sorular...

* * *

Tıpkı bireyler gibi partilerin tarihlerinde de bazı kritik dönemler, eşik olarak tarif edilebilecek anlar vardır. Böyle anlarda, süreç bireyi ya da partiyi bir ikileme karşı karşıya bırakır; ya o eşik atlanacak ve kritik süreçten ideolojik olarak güçlenilmiş olarak çıkılacaktır ya da bulunan noktanın gerisine düşülecektir. Partinin bünyesindeki kaba ya da inceltilmiş erkeklik mücadelesinin de böyle bir aş-

mada olduğunu söylemek yanlış olmaz. Böyle anlarda bir tek kişi, tekil olumlu örnekler dahi suyun akışını değiştirebilir.

Sosyalist kadınların parti içinde yürüttükleri ideolojik mücadelenin etkisiyle, sosyalist erkekler de kimi iç tartışmalara yöneldiler. Toplumsal cinsiyet rollerini sorgulayarak önemli bir başlangıç yaptılar. Tartışmaların hangi derinlik ve kapsamda yapıldığından bağımsız olarak, başlı başına böyle bir girişimin varlığının dahi değerli olduğunu belirtelim. Bununla birlikte, sosyalist erkekler özsel değişimler yaşamak istiyorlarsa en başta kayıtsız, şartsız olarak sosyalist kadınların ideolojik önderliğini kabul etmeli ve başlattıkları iç sorgulamaları, iç tartışmaları sonuna kadar götürmelidirler. Bu girişimlerin dönemsel olmaktan çıkmasının, bir iç dökme, günah çıkarmaya dönüşmesinin önüne ancak bu şekilde geçilebilir.

Kadın özgürlük mücadelesinin gelişip güçlenmesi, nesnel olarak erkek egemenliğini sınırlandırır. Bununla birlikte nasıl ki, kadın özgürlük mücadelesi gelişmek zorundaysa, erkek egemenliğine karşı mücadelenin de süreklileşmesi ve genelleşerek tüm partiye sirayet etmesi zorunludur. Tam da burada erkek sosyalistler, iç mücadelelerini ve erk’e karşı yürütülen mücadelenin hangi durağında olduklarını gözden geçirebilirler. Erkek egemenliğine karşı yürütülen iç mücadele ve bunun pratik politikaya yansımaya bakmakta yarar var. Söz gelimi, bütün bu süreçte başat bir gündem olan ve erkek egemenliğinin, şiddetin dolaysız bir biçimi olan kadın cinayetlerine karşı erkek sosyalistler nasıl bir tutum almışlardır? Bu ve benzeri konularda, sembolik tutumlarla yetinilmesinin nedenleri üzerine düşünmek gerekmez mi? Erkek sosyalistler bu sorunu ne kadar kendi sorunları olarak görmüş bu bakış açısıyla ilişkilendirilmiş ve bir erkek sorunu olarak gündemleştirebilmişlerdir? Neden sembol reflekslerle ye-

tinilmiştir?

Erkek sosyalistler, kadına yönelik şiddet sorunu başta olmak üzere toplumsal cinsiyet rollerine, erkek egemenliğine karşı yürütülen mücadelede biçimsel reflekslerin -niyetten bağımsız olarak- gerçeği gizleyen ve hatta meseleyi sulandıran boyutları üzerine ciddi bir şekilde düşünmelidirler.

İnceltilmiş Erkekliğin Parti Saflarına Yansması

Devrimci saflardaki inceltilmiş erkekliğin değişik halleri, parti yaşamının hemen hemen bütün alanlarında var eder kendini. Teori ve politika alanından, örgütsel yaşama ve ikili ilişkilere değin tüm alanlarda erkeklik hallerinin farklı versiyonlarıyla karşılaşırız.

Politik-örgütsel alan

Kadınlar devrimci saflara, yaşamın her alanındaki eşitsizliklerin yarattığı dezavantajlarla katılırlar. Pek çok yetenekleri körelmiş, iğdiş edilmiştir. Kadın cinsini ikincilleştiren, bağımlı hale getiren ataerkil toplumsal düzenin yarattığı kadın algısına önemli oranda kadını da inandırmıştır. Öyle ki, belirli bir özgüven kazanmış kadınlar dahi toplumsal kuşatılmışlığın etkisiyle kritik anlarda özgüven sorunları yaşayabiliyor.

Devrimci saflar, kadınlar açısından özgüven geliştirme olanağı yaratsa da eşitsizliklerin eşitlenmeye çalışılması gerçeği ve pratiği burada da dezavantajlı başlangıçları koşullar. Ne ki, kadın devrimcinin bu özgünlüğü genellikle yok sayılır, hesaba katılmaz. Partinin kadro politikasına, kadınların özgünlüklerinin dikkate alınmasının derinlemesine nüfuz ettiği söylemek güçtür. Bunun da ötesinde partinin, bu alanda ulaştığı düzeyin bütün yapıya sirayet edememesi hanemize yazılacak eksilerdendir. Hal böyle olunca, ulaşılan düzeyin uygulanışında dahi sorunlar çıkabiliyor. Olumlu ya da olumsuz

pratikler, önemli oranda bireylerin erkek egemen düşünüş tarzından kopma düzeyleriyle paralellik arz edebiliyor. Öyle ki, bir çok durumda sosyalist kadınlar erkek egemenliğine karşı mücadeleyi bireysel çabalarla yürütmek zorunda kalıyorlar. Tam da bu nedendir ki, erkek egemenliğinin değişik görüngülerinin yasalarla sınırlandırılması, kadın iradesinin güçlenmesinin kurumlarla güvenceye alınması hayati önemdedir.

Egemenlik ve egemenlikten doğan ayrıcalıklardan gönüllü olarak feragat edilmez. İktidarın yarattığı nimetlerden vazgeçilmesi için ciddiye alınır, zorlayıcı bir iradenin varlığının şart olduğu yaşamın test ettiği gerçeklerdendir. Hatta bir kadın iradesinin kendini dayattığı koşullarda dahi değişim ve kopuşların oldukça sancılı gerçekleştiği de biliniyor.

Neden Böyledir?

Erkek ve kadının ruhunun derinliklerine sinmiş olan toplumsal cinsiyet rolleri, şekillenmişlikler, ataerkil toplumsal düzenin ideolojik kuşatması, inceltmiş erkek egemenliğinin değişik izdüşümlerinin devrimci saflarda da yeniden ve yeniden nükesmesine yol açar. Bir kadın iradesinin varlığı ve mücadelenin sürekliliği de bu nedenle zorunludur.

Erkek cinsi bünyesindeki toplumsal erkeklikle mücadeleye giriştiğinde, değiştirici iradenin gücüyle paralel tarzda küçük küçük de olsa adımlar atmak zorunda kalır. “Değişimin” mevzi savaşları biçiminde ilerlediğinin altını çizmeliyiz. Tahmin edileceği üzere mevziler tek

hamlede terk edilmez! Çatışa çatışa ve ancak yapacak bir şey kalmadığında geri adım atılır. Tipik olan şudur: Değişim erk dünyasına ait herhangi bir rahatlıktan feragat etmek anlamına geliyorsa, ortamını bulunduğu anda hızla aslına dönüş yapar. Malum, erk’in avantaj ve ayrıcalıklarından vazgeçmek kolay değildir. Ciddi bir mücadeleyle karşı karşıya kaldığında gerileyen toplumsal erkeklik halleri, söz konusu mücadelede zayıfladığında hızla atağa geçer.

Erkek egemen bakış açısının değişimde en fazla zorladığı, kısmi değişiklikler yaşandığında ise hızla geçmişi canlandırdığı temel alan iktidar ilişkileridir. İnceltmiş erkeklik de iktidardan asla vazgeçmez. Kaba erkekten farklı olarak inceltmiş erkeklik iktidarını gizli tarzda kurmaya çalışır. Görünüşte ve sözde erkek egemenliğine karşıdır. Bu konuda hemcinslerine dair mutlaka bir sözü vardır. Fakat gerçekte iktidarını değişik kılıflar altında sürdürmeyi en doğal hakkı olarak görür. Üstelik çoğu kez, buna kadınları da ikna ederek sürdürmeyi başarır.

Er-

kek egemen

bakış açısı, birlikte

çalıştığı kadın yoldaşlarının

ileri, gelişkin yanlarını görme

konusunda alabildiğine cimridir.

Yetenekleri tespit etme ve buna

bağlı olarak alan açma konusunda

çifte standartçıdır. Yeni bir alan, iş

vb. gündeme geldiğinde, söz konu-

su olan bir kadınsa ince eleyip sık

dokumayı ifrada vardırılır. Farklı

görevlendirmelerde her ne-

dense (!) ilk akla gelen-

ler hep erkekler

olur.

Kaba erkeklik, birlikte çalıştığı kadın devrimcilerin yetenek ve birikimlerine karşı güvensizliğini doğrudan ifade etmekten, göstermekten çekinmez. Erkek yöneticilerine karşı önsel olarak güven duyarken, kadın yöneticisine şüpheyle yaklaşır. Kadın yöneticisinin politik analizlerini saptama ve önerilerini subjektif kısıtlarla oluşturduğu bir süzgeçten geçirir. Görüş alışverişinde bulunmanın, karşılıklı danışmanın yerini olamaz her şeye karşı çıkış alır.

Öyle ki, kadın yöneticisinden öğrenebileceğine ihtimal dahi vermez.

Erkek egemen bakış açısı kadın yöneticisinin veya çalışma arkadaşının birikimini, göreve uygunluğunu vb. olur olmaz şekilde tartışmayı en doğal hakkı olarak görür. Çoğunlukla açıktan, kimi zaman ise dolaylı yollarla güvensizliğini ifade eder. Adeta kadın yoldaşının hatasını yakalamak için pusuya yatar. Birlikte çalıştığı erkek yoldaşlarının eksiklik veya yanlışlarına karşı daha anlayışlı iken, kadın yoldaşlarına karşı “uzlaşmaz” tutumlara girer.

Genel olarak kadın yoldaşlarının - ama özellikle de yönetici görevlerde bulunan kadın yoldaşlarının- kendini ispat etmesini bekler. Bu beklentisini açıktan ifade etmediği/edemediği durumlarda ise tüm davranış ve refleksleriyle yansıtır.

İnceltilmiş erkeklik kaba erkeklikten hangi noktalarda ayrılır? Onun farkı, bütün bunları gizleyerek kurnazca başka biçimler altında hayata geçirmesidir. Fark, özsel değil, biçimseldir.

Devrimci yaşamında bu saydıklarımızla karşılaşmayan, bu tür davranışlarla muhatap olmayan kaç kadın vardır? Soruyu tersten de sorabiliriz. Böyle davranmayan, davranışlarına inceltilmiş erkek egemenliği yön vermeyen kaç devrimci erkek vardır? Kendince önemli gördüğü görevlerin bir kadın tarafından üstlenildiğine tanık olduğunda şaşmayan, hatta şaşkınlığını yüksek sesle ifade etmeyen erkeklerin parti içindeki oranı nedir?

Elinizdeki yazıyı okuyan sosyalist kadınlar, devrimci yaşamlarındaki onlarca örneği anımsayacaklardır. Çalışma arkadaşlarının kadın olduğunu öğrendiğinde dudak bükenler mi dersiniz, “aaa sorumlu yoldaş kadın mıydı” sözleriyle şaşkınlıklarını ifade edenler mi, tartışırken birikim ve deneyimi kadından geri olsa dahi ille de erkek yoldaşını muhatap almaya, konuşmasını onun onayına sunmaya çalışan-

lar mı dersiniz, sorumlulukları aynı olduğu halde çalışma arkadaşını “iç işlerden” kendini ise “dış işlerden” sorumlu kılmaya kalkanlar mı dersiniz... Ve, daha bir dolu örnek...

Genellikle bir yapıda kadınların sayısal artışı, daha doğrusu göz önündeki kadınların çokluğu söz konusu yapı içindeki erkek egemen yaklaşımların geriletilmesinin göstergeleri olarak ele alınır. Politika ve örgüt alanları bu kategoridedir. Elbette kadınların partinin herhangi bir alanındaki varlıklarının nicel olarak erkeklerden fazla oluşları da başlı başına pozitif bir gelişmedir. Fakat bu, gerçeğe dönüştürülmesi için esas olarak karar mekanizmalarındaki kadınların nicel ve nitel görünümelerini fotoğraflamak gerekir. Kadınlar, partinin stratejik alanlarında, belirleyici karar mekanizmalarında görev olacak düzeye ulaşmadıkları sürece sayısal artışın kendi başına değiştirici, dönüştürücü gücü olmaz, olamaz.

İnceltilmiş erkek egemenliğinin bunu özel olarak dert edinmesini beklemek ise ham bir hayaldir. Sosyalist kadınlar, bir yandan parti hukuku ve kurumlaşmalar yoluyla inceltilmiş erkek egemenliğini fiilen sınırlarken, diğer yandan söz konusu görevlere uygun bir donanım, birikim ve deneyim edinmeyi özel olarak gündemleştirmek zorundadırlar.

Erkek egemen bakış açısı, birlikte çalıştığı kadın yoldaşlarının ileri, gelişkin yanlarını görme konusunda alabildiğine cimridir. Yetenekleri tespit etme ve buna bağlı olarak alan açma konusunda çifte standartçıdır. Yeni bir alan, iş vb. gündeme geldiğinde, söz konusu olan bir kadınsa ince eleyip sık dokumayı ifrada vardırılır. Farklı görevlendirmelerde her nedense (!) ilk akla gelenler hep erkekler olur. Öyle ki, kadının özgürlüğünün gözetilerek önünün açılmasını, yüreklendirilmesini bırakalım, kaba eşitlik anlayışının dahi gerisine düşülür.

Kadına karşı gizli güvensizliği, ön yargıları öylesine derindir ki, teorik-politik bakımdan gelişkin, birikimli kadınları istisna olarak algılamaya meyillidir. İnişiyatifli, özgüveni yüksek kadın çalışma arkadaşlarına “sen de bizdensin” diyebilecek denli açık ifade eder, kadın cinsine duyduğu güvensizliği. Sözüm ona kadın yoldaşına övgü olarak sarf ettiği bu cümlelerin gerçekte kadın cinsine güvensizliğinin itirafı olduğunun dahi farkında değildir.

İnceltilmiş erkek egemen bakış açısı lafızda kadın yoldaşlarına sonuna değin güvenir. Birlikte çalıştığı yoldaşların önlerinin açılması için ön ayak olur. Fakat pratikte kadın yoldaşları için önerdiği görevler stratejik alanlara dair olmaz. En küçük bir “kaba davranışa girmeden” ve hissettirmeden kadınları temel karar mekanizmalarının dışında tutar. Bunun öylesine üstüruptu tarzda öyle kurnazca yapar ki, kadınları da kolayca ikna eder.

Teori Alanı

Bugünkü parti gerçeğimizde, teorinin sorunlarına kafa yoran teorik konularla ilgilenen kadro sayısı oldukça azdır. Bu toplam tablo içinde yazık ki kadınların durumu daha da geridir. Sosyalist kadınların gerek partinin genel tablosundan gerekse buldukları noktadan hoşnut olmadıkları ve bu gerçeği değişik platformlarda eleştiri konusu yaptıkları biliniyor. Bununla birlikte bu alandaki gelişimin olabildiğine sancılı olmasının tüm sorumluluğunun sosyalist kadınlara ait olduğunu iddia

etmek ciddi bir haksızlığa denk düşer.

Bu fotoğrafta asıl belirleyici olan, kadro politikamızın kadın sosyalistlerin özgünlüklerine uyarlanmaması ve özgünlüklerinin yeterince dikkate alınmamasıdır.

Kadın özgürlük mücadelesine yaklaşımda ilkesel bir duruşa sahip olan partimizin bu alanda sıçramalı bir gelişim yaşamamasında, köklü kopuşlar gerçekleştirilememesinde, soruna kolektif bir kadın bakış açısıyla mücadele edilmeyişi önemli bir yerde duruyor olmalı.

Örneğin, kadınların teorik çalışma konusunda özgüven kazanmaları, önlerinin açılması, bu alanda öne çıkmaları için ne tip yöntemler uyguluyoruz? Teorik sorunlara ilgili, bu alanda belirli bir potansiyeli, kavrayışı olan kadın kadrolarla nasıl ilişkilieniyoruz? Özel bir eğitimden geçiriyor muyuz? Yöntem kazandırma bakış açısına sahip miyiz? Görevler vererek, görev üzerinden eğitime konusundaki kurumsal müdahale düzeyimiz nedir?

Bütün bu konularda kayda değer bir iradenin şekillenmemesinin parti içindeki kaba ya da inceltilmiş erkek egemenliğiyle ilgili boyutları nelerdir?

Teorik çalışma özsel olarak erkeklere ait bir alan olarak algılanır. Erkeklerin bu alanı tekellerine almalarından rahatsızlık duyulmasını bir kenara bırakalım, bu alana girmeyi başarmış kadınlara da çoğu kez şüpheyle, önyargıyla yaklaşılır. Belirli bir teorik formasyon edilmiş, teorinin sorunlarına kafa yoran, fikir oluşturan kadınlar istisna olarak görülür. Yazdıkları, fikirleri titizlikle incelenmeli, yanlış ve yanılığlarının altı kırmızı kalemle çizilmelidir!

Bu alanda kadınlara dönük, özgünlükleri dikkate alan bir kurumsallaşmaya neden gidemiyoruz? Kurumsallaşmadığımız sürece müdahalenin bireylerin kavrayışlarına ve hatta insaflarına, bireysel çabalarına terk edileceğinin farkında değil miyiz?

Söylemek zorundayız ki, somut adımlar atmadığımız koşullarda ka-

dın cinsinin özgünlüklerine, kadın psikolojisine dair yaptığımız tüm çözümlerler kağıt üzerinde kalacaktır. Oysa bütün o çözümlerler, birer saptama olmaktan çıkıp hareket planlarına dönüşebildiğinde bir anlam kazanır.

Temel soru şudur: kadro politikasının bu alanda kadın cinsinin özgünlüğünü dikkate almamasında, kendiliğindencilik ve örgütsel oportünizm nerede başlıyor? Kaba ya da inceltilmiş erkek bakış açısı hangi aşamada devreye giriyor? Sınırın çok ince olduğu gerçeğini görmeliyiz.

Kabul etmeliyiz ki, görev vermede, öne çıkarmada, görev üzerinde eğitme konusunda en geri olduğumuz alan, teorik çalışmadır. Doğrudur, sosyalist kadınlar bu alanda çoğu kez gereken sabır, ısrar ve disiplini göstermiyorlar. Bu alanı asli görevleri arasında görmüyor, tutuk ve cesaretsiz davranıyorlar. Peki ya parti?! Sakın ola partinin mücadelenin bu cephesindeki ısrar, sabır ve istikrar ibresinin bu kadar aşağılarda olmasının arka planında, inceltilmiş erkek bakışının kadınlara dönük güvensizliği ve kadro politikasında emeğe dayanmayan kolaycılığı yatıyor olmasın?!

Teorik çalışma özsel olarak erkeklere ait bir alan olarak algılandığından bu alanın erkekler tarafından işgal edilmesi de ‘yaşamın olağan akışına uygun’ bulunur. Erkeklerin bu alanı tekellerine almalarından rahatsızlık duyulmasını bir kenara bırakalım, bu alana girmeyi başarmış kadınlara da çoğu kez şüpheyle, önyargıyla yaklaşılır. Belirli bir teorik formasyon edilmiş, teorinin sorunlarına kafa yoran, fikir oluşturan kadınlar istisna olarak görülür. Erkeklerle özdeşleşmiş, onlara ait(!) bir alana dalmış olan geçici bir fanidir o! Nasılsa farkına varacak ve ait olduğu alanlara geri dönecektir. Yazdıkları, fikirleri titizlikle incelenmeli, yanlış ve yanlışlarının altı kırmızı kalemle çizilmelidir!

Açktan ifade edilmese de inceltilmiş

erkek bakış açısını yöneten temel duygu ve düşünce, kaygı ve güvensizliktir. Güvensizliğini, önyargılarını doğrudan ortaya koyamamak, inceltilmiş erkek bakış açısını farklı yollara sevk eder. Kaba erkekle itham edilmemek için güvensizliğini doğrudan ifade etmek yerine, yapay, biçimsel tartışmalara girer. Tartışma ferahlığı, karşılıklı öğrenme görüş açısı, yerini didiklemeçiliğe, düzeltmenliğe bırakır. Kadın imzası taşıyan yazılara yaklaşımda sergilenen değişik tutumları anımsayalım. Keza, fikir tartışmalarında aynı fikri savunan iki kişiden erkek olanın fikrinin daha fazla itibar görmesi de, bu alandaki gerçeğimizi göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Bireysel Cinsel Aşk

Söz ile eylem uygunsuzluğunun, hatıta oportünizmin en fazla bu alanda yaşandığını söylemek yanlış olmaz. İnceltilmiş erkek egemen bakış açısı lafızda kadın erkek eşitliğini savunur. Ne var ki yaşam içindeki pratiği, sözünün kilometrelerce gerisinde kalır. Kadın özgürlük mücadelesi üzerine uzun uzun söz tüketenler, bu konuda mangalda kül bırakmayanlar, iş pratiğe gelince hızlı asıllarına, öğretilmiş erkeklige dönüş yaparlar. Tek atımlık kurşunlarını o tartışmalarda tükettiklerinden olsa gerek, yaşama karıştıklarında turturaklı sözlerden, özeleştirilerden eser bulamazsınız. Hareket tarzları, kadın yoldaşlarından beklentileri özsel olarak kaba erketen farklı değildir.

* * *

İnceltilmiş erkek egemen bakış açısı lafızda ne ifade ederse etsin, gerçekte kadını bağımsız bir varlık olarak görmekle görmemek arasında gelgitler yaşar. Özellikle bireysel cinsel aşkın gündeme gelmesiyle birlikte inceltilmiş erkek bakış açısı, kadının bağımsız varlığını buharlaştırır. Adeta sevgilisinin bir uydu gibi davranmasını bekler ya da bu tip bir

davranış karşısında en küçük bir rahatsızlığa kapılmaz, sözde kadının bağımsız bir birey olması gerektiği üzerine tonlarca laf tüketir. Pratikte ise kadının bağımsız her hareketi, farklı fikri vb. ciddi bir çatışma, sürtüşme konusu haline gelir.

Erkek egemen yaklaşımlardan özsel kopuşlar yaşanmamasının kendisini en keskin biçimlerde gösterdiği anlardan biri, süren bir ilişkide ayrılığın kadın tarafından gündeme getirilmesinde yaşanır. Ayrılık anlarında ortaya koyulan geri tutumların, sıradanlıkların “bunu bana nasıl yaparsın” cümlesinde cisimleşen ben merkezci yaklaşımların hepsi, kadını bağımsız bir varlık olarak görmemenin, erkek şovenizminin yansımalarıdır. Uykuya yatırdığı erkek hortlayarak sevgilisinin/eşinin onun bir eklentisi, parçası olduğunu bağırmaktadır.

* * *

İnceltilmiş erkek bakış açısı ortak planlarda otomatik olarak sevgilisinin/eşinin kendisine tabi olacağını varsayar. Ne de olsa onun, işleri, planları daha önemlidir! Eğer iptal edilecekse, ertelenecekse kadının işleri, planları ne güne duruyordur! Onun planları bozulmamalı, sevgilisi “daha az önemli” işlerini onunkine göre düzenlemelidir. Kolaylıkla tahmin edileceği üzere, bunların hiç biri doğrudan ifade edilmez. Kaba erkeklikle inceltilmiş erkekliğin geçişkenlik sahalarından biri de bu tip durumlarda açığa çıkar. Bazı örneklerde ne denli meşgul olduğu, kadının işlerini kolaylaştırması, uyum sağlaması gerektiği doğrudan tartışılırken kimi örneklerdeyse, herhangi bir tartışmaya dahi girişilmeden fiili durumlar yaratılır. Eğer sorun bu yöntemlerle de çözülemiyorsa devreye duygusal baskı girer. Egemen yaklaşımların politik kurnazlıklarla maskelenmesinden başka bir anlam taşımaz tüm bu pratikler.

* * *

Erkek egemen yaklaşımın yansıma

biçimlerinden biri olan “öğreten adam” tavırlarının kaba ya da “ince” biçimleri sevgiliyle/eşle ilişkilerde ayyuka çıkar. Devrimci erkekler diğer kadın yoldaşlarıyla tartışmalarında, sohbetlerinde daha ölçülü, dikkatli -hatta otokontrollü- davranırken sevgilisiyle/eşiyle ilişkilerine tabiyet ilişkisi beklentisinden doğan gerilikler damgasını vurur. Önsel olarak karşılıklı öğrenmeye, fikir alışverişinde bulunmaya göre değil de öğretmek üzerine konumlanırlar. Hal böyle olunca, karşı taraftan beklenen tek şey onaylaması ve eklemlenmesidir. Aksi her durumda ise tahammülsüz ve kestirmecidirler. Öyle ki sevgilisinden/eşinden öğrenmeye önsel olarak kapalı oluşuna, bunun nedenlerine dair düşünmek akıllarına dahi gelmez. Devrimci saflarda kadınların kendilerinden politik bakımdan geri bir erkekle birliktelikleri tuhaf- ve hatta kabul edilemez- görülürken tersi örneklere büyük bir hoşnutlukla yaklaşılmasının arka planında bu bakış açısı yatar. Ne de olsa “gelişkin” erkek elindeki sihirli değneğiyle kadına dokunacak ve onu da “geliştirecektir”!

* * *

İnceltilmiş erkeklik iki farklı uç gibi görünen fakat gerçekte birbirinin ikizi olan iki tutum arasında salınıp durur; öğreten adamlık ve sevgilisinin/eşinin gelişimine ilgisizlik... İlişkinin başlamasıyla birlikte, herhangi bir kadın yoldaşının teorik-politik gelişimine harcadığı emeğin onda birini dahi sevgilisinin gelişimine harcamaz. Öyle ki, belirli bir aşamadan sonra ilişki tek yanlı hale gelir. Adeta aşkın düşünsel ve ruhsal uyum öğeleri yok sayılarak, tensel uyum tek belirleyen haline getirilir.

* * *

Duygularına ket vurmanın, taşkın hareketlerden uzak durmanın devrimciliğin şanından olduğunu zannedenler hiç de az değildir. Duygularını yansıtmamak ya da bu konuda alabildiğine cimri davranmak

inceltilmiş erkekliğin tek yönlü olmaya meyilli bünyesiyle buluştuğunda ortaya çıkan tablo hepten çekilmez olur. Yazık ki, pek çok ilişkide erkek bencilliği göz çıkarır boyutlara ulaşır. Cinsel-duygusal ihtiyaçlarının tatminini doğal gören, fakat karşısındakinin ihtiyaçları üzerine pek de kafa yormayan kaba erkek yaklaşımlarının “inceltilmiş” versiyonları devrimciliğe uyarlanır. Erkek cins olarak, yıllar boyu her türlü ihtiyacının karşılanmasına öyle alışmıştır ki, devrimci saflara katıldığında da sevgilisiyle empati kurmak, beklentileri veya ihtiyaçları üzerine kafa yormak pek de aklına gelmez. Yaşamın tüm alanlarını kendi istek, eğilim ve ihtiyaçlarına göre düzenlemeyi en doğal hakkı olarak görür.

* * *

Kadın yoldaşını, sevgilisini/eşini “korumak, korumaya çalışmak” da erkek egemen bakış açısından köklenir. Yaşamın değişik anlarından sosyalist erkeklerin de tıpkı babamız, abimiz vb. gibi bizi korumaya çalıştığına tanık olmayamız yok gibidir. Kimi zaman sokakta, kimi zaman bir kitle eyleminde, kimi zaman ise risk oranı yüksek eylemlerde... Sokakta herhangi bir nedenle tartıştığımız bir erkeğe, tacizciye vb. bizim yerimize haddini bildirmeye kalkanlar mı dersiniz, bir kitle eyleminde “arkaya geç” diyerek korumaya çalışanlar mı, yoksa riskli eylemlerde yerimize kendini önerenler mi? Ve daha bir dolu örnek...

Kimisi, bütün bunları son derece doğal davranış biçimleri gibi görür ve refleksel tutumlar geliştirir. Söz konusu reflekslerin erkek bakış açısının ürünü olduğunu düşünüp otokontrol uygulamaya çalışanlar ise tüm bunları sezdirmeden, fark ettirmeden yapmaya çalışırlar.

* * *

Politik faaliyette kadınla yan yana yürüyen ve hatta bazı durumlarda -zorunlu olarak da olsa- kadının inisiyatifi ta-

nıyan devrimci, sosyalist erkekler, günlük yaşamın doğal sorunluluklarında/getirilerinde hızla toplumsal cinsiyet rollerine göre konumlanırlar. Yol arkadaşlığı o dakika sona erer.

Faaliyet alanlarında, sosyal ilişkilerin bütününde ve özellikle bireysel-cinsel aşkın varlığı koşullarında özel mülkiyet dünyasına ait davranış biçimleri, zehirli ayrık otları gibi kaldırırlar başlarını. Kadın özgürlük mücadelesinin gelişmediği, güçlü bir kadın iradesinin açığa çıkmadığı koşullarda, parti ortamında kaba ya da inceltilmiş erkekliğin değişik versiyonları at koşturmaya başlar. Bu koşullarda, özel mülkiyet dünyasına ait davranış şekilleri, duygulanımlar ürer. Özellikleri itibarıyla birbirinden farklı çalışma alanlarında, barınma mekanlarında, günlük yaşamın değişik türdeki angaryaları kaşla göz arasında kadına yükleniverir.

Sahi; kurumlarda, evlerde günlük yaşamın ıvrı zıvrı ayrıntısını birlikte çalıştığı, kadın yoldaşının, sevgilisinin/eşinin üzerine yıkmaktan ciddi bir rahatsızlık duyan kaç erkek vardır?

Keza bir çocuğun varlığı koşullarında, sorumluluğu otomatikman kadına yükleyip kenara çekilmeyi son derece doğal götüren erkek bakış açısı. Bu davranıştaki öğretilmişliği sorgulamayı ise aklının ucundan dahi geçirmez. Zaten -her ne hikmetse- çocuğu isteyen de hep kadınlardır! İnceltilmiş erkek egemen bakış açısı bu konuda da açık davranmaz. Tıpkı birlikte kalma isteği gibi bunun da kadın tarafından dile getirilmesini başarıp uzaktan “gözcülük” yapmayı tercih eder. Ne de olsa onun böyle “zayıflıkları” yoktur!

İnceltilmiş erkeklik, “ev işleri” kapsamındaki faaliyetlerin kadının görevleri olduğunu iddia edecek kadar kaba tartışmalara girmez. Hatta böyle düşünen, davranan hemcinslerini ilkin o eleştirir. Fakat dikkat çekici bir şekilde söz konusu işlerin tümüne dahil oldukları durumlar-

da dahi “yardımcılık” ruh haliyle hareket ederler. Temel sorumluluk kadınlara aitmiş de onlar da lütfen yardım ediyorlarmış psikolojisine sahiptirler. Ne günlük yaşamın zorunlu angaryalarının kadınların zamanını nasıl heba ederek dünyasını daralttığını, ne de “yardımcılık” ruh halinin kökeninde yatan erkek bakış açısını sorgulamak işlerine gelmez.

Haklarını yemeyelim, örneğin yol arkadaşlarımız bir yandan atalarının sağladıkları tüm avantajları kullanmayı sürdürürken, diğer yandan kapsamlı(!) özelleştirilene de yönelirler. Bünyelerindeki kaba ya da inceltilmiş erkekliği değişik platformlarda masaya yatıranların, geniş çaplı özelleştirilerde bulunanların sayısı hiç de az değildir. Ah, bir de söz ile eylem arasında uyum sağlanabilse! Eh, bu kadarı kadı kızında da olur değil mi?!

Tam da bu noktada kadın-erkek eşitliğini günlük yaşamın ıvrır zıvırının üstlenilmesine, “ev işlerinin hangi düzeyde yapıldığına indirgenmesine dair birkaç şey söylemekte yarar var.

Ataerkil toplumsal düzenin kadınla özdeşleştirdiği, onun asli görevleri olarak tarif ettiği bir alana girmek, bir erkek

olarak bu alanda özneleşmeye çalışmak önemlidir kuşkusuz. Fakat, eşit ilişkiyi bu alanda sınırlamak yüzeysel bir yaklaşımdır. Esas olan, egemenlik ilişkilerinin hangi alanlarda ve ne tür kılıflar altında ortaya çıktığıdır. Yaşamın bütününde kadını bağımsız bir varlık olarak görmeyen, açıktan ifade etmese de kendisine tabii olmasını bekleyen, hakimiyetine alamadığında, yönetemediğinde kimi zaman duygusal baskı ile kimi zaman ise eleştiri adı altında işi psikolojik şiddet uygulamaya kadar vardırıanların günlük yaşamın ıvrır zıvırını üstlenmesi, egemenlik çabalarını gizlemeye çalıştıkları bir örtüye dönüşür. İktidardan vazgeçilmediği sürece örtü çekilip alındığında yıldızlar tek tek dökülmeye başlar.

* * *

Erkek egemenliğinin değişik biçimlerine, inceltilmiş erkekliğin parti içindeki yansımalarına dair söyleyeceklerimizi tek bir yazıyla tüketmemizin olanağı yok. Epeyce su kaldıracak bir hamurdur söz konusu olan. Dolayısıyla, bu yazıyla başlayan tartışmanın devam edeceğini, etmesi gerektiğini vurgulayalım. Hepinize kolay gelsin!

Bolivarcı Venezuela'da Kadınların Kazanımları

Venezuela'da "Bolivarcı devrim" sürecinin yapımcıları ve destekleyicileri arasında kadınlar ön saflarda yer aldı. Chavez'e yönelik darbenin püskürtülmesinde ve devamında, kadınlar mücadelenin temel taşı oldu. Yoksul mahallelerdeki "sosyal misyonların" örgütlenmesinde onlar rol aldı. Bolivarcı çemberleri çoğu yerde onlar kurdu. Yine bu süreç içinde eğitim programlarında, toplantılarda Venezuela kadını kendisini geliştirdi, özgüven kazandı. Halkçı demokratik süreci örgütleyen taban örgütlerinde kadınlar büyük çoğunluğu oluşturdu. Emekçi, yoksul kadınlar siyasete katıldı. Kadın hareketi orta sınıftan aydın kadınlarla sınırlı kalmaktan kurtuldu. Yüz binlerce emekçi, yoksul kadın bir biçimde mücadeleye çekildi.

Bütün bu süreç, aynı zamanda sosyal hakların genişletildiği, demokratik kazanımların elde edildiği, işçi sınıfı ve ezilenler lehine söz-eylem-örgütlenme özgürlüğünün yaratıldığı bir dönem oldu. Kadın hareketi ve emekçi kadın kitlelerinin mücadeleleri bu dönemin özgün bir unsuru oldu.

Venezuela'da Erkek Egemen ve Katolik Yapı Kadınları Eziyor

Erkek egemen kültürün hakim olduğu Venezuela, aynı zamanda Katolik dindarlığın etkisi altında bir ülke.

Venezuela'da kadınlar, metaya ve onun ihraç edilmesine odaklanan, piyasacı güzellik yarışmalarının bir ürünü olan, hayali bir "güzellik" algısının tuzağına düşürülüyor. Daha çocuk yaşta güzellik yarışması okullarına katılarak

Venezuela'da, ev içi emeğin ücretlendirilmesi ve ev kadınlarna sosyal güvence, kadının toplumsal durumunda nispi bir düzelme ve ilerleme sağlamıştır. Bu gelişme, kadınlara sorunun esasına, yani; cinsiyetçi iş bölümüne ve bu temelde oluşan mutfak köleliğine saldırma için örgütlenme ve mücadele etme imkanları sunmaktadır.

bu yarışmalara hazırlanan binlerce kız çocuğu var. Venezuela’da yılda 30.000 kadın göğüs büyütme ameliyatı yaptırıyor. Venezuela kadını “güzelliğiyle” erkek egemen dünyada yer tutmaya itiliyor.

Diğer yandan, emekçi-yoksul kadınların yaşamı hiç de “güzel” değil.

Caracas’ta her 10 günde bir kadın cinsiyet temelli şiddet nedeniyle ölüyor.

Venezuela’da yılda ortalama 3000 cinsel saldırı vakası yaşanıyor. Ancak bu tür vakaların sadece %10’unun resmi makamlara bildirildiği göz önünde tutulduğunda, bu rakamın gerçekten oldukça az olduğu görülür.

2005 yılında ülkede özel ve kamusal kadın kurumları tarafından saptanan 39.051 şiddet vakası vardır. (Kaynak: Sayılarla bülten: Kadına yönelik şiddet 2005. Hazırlayan kuruluşlar: AVESA, FUNDAMUJER ve CEM-UCV).

Bir başka kaynağa göre ise; Haftada yaklaşık beş kadın toplumsal cinsiyet temelli şiddet sonucu öldürülüyor. (Vea Gazetesi’nde yayımlanan istatistikler, 2 Eylül 2008.)

Venezuela’da Katolik kilisesinin kırılmayan etkisi sonucunda kürtaj hala yasak. İlegal kürtaj yaygın. Pratikte pek uygulanmasa da 6 ay hapis cezası var. Kadının tecavüze uğraması, bebeğin özürlü olması gibi nedenlerle bile yasal kürtaj mümkün değil. Ancak, yasadışı kürtaj hem pahalı hem de riskli.

Chavez öncesi dönemde uygulanan vahşi kapitalist politikalar, eğitimi, sağlığı özelleştirdiği için bu, emekçi kadınların omzundaki yükü

ağırlaştırılmıştı. Yoksul kadınlar arasında okula gidememe çok yaygındı. Kadınlar sosyal güvenceden yoksundu. Yaşlı ve hastaların bakımı ev emekçisi kadınların omuzlarındaydı.

Kazanımlar

Venezuela anayasası 1999’da yenilediğinde; yeni anayasanın dili erkek egemen söylemden arındırıldı. Cinsiyet ifade eden bütün kelimeler iki cinsli olarak yazıldı (Müdür, müdire gibi). Bu, istisnasız bütün meslekler ve konumlar için bu şekilde ifade edildi. Bu düzenleme, kadının sosyal konumunun geliştirilmesi için bir başlangıç gibiydi.

Ulusal Kadın Enstitüsü (*INAMUJER*) kuruldu. Enstitünün görevi; “Kadının durumu ve koşullarıyla ilgili politikalar geliştirmek ve uygulanan politikaları denetlemek” olarak tanımlandı. Enstitünün ana sloganı “Kapitalizmi yeneceğiz, cinsiyet temelli şiddeti yok edeceğiz” olarak belirlendi. Başkanlığına, kadın hareketinin önemli isimlerinden, eski gerilla Maria Leon getirildi. (Leon, daha sonra Kadın ve Cinsiyet Eşitliği Bakanı oldu.)

Kadınlardan ve Cinsiyet Eşitliğinden Sorumlu Halk İktidarı Bakanlığı kuruldu.

Kadınlara küçük ölçekli işler ve kooperatifler kurmak için mikro kredi veren BANMUJER kuruldu. BANMUJER, kooperatifçiliği teşvik etti ve kadın yoksulluğuna kapitalist sistem sınırları içinde çareler aradı.

Fırsat Eşitliği Yasası çıkartıldı.

Ordunun bütün bölümlerine kadın katılımı açıldı.

Venezuela anayasası 1999’da yenilediğinde; yeni anayasanın dili erkek egemen söylemden arındırıldı. Cinsiyet ifade eden bütün kelimeler iki cinsli olarak yazıldı (Müdür, müdire gibi). Bu, istisnasız bütün meslekler ve konumlar için bu şekilde ifade edildi. Bu düzenleme, kadının sosyal konumunun geliştirilmesi için bir başlangıç gibiydi.

Son 10 yılda orduya katılanların yarısı kadın oldu. Bu, sadece ordunun yapısı açısından değil, kadının toplumsal konumunun iyileştirilmesi açısından da olumlu bir rol oynadı. 1999'da, Kadına Yönelik Şiddete Karşı Yasa çıkartıldı.

Bu yasa, 23 Nisan 2007'de "Kadınların Şiddetten Özgür bir Hayat Sürdürme Hakkı Yasası" olarak yeniden düzenlendi. Yeni yasa, kadına yönelik şiddeti cinsiyet temelli bir perspektifle tanımladı. ("*Kadına yönelik şiddet; kamusal ya da özel alanda gerçekleşen fiziksel, cinsel, psikolojik, duygusal, çalışmaya dair, ekonomik ya da mülksel bir zarar veya mağduriyet yaratan ya da yaratabilecek her türlü cinsiyetçi eylemi; özgürlükten keyfi biçimde yoksun bırakmayı, hakeza bütün bunlara dair tehditleri içerir.*")

Fiziki şiddetin yanı sıra psikolojik şiddet de suç olarak tanımlandı ve hapis cezası öngörüldü. (Fiziki şiddet için 6 aydan 18 aya kadar, psikolojik şiddet için 3 aydan 18 aya kadar.)

Sığınma evleri kuruldu. Mahallelerde kadınlara yönelik yaygın bilinçlendirme toplantıları yapıldı. INAMUJER tarafından, polis teşkilatına, avukatlara, doktorlara kadına yönelik şiddetle ilgili seminerler verildi.

2005'te Venezuela'nın "okuma yazma bilmezlikten arındığı" açıklandı; bu öncelikle kadınların eğitim düzeyinde bir yükseliş anlamına geliyordu.

Bir milyondan fazla çocuk okulda günde bir öğün ücretsiz yemek alıyor. Çocuk beslenmesindeki bu gelişme çocuk sağlığında iyileşmeye yol açtığı gibi, öğle yemeğini hazırlama yükünü de kadınların omzundan alıyor.

Herkesin ücretsiz sağlık yardımı alma hakkı var. En ücra semtlere kadar yayılan parasız ve nitelikli sağlık hizmeti, kadının omuzlarındaki hasta bakım yükümlülüklerini hafifletti.

2006'da anayasaya eklenen 88. mad-

deyle ev içi emeğin üretken niteliği tanındı ve ev emekçisi kadınlara sosyal güvence hakkı sağlandı. Yine bu yıl, aşırı yoksulluk içindeki ev kadınlarına maaş bağlanması yönünde projeler uygulanmaya başlandı.

2008'de çıkan "Ev Kadınlarına Sosyal Güvence" yasasıyla, ev emekçisi kadınlar sosyal güvenlik sistemine dahil edildi.

2011 1 Mayıs'ında yasalara İş Yasası da cinsiyet eşitliğini sağlamak amaçlı bir yasa oldu. Bu yasayla, doğum izinleri üç aydan altı buçuk aya (28 hafta) uzatıldı, özel ve kamu işyerlerine kreş zorunluluğu getirildi.

Yasal iş haftası da 44 saatten 40 saate indirildi (Ardışık iki tam gün tatil olmak kaydıyla). Böylece, iş günü de 8 saate indirildi. Kadın ve erkek emekçilere iki gün tatil ve 4 saat serbest zaman yaratıldı. Burjuvazi, bu serbest zamanın "işçilerin ideolojik eğitimden geçirilmesi" için kullanılacağını öne sürdü. Ki, kadın ve erkek işçiler açısından her zaman iş saatlerinin düşmesi ve serbest zamanın kazanılması, işçilerin insani gelişimi ve sınıf bilincinin gelişimi için imkanlar yaratmıştır.

Nihayetinde, yeni iş yasası hem doğum izinlerini artırarak, hem kreş zorunluluğu getirerek hem de iş saatlerini kısaltarak, Venezuelalı kadınların toplumsal ve siyasal yaşama katılım olanaklarını büyütüştür.

Ev İçi Emek Düzenlemesi

Bu kazanımlar içinde, ev içi emeğe dair düzenlemeyi biraz daha yakından inceleyelim.

Anayasaya eklenen 88. madde, kapitalist dünyada ilk kez bir anayasada kadının ev içi emeğinin üretken ve değer yaratan niteliğini tanıması oldu. Bu maddede şunlar yazılıdır:

"Devlet, çalışma hakkının uygulanmasında kadınlar ve erkekler arasında eşitlik ve hakkaniyeti sağlamakla yükümlüdür. Devlet, ev içi emeği katma değer

yaratan, zenginlik ve sosyal refah üreten bir ekonomik etkinlik olarak tanıyacaktır. Ev kadınları, yasayla düzenlenecek tarzda, sosyal güvenlik hakkına sahiptirler.”

Chavez, konuya dair açıklamasında şöyle diyordu: “Çocuklarını yetiştirmek, ütü yapmak, çamaşır yıkamak, yemek yapmak, temizlik yapmak, çocuklara bakmak, onları yönlendirmek... Çok çalışıyorlar. Çok zor bir iş olduğu için bunlar hiçbir zaman bir iş olarak kabul edilmedi!... Şimdi devrim size öncelik veriyor, siz de işçilersiniz, siz ev kadınları, evdeki işçilersiniz.” (5 Şubat 2006)

Banmujer (Kadın Bankası) Başkanı Nora Castañeda, Anayasanın 88. maddesiyle ilgili şöyle diyor: “Bu Anayasanın en devrimci maddesidir çünkü kadının yaşamın sürdürülmesi için harcadığı emeğe değer kazandırmıştır. Ve bu iş, her ekonomi bakımından temel önemde olmasına karşın, insan yaşamının sürdürülmesini değil (gezegenin sürdürülmesinden bahsetmiyorum bile!) para ve piyasayı temel alan kapitalist iktisat, bunu gizlemeyi başarmıştır. Dahası, kadının ücretlendirilmemiş bakım emeğini tanıyarak Anayasa, dünyada harcanan emeğin büyük bir kısmına değer kazandırmaya başlamıştır, zira kadınlar kadar erkeklerin de harcadığı emeğin büyük kısmının karşılığı ödenmez, değersizdir, çoğu zaman görünmezdir ve asla ‘ekonomi’nin içine dahil edilmez.”

Castañeda, önemli bir noktaya değiniyor. Zira, kapitalist sistemde “değer” kavramı meta olarak alınıp satılma anlamına gelir. Alınıp satılmayan şeylerin değeri yoktur, görünmezdir. İşçinin ödenmeyen emeği

gibi, ev kadınının görünmeyen emeği de gerçekte var olduğu, değer yarattığı halde yok sayılır. Her ikisinin yarattığı değerlere de sermaye tarafından el konulur.

Kadının ev içi emeğinin ürettiği değerlerin tanınması, kuşkusuz mutfak köleliğini ortadan kaldırmaz. Ama onu nispeten hafifletebilir. Ömrünü dört duvar arasında ev işçiliğiyle geçiren kadınlara özgüven ve ekonomik güç kazandırabilir.

88. madde, Venezuela toplumsal yaşamında öncelikle ideolojik bir etkide bulundu. Kadının ev içi emeği onore edildi. Kadının toplumsal konumunu etkileyen bir hareketti bu. Ancak giderek bu doğrultuda pratik adımlar da atıldı.

Bu madde temelinde;

a) 2006 8 Mart’ında açıklanan bir projeye “aşırı yoksuluk içindeki” ve özellikle evi yalnız idare eden kadınlara ayda yaklaşık 180\$, asgari ücretin % 85’i kadar, bir ödeme yapılması kararlaştırıldı. Bu uygulamaya, Yoksul Mahalle Anneleri Hizmeti (Mision Madres del Barrio) ile bir süreklilik kazandırıldı.

Ancak bu misyonda, ev emekçisi kadınların aylık maaşa bağımlı kılınması değil, bu ödemeler sürecinde özgüven kazanması ve kendi ekonomik gücüne kavuşturulması hedeflendi.

Yoksul Mahalle Anneleri Hizmeti’nin Caracas’taki yerel koordinatörlerinden Carolina Vecatequi şöyle açıklıyor: “Mali destek ana fayda olarak kurgulanmadı. Ama bu destekle, kadınlar başka hizmetlerden yararlanma ve bu hizmetlere dahil olma şansı yakalayacaklardı. Robinson, Ribas veya Sucre Misyonlarından eğitim hizmetleri

Venezuela’da,
ev içi emeğin

ücretlendirilmesi ve ev kadınlarına sosyal güvence, kadının toplumsal durumunda nispi bir düzelme ve ilerleme sağlamıştır. Bu gelişme, kadınlara sorunun esasına yani cinsiyetçi iş bölümüne ve bu temelde oluşan mutfak köleliğine saldırmak için örgütlenme ve mücadele etme imkanları sunmaktadır.

ti alacaklar veya Vuelvan Caras Misyonu atölyesine dahil olacaklar (insanlara özel iş yetenekleri kazandırarak çalışma koöperatifleri kurmalarını sağlayan bir misyon) veya bir mikro kredi alarak kolektif bir iş kuracaklar.”

Altı ayın sonunda mali destek son bulacak ve bu süreç içinde kadınların kendi gelirlerini elde edebilecekleri başkaca sosyal hizmetlere ve programlara dahil olacakları varsayılıyor. Bu desteğin özü, kadınları kendi kurtuluşları ve hakları için mücadele edebilecek düzeye getirmek olarak kurgulanıyor.

b) Birçok kentte Ev Kadınları Birlikleri kuruldu. Bu birlikler, ev emekçisi kadınları örgütüyor, onlar arasında dayanışmayı geliştiriyor, ev emekçisi kadınların ekonomik sosyal durumlarını iyileştirmeyi amaçlıyor. Şu ana kadar 5 eyalette Ev Kadınları Birliği kurulmuş durumda.

Merida Eyaleti Ev Kadınları Birliği Genel Koordinatörü Lizardi Prada bu birlikleri şöyle tanımlıyor:

“Bir ev kadını, evde çalışan, çocuklarla uğraşan, temizlik, ütü, yemek yapan, çocukları büyüten, çoğu zaman tüm ailenin yükünü omuzlarında taşıyan, kocasının ve çevresindeki herkesin sorunlarının üstesinden gelen kadın veya erkektir – çünkü ev kadınlığı yapan erkekler de var – ve hiçbir zaman çalışma şansı yoktur, hiçbir zaman sabit bir maaşa sahip olma imkânı yoktur; bu yüzden de bugün 50 ya da 55 yaşlarında olup hiçbir şekilde ekonomik yatırımı olmayan insanlar var. Onlar bizim hizmetlerimiz de aynı zamanda, yedek işçilerimiz; hiçbir zaman sabit bir maaşı olmayan, parça başı çalışan işçilerimiz; bu yüzden de bizim amacımız üyelerimize daimi ya da geçici olarak ekonomik yardım sağlamak. Birlik içerisinde kadınları, atölyeler, eğitimler ve koöperatifler yoluyla geliştiriyoruz ve var olan farklı birimler yoluyla her kadının ihtiyaçlarının üstesinden gelmeye ve onları karşılamaya çalışt-

yoruz. Bunun yanı sıra kadınları bilgilendiriyoruz.”

c) 88. madde temelinde 2008’de çıkan “Ev Kadınlarına Sosyal Güvence Yasası”yla ev emekçisi kadınlar sosyal güvenlik sistemine dahil edildi. Bu yasa, sadece ev işi yapan ve başka sosyal güvencesi olmayan erkekleri de kapsıyordu. Bu yasayla, ev emekçisi kadınlar 55 yaşında emekli olma hakkına kavuştu.

Bu uygulamaların toplamında; ev emekçisi kadınların durumunu nispeten iyileştiren, onların sosyal programlara, hizmetlere katılımını kolaylaştıran bir meşafe kat edildi.

Ancak, henüz maddi yaşam koşullarında ciddi bir değişiklik söz konusu değil. Kadınlar, evet devletten belli bir ödeme alıyorlar ama hala çocuk bakımı toplumsallaşmadı. Annenin özel işi olarak görülüyor. Ev işleri büyük çoğunlukla hala kadınlar tarafından yürütülüyor. Kürtaj yaşağı sürüyor. Güzellik yarışmalarıyla kadının metalaştırılması devam ediyor. Dolayısıyla, kadınların mücadelesi toplumsal bir alt üst oluşu zorluyor.

Venezuela’da, ev içi emeğin ücretlendirilmesi ve ev kadınlarına sosyal güvence, kadının toplumsal durumunda nispi bir düzelme ve ilerleme sağlamıştır. Bu gelişme, kadınlara sorunun esasına yani cinsiyetçi iş bölümüne ve bu temelde oluşan mutfak köleliğine saldırmak için örgütlenme ve mücadele etme imkanları sunmaktadır.

Kaynaklar:

sendika.org, sol.org, Radio Rebelde, MINCI (İletişim ve Bilgi Bakanlığı), ABN haber ajansı, venezuelanalisis.com.

Karakalpakistan'da Devrim ve Kadın Devrimi

“Karakalpak Kızı” kadının kurtuluşunun devrimle imtihanı bakımından önemli bir tarihsel kesitte, deneyim özellikleri de taşıyan bir roman çalışmasıdır. Büyük Ekim devriminden sonra, devrimin dalga dalga yayıldığı geniş coğrafyada, artık daha büyük ve zorlu muharebeler kadınları beklemektedir. Devrimin kadına ulaşması ve kadın devriminin yaratılması muharebesidir bu.

Roman, konusunu bir Karakalpak kasabasından alır. Feodal baskının, dinin, batıl inançların oldukça etkili olduğu bölge Özbekistan'ın özerk bir bölgesidir. Çarlık Rusya'sının Avrupa kesimi ile Kafkasya, Orta ve Uzak Asya'da yaşayan ulus ve küçük halk topluluklarının yaşamları arasında adeta bir uçurum vardır. Karakalpak bölgesini de kapsayan bu bölgede, Sovyet Devleti ancak 1920'den sonra sosyalizmin inşa çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. Devrimin geç ulaştığı geri bırakılmış bu bölgede Sovyetler, özellikle kadın cinsinin çifte kölelikten kurtulması için yoğun zorluklarla dolu bir çalışma yürütmüştür.

Kitaba gelince... Rusya'da gerçekleşen devrimin rüzgarı Karakalpak kasabasına da ulaşıyor... Ve bir Karakalpak kadının, beraberinde bir Karakalpak köyünün kaderi değişiyor... Kadınların babanın, eşin, toprak beylerinin adeta kölesi olduğu bu köyde, hem Cumagül'ün hem de Karakalpaklı kadınların kaderini sosyalist devrimin aydınlığı değiştiriyor. Tüm yaşamlarındaki en mutlu anları çocukluk çağlarının hayalleri olan bu kadınlar, gün doğumundan gün batımına kadar kölelik koşullarını arat-

Rusya'da gerçekleşen devrimin rüzgarı Karakalpak kasabasına da ulaşıyor... Ve bir Karakalpak kadının, beraberinde bir Karakalpak köyünün kaderi değişiyor... Bu dönemde, Karakalpak Kızı adlı roman ve romanın kahramanı Cumagül'ün yaşam penceresinden bakıyoruz.

mayacak ortamda çalıştırılmaktadır. Evin her türlü işini yapan, hiçbir şeye itiraz etme hakkı olmayan kadınlar çocuk yaşta genellikle kendilerinden yaşça çok büyük erkeklere başlık parası karşılığında satılıyorlardı. Ekin ve harman zamanı güneş doğmadan başlayıp gece karanlığına kadar tarlada çalışan kadınlar orak biçiyor, tahıl öğütüyor, pamuk toplayıp inek sağıyor, hayvanlara bakıyor, koyunları kırıp yün eğiriyor, deriyi tabaklıyor, yemek pişiriyor, kıyafet dikiyorlardı...Ve bütün bu işleri, büyük güç kuvvet gerektiren en ilkel aletlerle yapıyorlardı. Neredeyse tüm yaşam kadın emeği üzerine kurulu olmasına karşın, bu emeğin ürünleri erkeğe aitti. Kadının hiçbir şekilde söz hakkı yoktu. Miras hakkından neredeyse tamamen yoksundu. Adeta Ekinderya, Amuderya arasına umutları gömülen kadınların gelecek umutları bir erkeğin iki dudağının arasından çıkacak sözlere bağlıydı.

Evin her türlü işini büyük bir emekçilikle yapan kadınlar, birakalım taktir edilmeyi hergün türlü hakaretlere uğrayarak aşağılanmakta, şiddet görmektedir. Yaşamları boyunca kölelik koşullarında yaşayan kadınlar, kendilerine kadermiş gibi gösterilen bu duruma karşı çıktıklarında da evden kapı dışarı edilerek, hem ailesi hem de eşi tarafından reddedilmektedir. Sevgisiz, sevinçsiz bozkırı andıran yaşamlarını kadermiş gibi kabullenen kadınların üzerine eşleri kuma da getirebilmektedir. Onların yaşamını doğrudan ilgilendiren hiçbir şeye itiraz edemeyen kadınlar, kumalık durumuna da itiraz edemediği gibi, çoğu zaman kuma gelen kadını suçlamakta, öfkesini ona yöneltmektedir.

İşte bu kadınlardan biri de Sanem'dir. Eşi toprak beyi olan Sanem eşinin zorbalıklarına dayanamayarak evi terk etmeye karar verir. Daha kararını eyleme dökemeden öldüresiye dövülerek kapı dışarı edilir, zalim Zarişbay (toprak beyi) tarafından. Sanem'le birlikte Kızı Cumagül'de

kapı dışarı edilir. Kadınlar için yaşamın çile çekmekten malul olduğu bu Karakalpak kasabasında hem Sanem'i hem de Cumagül'ü zor günler beklemektedir. Dağ başında bir barakada yaşam mücadelesi vermeye başlar ana kız. Türlü zorluklarla savaşmak zorunda kalan bu kadınlar çoğu zaman aç kalır, hastalıklarla boğuşur. Sanem'in ailesi birakalım zor durumdaki Sanem'e ve Cumagül'e kol kanat germeyi "Zaten ağır hasta olan Sanem'in yüzüne yastık kapatarak öldürmeyi böylelikle Zarişbay'dan kan parası almayı" teklif eder. Sanem'in erkek kardeşinin kurduğu bu cümleler de bir kez daha Cumagül ve Sanem'in birbirine tutunmak dışında bir şanslarının olmadığını gösterir.

Kışın ortasında aç ve açıkta kalan Sanem, kızı Cumagül'ü yanına alarak bir süre dilenir; o da olmayınca başka bir kasabaya taşınarak bir beyin yanında hizmetçilik yapmaya başlar. Dört yıl boyunca bu şekilde yaşar ana kız. Bu arada Cumagül büyümüş ergenlik çağına gelmiştir. Kadınların ilk gençlik yıllarında evlendirildiği bu Karakalpak geleneğinde, Cumagül'ün de taliplileri de etrafında oluşmaya başlar. Bunlardan biri de Cumagül'den onlarca yaş büyük olan Ayten Molla'dır. Sanem'den Cumagül'ü ister, Sanem reddetmesine rağmen sık sık Cumagül'ün karşısına çıkmaktadır. Cumagül Molla'yla evlendirileceği korkusuyla yaşarken, karşısına Turumbet adında genç biri çıkar. İlk gençlik yıllarının verdiği coşkuyla sorusuz, sorgusuz bağlanır Turumbet'e. Hızlıca düğün dernek kurulur. Cumagül bir atın terkinde doğduğu yerlerin kilometrelerce uzağına doğru sarsıla sarsıla yol alırken, nice acılı anılara da yol aldığını bilmiyor henüz. Nitekim evliliğin ilk günlerin ardından o günler gelir, Cumagül dayak yemeğe başlar. Hem eşinin hem de kayınvalidesinin şiddetine uğramaya başlar. Kölece çalıştırılan Cumagül, kayınvalidesinin her

gün hakaretine uğramaktadır. Büyük hayallerle umutlarla geldiği bu yeni yaşam alanı onu geçmişten daha kötü koşullara savurmuş ve mutsuz etmiştir. Tüm Karakalpak kadınlarının yaşadıklarından farklı değildir Cumagül'ün yaşadıkları da... Doğumdan ölüme kadar babaya, kocaya, beye hizmet etmek olan kölece bir yaşamdır sürdürdükleri...

Cumagül'ün hayatı da annesininkinden izininde ilerler adeta. Yıllar önce babası tarafından annesi, çocuğuyla birlikte nasıl kapı önüne konulduysa, yıllar sonra o da kızı ile sokağa atılıp kaderine terk edilir. Kaderini kendi elleriyle yaratmak için evleneceği kişiyi kendi seçmesine rağmen, bunu değiştiremez Cumagül. Kucağında çocuğuyla sokağa atılıverir bir gün...

Evden kovulan Cumagül dilenmek yerine çalışmayı önüne koyar. Ormana oduna gider çalışıp çabalar...Odonları satmak üzere şehre iner. Cumagül yaşadıklarının anneden kıza geçen bir kader olmadığını bunun değişebileceğini, odun satmak için kasabaya gittiği ilk gün duyduğu miting konuşmasından öğrenir.

Dahası kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olduğunu da...

O günden sonra, hem Cumagül'ün hem de Karakalpak Köyü'nün kaderi değişir... Ekim Devrimi'nin ışığı Karakalpaklara kadar gelmiştir. Artık zengin ile yoksul, efendi ile köle, har vurup harman savuranlar ile açlık çekenler arasındaki karşıtlığa son vermenin zamanı gelmiştir. Toprakların önemli bölümünü mülklerine dahil ederek, köylülerin ölümle yaşam arasında gidip gelmesi pahasına safahat içerisinde

yaşayan toprak ağalarının (bayların) saltanatını ancak Sovyet devleti yıkacaktır.

Cumagül, beraberinde okuma yazma öğrenmesi için götürdüğü bir kadın arkadaşıyla birlikte gittiği kentten üç yıl sonra Sovyet yöneticisi olarak döner. Köyün Sovyet yöneticisinin seçileceği seçim anını yönetir, beraber geldiği Sovyet yöneticileriyle birlikte. Cumagül ve beraberinde gelen Sovyet yöneticilerinin gözetiminde köyün Sovyet başkanı seçilir.

Cumagül'ün eşi Turumbet, Dursenbay adlı toprak ağasının hizmetine girmiştir. Bey ödülleriyle, vaatlerle Turumbeti kendisine bağlamış; Sovyet Devleti'ne karşı karşıdevrimci faaliyetlere onu da dahil etmiştir. Daha kuruluş aşamasında olan Sovyet Devleti'ne karşı sadece Dursenbay ve onun hizmetindekiler değil başkaca toprak ağaları ve Sovyet Devleti içerisindeki kimi ajanlar da karşı devrimci faaliyet yürütmektedir. Ama nafile...

Karakalpak Köyü Mangit'te de Sovyet temsilcisi olan Aksakal, sosyalist inşaat çalışmalarına başlamıştır. Daha önce yönetme deneyimi olmayan Aksakal'ın

Cumagül'ün çok zorlandığı anlar olur. Tıkanır, çözümü olmayan zamanlar olur. Fikir alabileceği, zorluklar karşısında yaslanabileceği kimse de yoktur yanında. Örf ve adetler, gelenek ve göreneklerin gerici etkisinin çok güçlü olduğu kasabada hurafeler de oldukça etkilidir. Öyle ki; Mangitlilerin karabasanı gibi hurafelerin gerici etkisi akıllarına ve iradelerine adeta hükmetmektedir. Söz konusu olan hurafelere güçlü inanç olunca, ne akıl ne de bilimin söylediklerinin bir hükmü olmaz. Bu gerici de-

ğer yargılarının esaretinden Mangit halkını kurtarmak oldukça zorlu bir mücadeleyi gerektirir. Köyün Aksakalı Turebay, bir yandan yüzyılların verdiği alışkanlıklar ve gerici değer yargılarının yarattığı geri bilinçle savaşırken diğer yandan devrim karşıtlarının devrimin ilerleyişine karşı düzenledikleri sabotajlarla, hilelerle uğraşmak zorunda kalır. Türlü engeller çıkar, Sovyet temsilcisinin karşısına... Engellerle boğuşur. Dönem dönem yalnızlık duygusuna kapılır, çaresizleşir, iradesi kırılır. İçinde bulunduğu zor durumdan çıkış yolu arayan Turebay'ın görüştüğü Sovyet yöneticisinin de bir süre sonra karşı devrimci olduğu açığa çıkar... Bütün bu hercümerc içerisinde, Mangit'te toprak ağalarının topraklarına el koyularak kolektifleştirme gerçekleştirilir. Ardından, büyük uğraşlar sonucunda Makine Traktör İstasyonları kurulur. Toprak ağalarının baskısı altında yaşayan köylüler kısa bir süre sonra kolektif çalışmanın yararını görerek sevincini yaşarlar. Daha fazla ürün alarak, daha iyi koşullarda yaşamaya başladıklarında kolektif çalışmanın, dayanışmanın önemini kavrarlar.

Bu arada, yeni Sovyet devleti bedeller de öder. Bunlardan biri bir kadındır. Cumagül'ün okuma yazma öğrenmesi için kent dışına götürdüğü terzinin kızı Tırdıgül'dür. Tırdıgül de Cumagül gibi birkaç yıl sonra ailesinin yanına özlem gidermeye gelir. Bu ziyaretin ikili anlamı vardır. Tırdıgül, hem uzun yıllardır özlem biriktirdiği ailesini görecektir hem de okuma yazma kurslarına katılımı teşvik edecektir. Ne var ki tam da burada karşı devrimciler tarafından öldürülür. Cinayeti kimin işlediği uzun süre açığa çıkarılamaz, ısrarlı çabalar sonucu cinayeti karşı devrimcilerin kışkırtmaları sonucu babasının işlediği açığa çıkar. Devrim karşıtlarının Sovyet devletine karşı giriştiği bu mücadele geri bilinçle birleşmiş ve bir insana öz kızını öldürme öfkesini, gözü karalığı aşılamıştır.

Karşı devrimci cenahın ikinci saldırısı ise köyün sevilen komünisti Artbay'ın ölümüdür. Artbay da karşı devrimcilerin kendi egemenliklerinin, saltanatlarının sonunun geldiği kabuslu korkusu nedeniyle öldürülür. Yine aynı günlerde, sula ma kanallarının tahribine yönelik saldırı da gerçekleştirilir. Köyde açılan okul, yangın çıkarılarak ortadan kaldırılmaya çalışılır... Ne ki bu saldırılar ve buna benzer gelişmeler, Sovyet devletinin var oluşunu, devrimin ilerleyişini durduramaz; tersine bütün bu saldırılar, karşı devrimi teşhir eder. Emekçilerin devrime doğru yürüyüşünü ilerletir. Devrimin yaşamlarını ne kadar kolaylaştırdığını fark ettirir. İlerleyen günlerde karşı devrimcilerin tüm faaliyetleri açığa çıkarılır. Halk mahkemesinde yargılanarak cezalandırılırlar.

Yüz yılların gerici değer yargıları, geleneksel rolleri kabul etmek zorunda bırakmıştır kadınları. Öyle ki, romanda da geçtiği gibi, kumalık durumu değil, çoğu zaman gelen kuma kadın eleştiriliyordu. Geleneksel kadınlık rolünü kuşaktan kuşağa kadınlar aktarıyordu böylelikle... Başka bir yaşamın olabileceği konusunda en ufak fikri olmayan kadınlar bakımından durum pek de anlaşılmaz sayılmazdı.

Kadınlar okula gönderilmediği için okuma yazma bilmiyordu. Sovyetleri inşa etmede en fazla zorlanılan konulardan biri de bu meseleydi. Kadınların okuma yazma kurslarına gönderilmesi büyük bir gerici dirençle karşılanıyordu. Erkek gericiliğinin yayılım ateşine tutuluyordu, okuma yazma öğrenmek isteyen kadınlar. Cumagül'ün türlü engelleri aşarak, badireler atlatarak öğrendiği okuma yazma, Tırdıgül'ün yaşamını yitirmesine neden olmuştu örneğin. Bu vahim olayı devrim karşıtları lehlerine çevirerek okuma yazma öğrenmeye dair var olan önyargıları daha da güçlendirmişlerdi. Kadınların okuma yazma kurslarına gönderilmesi, hem kadın örgütünün hem de yerel Sovyetin en

fazla değiştirmek için üzerinde durduğu, zorlandığı konulardan biri olmuştur. Neyse ki bir süre sonra bu konuda da buz kırılmıştır. Cumagül'ün başkanı olduğu Kadın Kolları önce Sovyet yöneticilerinin okuma yazma kurslarına gönderilmesini şart koşmuştur. Önce bir-iki kişi kurslara yazılmış, ardından onlarca kadın erkek, okuma-yazma öğrenmek üzere okullara gönderilir. İnatla, iradeyle sorunların üzerine gidildiğinde yeni yolların bulunacağını göstermiştir bu konudaki gelişim. Kitapta, kadınların örgütçülüğüne başka bir örnek de vardır. Kadın komisyonu artel kurmak için uğraşmaktadır... Cumagül, kadınların zekasını nasıl yararlı faaliyetlere çekeceğini, örgütleyeceğini düşünürken öneri yine kadınlardan gelir; artel için kadınları onlar önerir Cumagül'e.

Kitaptan öğrenilecek yanlardan biri de devrimi ilerletme mücadelesinde sorunların büyüklüğü karmaşıklığı her ne olursa olsun asla geri çekilmemektir... Engeller karşısında başarısızlık durumlarında asla geri durulmamış, daima yeni yollar, yeni araçlar aranmıştır. Güçlü bir iradeyle, tutkuyla girilen işlerde mutlaka başarının kazanılacağını göstermiştir.

Cumagül, basit bir yaşam süren geleneksel rolünü oynayan bir kadının koşulları oluştuğunda muazzam değişimlere uğrayacağını pekala devrimin önder

kadrolarından olabileceğini göstermiştir. Aynı zamanda, Cumagül örneğinde olduğu gibi gündelik yaşamın örgütlenmesinde her gün türlü zorluklarla başa çıkmak zorunda kalan kadınların sezgilerinin, dayanıklılık gücünün geliştiğini göstermiştir. Yaşamın engebeli yollarında yürüyen kadınların gözlem yeteneğinin de arttığını, Cumagül'ün türlü sorunlardaki isabetli önerileri göstermiştir. Toplumsal kurtuluş davasına adanmış, amaçlarının peşinde zorluklarla boğuşa boğuşa, çoğu zaman akıntıya kürek çekerek ilerleyen kadınların nasıl da güç kazandığını Cumagül şahsında gösteriyor kitap. Bin yılların esaret zincirlerini parçaladıklarında, hem kendi cinslerinin kurtuluşu mücadelesinde hem de yeni toplumun inşasında çok önemli görevler üstlenecek olan kadınlara güven duymak gerektiğini gösteren kitap, koşulları oluştuğunda kadınların pekala önderleşebileceğini de göstermektedir. Erk'e kliğe sırtını dayayarak amaçsız hedefsizce, kırıntılar peşinde koşarak yaşayan Cumagül'ün eski eşi Turumbet'in ise yaşadığı kişilik parçalanmasını göstermesi bakımından da çarpıcıdır kitap. Cumagül kişilik kazanarak ilkeli, özgüvenli, amaçlarının peşinden koşan bir kadına dönüşürken, Turumbet ise intiharı düşünecek kadar yaşam karşısında amaçsızlaşır, kişilik parçalanması yaşar.

Tenimdeki Ülke Nikaragua

Gioconda Belli, devrimi ve karşı devrimi kendi yaşamında, bir halkın yaşamında görmüş ve bu devrimin çalkantısı içinde her şeye rağmen mutluluğu ve varlığının anlamını bulmuş bir kadın olarak yazmış anılarını. Nikaragua’da devrime katılan binlerce kadın militandan biri olarak başlayan öyküsü, onun devrim sürecinde olgunlaştırdığı cins bilinciyle daha farklı bir noktaya taşınmış.

“Şair ve romancı Gioconda Belli sıradan bir anı kitabı yazmamış. Bu kitap, Kuzey’i ve Güney’iyle Amerikan tarihi hakkında; devrim tohumları ve iktidar hakkında; yaşam ve ölüm sarmalındaki bir kadının, tükenmeyen bir umutla özgürlük ve aşka adanmış hayatı ve seçimleri hakkında. Romantik bir hayat izlenimi verse de, bir realistin gücü ve berraklığıyla yazılmış.” Adrienne Rich

1979’da, dünyanın her yanında, devrimciler tarafından umut ve sevinçle karşılandı Nikaragua devrimi. Önderlik kadrosunda orta sınıftan iyi eğitilmiş gençlerin yer alması nedeniyle “Çocukların Devrimi” diye adlandırılan bu ayaklanma, önceki devrimlerin bildik kalıplarını birçok açıdan değiştirmişti. İktidarın devralınmasından sonra ABD’nin gizli ve açık desteğiyle yürütülen her türlü baskıya on iki yıl direndi.

Varlıklı bir ailenin kızı olan şair Gioconda Belli, ülkesindeki adaletsizliğe isyan ederek devrime katılmıştı. Aşkalarını, yaşadıklarını ve iç çatışmalarını açık yüreklilikle aktardığı anıları için şunları söylüyor:

“Hiçbir değere bağlı kalmamamızın vaaz edildiği, kolayca yılgınlığa kapıldığımız, inancımızı yitirdiğimiz ve hayallerimizi inkâr ettiğimiz bugünlerde hayatı –hatta ölümü– değerli kılan türden bir mutluluğu savunmak için yazdım bütün bunları.” Tenimdeki Ülke Nikaragua, Belli’nin “kaderimi belirleyen iki şey” dediği ülkesi ve cinsiyeti üzerine kaleme alınmış bir anı kitabıdır.

Belli, Katolik köklerine sahip çıkan burjuva bir ailenin kızıdır. Liseyi İspanya’da bir rahibeler okulunda okur.

Liseyi bitirdikten sonra Philadelphia'da gazetecilik ve reklamcılık öğrenimi için bir yıllığına Birleşik Devletlere gider. Tıp okumak ister, babası "Doktorluk kadınlara göre bir meslek değil" diyerek engel olur.

Gazetecilik ve reklamcılık öğrenimi tamamladıktan sonra Nikaragua'ya döner. Managua'da bir reklam ajansında muhasebeci olarak işe başlar.

Belli "Bir an önce evlenmekti niyetim. Kendi hayatımı yaşamak için acele ediyor, annemle babamın evinin kargaşasından, evdeki dört kardeşimden bir an evvel kurtulmak ve bağımsızlığımı istiyordum" der. Onsekizinde evlenir.

Annesi evliliği, aşkı efsaneler ve masallar aracılığıyla anlatır. O ise "iki insanın paylaşabileceği en anlamlı birliktelik ve duygudaşlıktır" diye tanımlıyor. Evliliğe dair romantik hayalleri balayı sırasında sönmeye başlar. Eşinin melankolik duygusuzluğu, ulaşılmazlığı ve ilgisizliği karşısında her yolu dener. Eşi, işi bırakmasını ve evde oturmasını teklif edince şiddetle karşı çıkar. Çocukluğundan beri kadın olmanın bir üstünlük olduğunu hisseden Belli, evde oturmayı kabul etmez.

Ondokuz yaşında Kızı Maryam'ı doğurur. Kızının doğumuyla birlikte özel bir dünyaya çekilir. Belli, o yılları anlatırken "Ev hayatı boğuyordu, çok geçmeden kabuslar görmeye başladım. Bedenimin yarısı bir ev aletine dönüşmüş, çamaşır makinesi gibi zangırdıyordu. O aylar boyunca pek çok feminist kitap okudum. Germaine Greer, Betty

Friedan, Simone, De Beauvoir, okudukça önümdeki yıllarda beni bekleyen yemek tarifi, ev dekorasyonu, eşya sohbetlerine tahammül etmenin imkansızlığını görmeye başladım. Kulüpteki toplantılarda sıkılmaya başlamıştım" diyor.

Tekrar reklam şirketinde işe başlar. 1950'lerde, ülkede pamuk ihracatında patlama ekonomiyi etkilemiş ve Managua'nın kimi kesimlerinin modernleşmesine yol açmıştır. Zenginlerle yoksullar arasındaki uçurum çok derin olmasına rağmen bu durum, sanki hayatın doğal bir gerçeğiymiş gibi karşılanmakta ya da hiç değişmeyecek bir dünya düzeniymişçesine kabul lenilmektedir. Çalıştığı reklam ajansında şairle tanışır. Şair, Belli'yi tanınmış ressam, sanatçılarla tanıştırır. Kabuğundan çıkıp değişik insanlarla tanışmasını ister.

Tanıştığı insanlar dost canlısı ve çoğunlukla yoksul olan bu insanlar kitaplarını, sanat malzemelerini ortaklaşa kullanan bir topluluktur. Belli, bu farklı dönem ve çevreyi, "Yutarcasına okuyorlar ve dünyada olup bitenleri Vietnam Savaşı, Popüler kültür, Cinsel Devrim, Chomsky, Marx, Giap 1968 başkaldırısı hakkında konuşuyorlardı. Şair sorular soruyordu ve bana kitaplar veriyordu. Okumaya başladım. Nikaragua'nın geçmişinin geleceği nasıl aydınlattığını, politik gerçeklerin ve çevremde gözlemlediğim kölelikten farklı sefaletin kaynağını görmeme yardımcı oldu. Tarih okumam, ülkemdeki gerçekleri görmemi sağladı." diye anlatır. Okumayla birlikte kendisini sorgulamaya başlar. Ve evliliği için şöyle tespitler yapar. "Evlili-

"Bambaşka iki kadındım ve iki hayat yaşadım. Bu kadınlardan biri, her şeyi genel geçer kadınlık ölçütlerine göre yapmak istiyordu: evlenecek, çocuk doğuracak, yardımsever, uysal, besleyen ve yetiştiren olacaktı. Öteki kadın, erkeklerin tadını çıkardığı ayrıcalıklara özlem duyuyordu: bağımsızlık, kendi ayaklarının üzerinde durmak, insanların arasına karışmak, hareket serbestisi, sevgiler.

ğim çorak, umutsuz bir çöldür. Korkaklığım yüzünden ve benim yersiz sorumluluk duygumdan dolayı devam ediyor.”

Şair, Belli’ye aşık olduğunu söyler ve birlikte olurlar. Bu birlikteliği “benim günahım yeniden doğuşum” diye tanımlar. Tüm yükümlülüklerini sorgulamaya, haklarını, nasıl bir hayat yaşadığını ve bundan böyle neler olabileceğini ciddiyetle düşünmeye başlar. Belli o dönemi içsel bir devrim olarak yaşar. Bu gerçek onun “Özgürlük isteğim evren kadar genişledi. Üst sınıftan evli bir kadın olmam sadece bir görünüştü. İçimde yanardağlar, tufanlar kopuyor” sözlerinde ifadesini bulur.

Şiir ve devrim, kasırğa gibi hayatına girmeye başlar. Şair, Sandinista üyesi bazı insanlarla tanışır. Aynı zamanda Praxis dergisini okumakta ve sohbetlerde politikleşmektedir. Bu dönemde tanıştığı Camilo Sandinistalar’a katılmasını önerir. Çevresindeki insanların da hayranlıkla söz ettiği Sandinistalar’a içten içe o da hayranlık duymaktadır. Tartışmalarında onu silahlı mücadelenin ve devrimin Nikaragua için tek çıkış yolu olduğuna ikna etmeye çalışıyorlardı. Bu dönem içerisinde Belli, tarih kitapları okuyor ve “gönlümü sosyalizme kaptırdım” diyordu. Sandinistalar’a katılmaya hazır olup olmadığını sorup da kesin bir cevap vermesi istendiğinde “korktuğum için kendimi harekete adamaktan çekindiğimi itiraf ettim” diyor.

Ancak tartışmalarından birinde Camilo “İnsanların korkuları var, hepimiz korkuyoruz normal bir şey. Harekete kızın için katılmalısın. Onun için yapacaksın bunu, senin yapmaktan hoşlanmadığın şeyleri onun yapmak zorunda kalmasını önlemek için katılacaksın” dediğinde, tereddüt etmeden hemen katılacağını ifade eder. Halkının çektiği ıstırapı bitirmek, onların hayatını değiştirmek için bir şeyler yapmaya karar verir.

Şiir yazmaya başlar. Yazdığı şiirler-

de aşk ve cinsellik tutkusunu konu edindir. Kadın olmayı, kadın bedenini, bedensel hazı yücelten bu taşkın dizeler, yakın çevresinde tepkiyle karşılanır. Belli, bu tehdit ve engellemelere kulak asmadan tanınmış bir şair olmayı başarır.

Yazdığı şiirleri La Prensa dergisinde yayınlanır. Şiirleri yayımlandığı günlerde teyzelerinden biri “vah zavallı kocan” diye hayıflanır. Adet kanamasını yazmak nerden aklına esti? Ne feci, ne kadar utanç verici!..”

Gioconda Belli, devrimi ve karşı devrimi kendi yaşamında, bir halkın yaşamında görmüş ve bu devrimin çalkantısı içinde her şeye rağmen mutluluğu ve varlığının anlamını bulmuş bir kadın olarak yazmış anılarını. Nikaragua’da devrime katılan binlerce kadın militandan biri olarak başlayan öyküsü, onun devrim sürecinde olgunlaştırdığı cins bilinciyle daha farklı bir noktaya taşınmış. Sandinist devrimin gerilla, politik eylemci, kurye, ajitator, propogandacı kadınları, Nikaragua’nın ABD emperyalizmine ve işbirlikçi faşist rejime karşı mücadelesinde çok özel bir rol oynarken, aynı zamanda kendi kaderlerini de değiştirmişlerdir. Ama halk devrimi, emperyalist müdahale, gerici, karşı-devrimci çatışmalar ve FSLN’nin devrimi ileri taşıma dinamiğinin kırılmasıyla boğulup, geriye düşerken, buna, kadınların geri düşüşü de eşlik etmiştir. Belli, kaderini belirleyen iki şeyin halk devrimi ve cins bilinci olduğunu söylerken, aslında bütün Nikaragua’lı kadınların kaderinden de söz etmiştir. Halk devriminin iradesi ve gücü kırılırken, bu, ezilen bir cins olarak özgürleşen kadınların kaderini de belirlemiştir. Bu durumu, aynı zamanda kadın iradesinin devrimi belirleyememesi olarak da görebiliriz. Sonuçta “Sandinist kızlar”dan biri olan G. Belli’de, devrim sürecindeki önemli katkılarına ve kadına yasak alanlardaki berrak bir cins bilincinin eşlik ettiği radikal düşünsel üretimi-

ne rağmen savrulmaktan kurtulamaz. Bu savruluş, Amerikalı bir gazetecinin peşinden ülkesinin ve yapıcısı olduğu devrimin düşmanı ABD'ye götürür. Belli için, yenilmiş iki devrimin de son perdesidir bu. Ülke ve cins devriminin... Bu durumu, "Bir masal prensesi gibi efsunlanmış, hayatımın bir kısmını altın kafeste tutsak bir kuş gibi tropikal ülkem için özlemle şakıyarak geçiriyorum." diye ifade eder. Ama Nikaragua'da halk devrimiyle iç içe geçmiş kadın devrimi ve bunların devrimci bir kadın olan Belli'deki izdüşümü değerinden bir şey kaybetmez.

Tenimdeki Ülke Nikaragua'da, Belli'nin roman kitabı Portakal Ağacında Oturan Kadın'a benzer çok şey bulabilirsiniz. Ama devrimin öngünlerinde ve devrimci süreçlerdeki kadın özgürleşmesine dair güçlü deneyim ve tespitlerin olduğu bir çalışmadır bu anı kitabı. Mutfakları terk, bağımsızlık, kopuşma cesareti, özgüven, aşkı, cinselliği ve evliliği yeniden keşif, davaya adanmışlık gibi bir çok noktada görebilirsiniz bunu.

Aşağıdaki alıntılar bir kitabın, devrimci bir kadının yaşamının, geri dönüş dersleriyle birlikte devrim içindeki kadın devriminin küçük bir kısmıdır:

* "Kuryelik, yeraltı çalışmaları, izlenmeler, silah kaçakçılığı, elçilik baskını planları, politik tartışmalar, Sandinistlerle uluslararası dayanışmanın örgütlenmesi... Bu arada, bitmeyen bir doğurganlık güdüsü ve doymayan bir annelik arzusu, yine şiirler, Meksika ve Kosta Rika'da sürgün yaşamı, 1979 devrimiyle birlikte ülkeye geri dönüş ve kuruluş dönemi görevleri: Nikaragua televizyon kanallarının yönetimi, Planlama Bakanlığında yardımcılık, uluslararası tanıtım... Ve nihayet, 1985 yılından itibaren FSLN politikalarına karşı mesafe, Amerikalı bir gazeteciyle evlilik ve bu kez çift-ülkelilik"

* Önemli eylemlerin içinde yer aldım, gerçekleştirildiklerine tanık oldum.

Bir ulusun kanı, canı ve iradesiyle meydana gelen bir devrimin gebelik sürecinde ve doğumunda buldum. Halk kitlelerinin kırk beş yıllık diktatörlüğün yıkılmasını coşkuyla kutlayışını izledim. Kişisel çıkarların üstünde bir amaç uğruna, hayatta kalma güdüsüne ve korkuya meydan okuma cüretinden kaynaklanan, heyecan verici enerjinin akışını duyumsadım. Çok ağladım, bir o kadar da güldüm. "Ben"den feragat ederek "biz"i kucaklamanın sevincini keşfettim. Hiçbir değere bağlı kalmamızın vaaz edildiği, kolayca yılgınlığa kapıldığımız, inancımızı yitirdiğimiz ve hayallerimizi inkâr ettiğimiz bugünlerde, hayatı –hatta ölümü– değerli kılan türden bir mutluluğu savunmak adına bu anıları yazıyorum."

* "Bambaşka iki kadındım ve iki hayat yaşadım. Bu kadınlardan biri, her şeyi genel geçer kadınlık ölçütlerine göre yapmak istiyordu: evlenecek, çocuk doğuracak, yardımsever, uysal, besleyen ve yetiştiren olacaktı. Öteki kadın, erkeklerin tadını çıkardığı ayrıcalıklara özlem duyuyordu: bağımsızlık, kendi ayaklarının üzerinde durmak, insanların arasına karışmak, hareket serbestisi, sevgililer. Hayatımın önemli bir bölümünü, karşı güçler tarafından parçalanmama gayretiyle, bu iki kimliği uzlaştırmaya çalışarak geçirdim. Sanırım sonunda, iki kadının aynı deri içinde yaşamasına imkân veren bir yol buldum. Kadınlığımı inkâr etmeden, erkek gibi yaşamayı başardığımı sanıyorum.

Ne var ki, her iki hayatımı uzlaştırmak çok daha karmaşık bir meseleydi. Coğrafi açıdan ayrılık acısını içeriyordu. Geçmişimi ve ülkemi sırtlayıp onları öyle herhangi bir yere değil, Kuzey'e taşıdım; hileyle ördüğü ağla coşkulu hülyalarımın çoğunu ele geçiren ve zapteden Kuzey'e. Yoldaşlarımla zaferimizi heyecanla kutladıktan bir yıl sonra, ülkemiz yeniden savaş ve kana bulandı. Gökten kudret helvası

değil, kurşun yağıyordu. Hep birlikte şarkılar söyleyecek yerde, fena halde bölünmüşü. Nikaragua'da; bolluk değil, yokluk vardı. Yoldaşlarım duvarlara, "Yankee go home" yazarken, ben bir Yankee gazeteciye sevdalandım. Devrimimden geriye aksisedalar ve gölgelerden başka bir şey kalmazken, direnemediğim tek şey olan aşk beni bir taahhütte bulunmaya ve sevdiğim adamın memleketine göçmeye mecbur etti. Bir masal prensesi gibi efsunlanmış, hayatımın bir kısmını altın kafeste tutsak bir kuş gibi tropikal ülkem için özlemle

şakıyarak geçiriyorum.

* "En çok hayret ettiğim ve olağanüstü bulduğum, adanmışlıkla birlikte gelen gerçek mutluluk ve doyumdu. Hayat, benzersiz bir anlam, amaç ve yön kazanıyordu. Dört başı mamur bir duygu, olağanüstü bir dayanışma, içten, duygusal bir bağ, tanımadığın yüzlerce insanla, kalabalıklarla paylaşılan, yalnızlığın ya da tecrit edilmişliğin buharlaştığı bir yakınlık. Herkesin mutluluğu için verilen mücadelede, her şeyden önce insan kendi mutluluğunu buluyordu."

Kadın İradesiyle Özgürleşmeye

SKM, 2 Aralık 2012 tarihinde “Kadın İradesiyle Özgürleşmeye” şiarıyla, 2. Kongre’sini gerçekleştirdi. Kongre, siyasetin merkezine yürüyen biz kadınların iradi duruşunu sergilediği, kendi deneyimlerini süzdüğü ve gelecek perspektifi oluşturduğu bir kürsü oldu.

Kongremizi, her gün beş kadının öldürüldüğü, ev içi emeğin görülmediği, kapitalist sistemin ucuz ve güvencesiz işlerde çalıştırdığı, emperyalist, gerici sömürgeci savaşlarda en çok bedel ödeyen kadınların artık yeter dedikleri bir süreçte örgütledik. Kongremiz, beş bin yıllık ezilmişliğe karşı coğrafyamızda ve Arap isyanlarında toplumsal ve ulusal mücadelenin en önünde dinamik bir güç olarak harekete geçen kadın kitlelerinin iradeleştigiğine vurgu yaptı. Kongre, SKM’nin geçmiş deneyimleri ışığında birleşik kadın mücadelesiyle, kadın devrimini yeni zeminlerde yeşertme ve kadın kitleleriyle daha güçlü buluşarak mücadeleyi büyütme çağrısı yaptı. İşçi, ev emekçisi, köylü, öğrenci, bilim insanı kadınlar, kendi yaşamlarının sahibi, kendi geleceğini belirleyen olmak istiyorlar. Özgürlük mücadelesinin önemli bir bileşeni olan SKM, kadın kitlelerinin bu yolda isyanını örgütlemek, kadının özgürlük arayışının adresi olmak, kadın akıllı, bilinci ve iradesini partide buluşturmak, kadını siyasetin merkezine taşımak, bir özne olarak varlığını güvenceye almak için var olduğunu kongrede bir kez daha beyan etti.

AKP iktidarının cinsiyetçi politikalarına isyan eden bütün kadınların, anadil ve ulusal demokratik haklarının tanınmasını isteyen Kürt kadınlarının, güvencesiz ve geleceksiz çalışmaya hayır diyen kadın işçilerin, geleceği kazanmaya

---

Kendi deneyimlerimizden öğrenmek, kolektif hafızayı güçlü kılmak ve geleceği daha güçlü kurmak için Kongreye sunulan SKM raporunu kısaltarak dergi sayfalarımızda sizlerle paylaşıyoruz. Düriye Sezgin’in sunuşuyla birlikte aktardığımız rapor, SKM’nin iki yıllık sürecindeki politik faaliyetini ve örgütsel durumunu yansıtmaktadır.

yönelen örgütlü politik kadınların iradesi, kadın devriminin yeni zeminleri olacaktır. Kongremiz, yeni zeminlerde devrim tohumları atan kadınların birleşik mücadelesinin geliştirilmesine de dikkat çekerek, bu alan-daki görevlerinin altını çizdi.

Kongre’de, İstanbul’dan, Amed’e, İzmir’den Adana’ya kadar değişik illerden, ilçelerden kadınlar bir araya geldi. Kongre salonuna, erkek egemen kapitalist sisteme öfke kadar sosyalizme duyan özlem, umut yansıdı. Kongrede kadın dayanışması vurgulanarak, önümüzdeki mücadele döneminde daha da yükseltilmesi çağrısı yapıldı. Sunulan önerelerde kadına dönük şiddete dikkat çekilirken, yürütülen kampanyaların gücü, deneyimi ışığında erkek egemen sistemden beslenen şiddete karşı yürütülecek bağımsız politik hattın yanında birleşik mücadelenin önemli bir yerde durduğuna vurgular yapıldı. Ev içi emeğin görünür hale getirilmesi, ev emekçisi kadının gücünün kapitalizme karşı örgütlenmesi, sosyal hakların tanınması mücadelesine özel dikkat çekildi. Emperyalist, yayılmacı politikaların sonucu olarak bölgede gelişen savaş ortamına karşı, kadınların barış talebi eksenindeki mücadelesini birleşik hareket zemininde yükseltmek için SKM’nin üsteneceği role dikkat çekildi.

Kadın özgürlük mücadelesinde yenilenmiş olarak kendini ifade eden Özgür Genç Kadınlar, kongre atmosferine dinamik ve umut verici bir soluk taşıdı. Kadın devriminin genç yapı taşları olma iddia ve iradesini ortaya koymaları, geleceği kazanmaya dair güveni de büyüttü.

Kürtaj yasağına karşı gelişen kitlesel hareketin, Kürt kadınlarının ağır saldırılar karşısında yılmadan yürüyüşünü sürdürmesinin, şiddet ve cinayetler karşısında gelişen, yayılan bilinç ve eylemin, kadın devriminin güncel halkaları olduğuna işaret edilerek, bütün bunların SKM cephesinden kadın iradesini büyütme ve sürece önderlik etme görevi yüklediği vurgulandı.

Kendi deneyimlerimizden öğrenmek, kolektif hafızayı güçlü kılmak ve geleceği daha güçlü kurmak için Kongreye sunulan SKM raporunu kısaltarak dergi sayfalarımızda sizlerle paylaşıyoruz. Kısaltılmış olarak sunulan rapor, SKM’nin iki yıllık sürecindeki politik faaliyetini ve örgütsel durumunu yansıtmaktadır.

ESP/Sosyalist Kadın Meclisleri 2010-2012 Dönem Faaliyeti

“Ezilenlerin Sosyalist Partisi’nin parti içinde ve parti örgütlenmesine paralel kurulan Sosyalist Kadın Meclisleri (SKM), sosyalist kadın aydınlanmasının ve kadın devrimi fikrinin eseridir.”

SKM, kurulduğu günden bugüne siyasi misyonunu ve rolünü buna göre belirlemiştir. Kadın hareketinin tarihsel mirasını referans alarak erkek egemen düzenle amansız bir kavgaya tutuşmuştur. SKM kadının siyaset dışı bırakılma durumuna karşı siyasetin merkezine yürüyüşünde, siyasette çok yönlü varlık gösterme gerekliliğini analiz etmiş, teorik, politik, örgütsel, ideolojik gücü aralamak gerektiğine inanarak, varlığını bu dört temel üzerine inşa etmeye çalışmaktadır. Çok açıktır ki, kitlelerin devrimci hareketiyle 21 yy. kazanmak, ancak ve ancak ezilen kadınları parti saflarına kazanmakla mümkündür. Bu gerçeği göremeyen bir hareket gelişemez, iktidara yürüyemez. SKM de bu gerçekten yola çıkarak, ‘devrimci kitle partisinin gelişim dinamiği kadınlar olacaktır’ iddiasıyla yürüyüşünü, rotasını ezilen kadınlarla siyasetin merkezine ilerleterek örgütledi.

Partimiz ESP; işçilerin, emekçilerin ve ezilenlerin tüm ezilme, sömürülme ve baskı biçimlerine, bunun yanı sıra erkek egemenliğine karşı öfkesini ve kavgasını sosyalizm hedefiyle örgütlerken, ayrı bir kadın örgütlenmesi SKM’yi yaratmıştır. SKM, kadın aklının, iradesinin ve inisiyatifinin partili mücadelede özel olarak örgütlenmesi, kadının partinin yarısı ve eşit üyeleri olarak

temsilinin sağlanmasıdır. Siyasal mücadelede kadının geri bırakılmasına karşı her yerde mücadeleler geliştirirken, parti saflarında inceltilmiş erkek egemenliğine karşı da savaşım yürütmektedir.

Değerli yoldaşlar,

Kadın cinsin özgürleşmesi, politik alana çekilebilmesi bakımından kuruluş döneminde oluşturulan “mutfaqları terk etme” sloganı, sosyalist kadınların yüzlerini politikaya dönme çağrısıyla birlikte ortaya konuldu.

Parti içindeki özerk yapılanmasını emekçi kadın kitlesiyle büyütmeyi merkeze alan SKM, 1. Örgütlenme ve Özgürleşme Kongresiyle, kendi örgütsel işleyişini oluşturma yönünde önemli bir adım attı. Ankara’da 400 kadının katılımıyla yapılan kongrede, SKM kendi gelişimini tartıştı, yönetimini seçti.

SKM’nin ikinci dönemi, yüzünü kitlelere ve kitle mücadelesine döndüğü bir dönem olmuştur. Bir yandan da sosyalist kadın aydınlanması yönündeki adımlarını sürdürmüştür.

Kendisini dönemsel ve takvimsel çalışmayla sınırlamayan SKM, “işçi ve emekçi kadınların ekonomik, siyasal, sosyal ve cins olmaktan kaynaklı sorunlarını sosyalist kadın bakış açısıyla ele alır” iddiasına uygun olarak kendini örgütlemeye çalışsa da, bu dönemde, işçi kadın eylemleriyle etkili bir ilişki kuramadı. Tekil kadın işçi direnişlerinden Güllü Hanoğlu’yla dayanışma ziyaretlerinde bulunurken, yakın dönemde HEY Tekstil, Rozetekstil ve THY direnişi ile ilişkilenedeki zaafiyeti, dışımızda gelişen eylemlerle kuramadığımız ilişkiye örnektir.

Bu dönemde öne çıkan siyasal faaliyetlerinden biri, savaşa karşı “kadın barış hareketini” birleşik ya da öz gücümüze dayalı örgütlenme çabamızdır. Birçok parti ve örgütten kadınların bir araya gelişine ön ayak olduğumuz “Kadınlar barış istiyor” Taksim yürüyüşü ile savaşa karşı kadınların

barış talebini yükselttik. Roboski katliamı sonrası Kürt kadınlarıyla Türk kadınları arasında köprü olmak, Kürt kadınlarının acısını paylaşmak amacıyla bir heyetle Uludere-Roboski’de olduk.

Katliam karşısında gösterdiğimiz refleksimizi, daha sonra Uludere’li annelerin adalet arayışında yanlarında olmada ve seslerini Türk emekçi kadınlara taşımada sürdürmedik. Buna karşın, Kürdistan’da gerilla kadınların cenazelerine katılım ve aile ziyaretlerini bu süreçte örgütledi.

Şiddete karşı kampanya bu dönemin en önemli çalışma başlığı oldu. Kadına yönelik şiddete ve onu her gün yeniden üreten erkek egemen kapitalist sisteme ve onların güç aygıtlarına karşı mücadeleimiz, politik faaliyetimizin ana eksenini oluşturdu.

Şiddete karşı politik faaliyetimizin ilk etabını, yerel yönetimlerden dayanışma evlerinin açılması talebi oluşturdu. Erkek şiddetine karşı cins bilincini yükseltmek, farkındalık yaratmak amacıyla, 2011 Nisan ayında başlatılan “Mezar değil dayanışma evi istiyoruz” talepli çalışmada, sokak stantlarında, ‘isyan çadırları’nda ve ‘isyan trenleri’nde kadınlar için imzalar toplandı. Ankara, İstanbul, Hatay’da toplanan bu imzalar belediyelere verildi. Bu talebin takipçisi olma ve somut olarak dayanışma evi açtırma konusunda ise, bir süreklilik sağlanamadı.

Faaliyetimizin İkinci etabı, “Ses Ver Şiddeti Durdur Şiddete Karşı 1 milyon İmza” hedefiyle bir üst boyuta taşındı. Sosyalist bir parti olarak kadınlı erkekli bir çalışma yürüttük.

Kampanyanın bu etabında, “kadına yönelik şiddet” konulu yaygınca gerçekleştirilen erkek atölyeleri, erkek yoldaşlara olumlu yönde etkide bulundu ve kampanyaya katılımını sağladı.

27 Temmuz’da startı verilen kampanya, 27 Kasım’a kadar kesintisizce sürdürüldü. Çalışma alanlarında kurulan stantlarda 300 bin imza toplandı. İmza sayısı 1 milyon

hedefine ulaşmasa da, önemli bir düzeyde yakalanmıştır. 27 Kasım'da, örgütlü bulunduğumuz bütün illerden katılan 500 kadınla kendi bağımsız gücümüze dayanarak, Ankara'da coşkulu bir miting gerçekleştirdik.

SKM bu dönemde "Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu"nda aktif biçimde yer aldı. Siyasi bir içerik kazandırdığımız bu platformun 2011 Temmuz'unda Taksim'de gerçekleştirdiği "Kadın Yürüyüşü"ne etkin bir katılım sağladık. Medya olanaklarını da değerlendirdik. Ancak belli bir aşamada platform içinde açığa çıkan ilkesiz ilişkiler buradaki varlık zeminimizi ortadan kaldırdı. Nihayetinde bir açıklama yaparak bu platformdan çekildik.

SKM, kadına uygulanan şiddeti bu dönemde özel bir politik gündem olarak ele aldı. Şiddet sorununu, erkek egemen sistemin karakteristik bir özelliği olarak tartıştı, şiddeti, kadın sorunu değil erkek sorunu olarak erkeklerin gündemine taşıdı. SKM, bir yandan kadın cinayetlerini protesto ederek devleti doğrudan muhatap kılmış, diğer taraftan da, aydınlatma çalışmasıyla toplumda erkek şiddetine karşı saflaşma çağrısı yapmıştır.

İmza kampanyamız, geçmiş deneyim ve birikimlerimize yenilerini ekleyen öğretici bir çalışma oldu. Kampanya; işin örgütlenmesinde ve ilerletilmesinde, kendi sınırlarımızı ve yetmezliklerimizi açığa çıkarmada ve bunu aşmada önemli bir rol oynadı.

Yürüttüğümüz politik faaliyetimizin, hem kendimizi örgütlemeye hem de kadın kitlelerine gitmeye ve onlarla temasa geçmeye etkili bir araç olduğunu gördük. Şiddete karşı kampanya, içe dönüklüğümüzü aşmada yüzümüzü kitle faaliyetine dönmede etkili olduğu gibi, kamuoyunun yakıcı bir gündemini, kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetlerini doğru bir yerden yakaladığımızı da gösterdi. Kampanya, aynı zamanda partimizin kitleler içinde tanıtımında

etkide bulundu.

Bir diğer etkisi de, dışımızdaki parti, kitle örgütleri ve kadın örgütlerinin yüzlerini daha fazla kadına yönelik şiddete ve kadın cinayetlerine dönmesine neden olmuştur.

Kampanya; günlük faaliyetimizi planlamada, kadroların yeteneklerini açığa çıkarmada, kitlelerle yüz yüze çalışmada özgüveni arttırdı, ajitasyon ve propaganda yeteneğinin gelişmesine hizmet etti.

15 merkezde yürüttüğümüz bu çalışma, kendi içinde eşitsizlikler yaşasa da, yerel örgütlerimizin yeni alanlara açılmasına, dağınık ilişkilerimizi toparlamamıza ve harekete geçirmemize olanak sağladı. SKM olarak, hem ortak hem de bağımsız yaptığımız eylemlerle, kadına yönelik şiddet ve kadın cinayeti davalarında önemli sonuçlar elde ettik. Münevver Karabulut'un katilinin ağır ceza almasında, dava takibinin önemli etkisi oldu. SKM olarak takip ettiğimiz Filiz Akboğa mahkemesinde eski eşin ceza alması, şiddete ve kadın cinayetlerine karşı yürüttüğümüz mücadelenin bir sonucudur. Yine Malatya'nın Hekimhan İlçesi'nde Semanur Takmaz adlı kadının şiddet davasına düzenli katılım sağlandı.

Kampanya döneminde, Samsun'da partinin ilk kez sokağa çıkması ve yeni kadınlarla ilişki geliştirmesi, Hopa ve Fındıklı'da SKM'nin ilk faaliyetlerinin hayata geçirilmesi birer kazanım oldu.

Ancak kampanyanın zayıf yanı, temas edilen geniş kadın kitlelerini örgütlemeyi, hiç değilse kalıcı ilişkiler kurmayı başaramamasıdır. Stantlarda bizimle ilişki kuran, föylere iletişim bilgisini bırakan kadınlarla hangi biçimde bir ilişki kurulacağı planlanarak bir gelişim sağlanamadı. Kampanya kapsamında, danışma merkezi kurma girişimi de sonuçlanamamıştır.

Kampanyanın ürünlerinin örgütlenemediğini tespit eden meclisimiz, "örgütlenme kurultayları" ile bunu telafiye yöneldi. "Örgütlüsek güçlüyüz" kurultayları, 2012

Şubat ayında yerelerde toplandı. Ancak bu kurultaylar da cılız kaldı ve rolünü oynamadı. “Ses ver şiddeti durdur” imza kampanyasında bir imza örgütü gibi çalışan parti örgütlerimiz, örgütlenme kurultaylarına gereken ilgiyi göstermedi.

Değerli yoldaşlar,

Bu dönemde, TMY-ÖYM terörüne karşı mücadelede yer alan SKM, tutuklu kadınlarla dayanışmasını sürdürdü.

SKM MYK üyemiz Hülya Gerçek, İzmir İl sözcümüz Meliha Kayacı, öğrenci İlke Başak Baydar yoldaşların tutuklanmasına, komünist kadın tutsak Muhabbet Kurt’a yönelik tecride karşı eylemler ve çalışmalar yürütüldü. Ancak, müebbetle yargılanan sosyalist kadınlar deri işçisi Gülizar Erman ve gazeteci Hatice Duman’ın on yıldır süren davalarını takip etmede ve kamuoyu oluşturmada eksik kaldık. Geline aşamada, Yargıtay sürecinde bulunan dosyaların takibi ve kamuoyu baskısı oluşturma bakımından bir komisyon oluşturulmuştur.

SKM’li Sevda Çağdaş yoldaşın tutuklanmasını, merkezi olarak kamuoyun gündemine taşımada da gerekli hassasiyeti gösteremedik.

Bir dönem SKM çalışmalarına yer alan Yasemin Çiftçi’yi, Antalya sözcümüz Rezan Kotil’i ve Fintoz Gerçek’i de bu süreçte ölümsüzler kervanına yolladık. Tutsaklarımız ve şehitlerimiz güç kaynaklarımız oldu.

SKM, sistematik olarak genelde Kürt halkına özeldi ise Kürt kadınlarına yönelik tutuklama saldırılarına ve hapishanelerdeki zulme karşı yapılan eylemlerin örgütleyicisi ve katılımcısı oldu. SKM, Bakırköy ve Şakran hapishaneleri önünde yaptığı eylemlerin yanı sıra, Başbakan’ın BDP’li kadın vekillere yönelik söylemlerini protesto yürüyüşüne ve Amed’de düzenlenen “Kadın kırımına karşı çalıştay”a merkezi katılım sağlandı.

Yakın dönemde hapishanelerde başlatılan süresiz açlık grevlerine ilişkin duyarlılığını yansıtan SKM, tutsakların taleple-

rini sahiplendi. SKM üyelerimiz, partinin yürüttüğü bütün il ve ilçelerdeki açlık grevi çadırlarında yer almada ve aktif eylemlerin örgütlenmesinde etkide bulundu. “Ölüm değil çözüm istiyoruz”, “talepleri taleplerimizdir” gibi ortak kadın eylemlerin örgütleyicisi ve katılımcısı oldu. HDK İstanbul Kadın Meclisi ekseninde bir günlük destek açlık grevi bu süreçte gerçekleştirdi.

SKM bu dönemde de, 8 Martlara günlük politik talepler yükleyen hattını sürdürdü. 2012 8 Mart’ını, Roboskili ve Vanlı kadınlara atfetti. “Yaşam Barış Adalet İçin; Özgürlüğe Sosyalizme” şiarı ekseninde, Kadının yaşam hakkını, savaşa karşı barış talebini, işçiler, emekçiler, muhalifler, Kürtler üzerinde estirilen tutuklama ve baskı yasalarına karşı adalet talebini somutlayan etkin bir çalışma yürüttü. Sosyalist kadınların yıllardır dile getirdiği “8 Mart’ın resmi tatil edilmesi” talebiyle, KESK Kadın Meclisinin almış olduğu grev kararını destekledi ve sahiplendi. Ortak iş bırakma komiteleri oluşturma kararı alan SKM, ne yazık ki, bunu hayata geçiremedi. Buna karşın, KESK’in tutuklu üyeleri için yaptığı eylemlere aktif katılım sağladı ve coşku kattı.

SKM; İstanbul, Ankara, Adana, Eskişehir, Samsun, Malatya, Dersim ve Antep başta olmak üzere bütün yerelerde 8 Mart platformlarının aktif bir bileşeni oldu. Nurhak’ta ise 8 Mart çalışmalarının tek adresi oldu. Oluşturulan ortak programlar kapsamında mitingler, yürüyüşler, etkinlikler, paneller, işçi ziyaretleri, tutsak kadınlara kart gönderme gibi etkinliklerde yer aldı, kurumsal kimliği ile önemli bir yerde durdu. Partimizin örgütlü olduğu bütün yerelerde, panel, sergi, çay ve salon etkinlikleri gerçekleştirdi. Bu süreçte yapılan özgün çalışmalarımızda; Isparta, Tokat, Kırıkkale, Manisa, Alanya’da paneller düzenlendi. Çorlu’da özel olarak bizim girişimimizle miting örgütlendi. Partimiz örgütsel bakımdan zayıf olmasına rağmen, merkezden müdahale sonucunda Bursa, Rize-Fındık-

lı, Artvin-Hopa gibi alanlarda canlı çalışmalar yürütüldü. SKM'nin girişimleriyle; Hopa'da 200 kadının katıldığı kadın etkinliği ve sokak fotoğraf sergisi, Fındıklı'da 200 kişinin katıldığı 8 Mart salon etkinliği ve 100 kişinin katıldığı sokak gösterisi yapıldı. Samsun'da, birleşik bir kadın yürüyüşünün örgütlenmesinde SKM önemli rol oynadı.

Ankara SKM'nin 8 Mart'ın öngününde sokakta gerçekleştirdiği "Ekmek ve Gül" başlıklı sinevizyon ve tiyatro etkinliği özgün bir çalışma olarak yer aldı. Merkezi kararların yerelin gündemlerle ilişkilendirmede Amed, Kürt halkının başlattığı "irademe sahip çıkıyorum" açlık grevlerine destek ziyaretinde bulundu, iki günlük açlık grevinde yer aldı. 8 Mart'ta yürüttüğümüz kitle faaliyetine karşın, toplamda 700 kadını katmamız, hedefimizin gerisinde kaldığımızın göstergesidir. Kadınları alanlara taşımadaki yetmezliğimiz, önemli bir sorun olarak önümüzde durmaktadır.

SKM'nin geriye düştüğü anlardan birisi de, kürtajın yasaklanmasına ilişkin refleksi göstermede gecikmesi idi. AKP'nin "kürtaj yasağına" ilişkin gelişen tepkileri örgütleyen kadın kurumlarının, Kadıköy yürüyüşü gibi kürtaj yasağı karşıtı hareketin en kitlesel eyleminde etkili yer alamayışımız, kurumsal kimliğimizle öne çıkamayışımız, önemli bir sürecin örgütlenmesinde önemli bir anın kaçırılmasına neden oldu. Bu durum, daha sonra yapılan kitlesel "Nöbetçiyiz" eylemlerinde ve oluşturulan platformlardaki çalışmalarımızla dengelenmeye çalışıldı. Yine bu süreçte, Ankara SKM'nin gerçekleştirdiği öncü sokak eylemi yönlendirici bir etki sağladı. Eskişehir'deki sokak etkinliklerinde militan bir kadın duruşu sergilendi. Amed kadın platformunun kürtaj yasağına karşı örgütlediği yürüyüşe SKM etkin müdahale etti, inisiyatif gösterdi.

Tecavüzcü, işkenceci, katil Sedat Selim Ay'ın TMS'den sorumlu İstanbul Emniyet Müdür Yardımcılığına terfi edilmesinin ardından gelişen tepkilerin örgütlenmesinde

SKM özel bir rol oynadı. Basının yakından takip ettiği bu terfiye karşı, SS Ay'ın işkenceci, katil ve tecavüzcü yüzü yapılan onlarca röportajla teşhir edildi. Yurtsever basına ve tv'lere röportaj verildi. Keza, kadın örgütlerinin gözaltında tacize tecavüze karşı suç duyurusunda bulunmasına ön ayak oldu. Bu mücadeleyi dar bir alana hapsetmedi, özellikle kadın kurumlarına, mal eden bir hattan yürüttü.

Değerli yoldaşlar,

SKM bu dönem boyunca, partimizin bütün kampanyaları ve çalışmalarını içinde etkince yer aldı. Bunlar arasında seçim kampanyası özel bir yerde durur. 2011 Genel Seçimlerinde Sözcümüz Birsen Kaya Artvin'den, SKM MYK üyemiz Çiçek Otlu Antep'ten, yine SKM'li işçi kadın Aynur Akkemik Kocaeli'nden bağımsız aday oldu. SKM, kendi özgün seçim bildirgesini çıkararak bu adayları destekledi.

SKM, bu dönemin önemli politik çalışmalarından Halkların Demokratik Kongresi'nin kurucu çalışmalarında etkince yer aldı. Başından itibaren, HDK'nın gelişimine kadın aklı ve iradesi yönünde müdahalede bulundu. HDK Kadın Meclisleri fikrinin oluşturulmasında ve kabul ettirilmesinde SKM rol oynadı. Merkezi Kadın Meclislerinin koordinasyonlarında yer aldı, toplantılarına katılım sağladı, gelişimi yönünde öneriler sundu.

Ancak HDK Kadın Meclislerinin ete kemiğe büründürülemediği, canlı bir organizma haline getirilemediği, etkin siyasal mücadele içine sokulamadığı gerçeğine karşılık, SKM olarak HDK Kadın Meclislerine hak ettiği düzeyde ilgi ve pratik yönelim sergilediğimiz söylenemez.

Yine bu dönemde, KESK içindeki "taciz vakası" SKM'nin müdahale ettiği önemli bir politik gündem olmuştur. SKM bu konuda "Kadın beyanını esas alma" tutumunu bir açıklamayla kamuoyuna ilan etmiştir. Bu konuda gerek parti içinden gerekse de dışından gelen tereddüt ve basınçların etki-

siyle değil, ilkelerle hareket etme noktasında güçlü bir tutum aldı, aynı zamanda bunu bir mücadele ve eğitim konusu yaptı.

Değerli yoldaşlar,

Siyasi mücadeleyi kendi coğrafyasıyla sınırlamayan SKM, erkek egemen emperyalist kapitalist sisteme karşı enternasyonal kadın mücadelesinin yaratılmasında, kendine biçtiği misyonla hareket etti. 2011 8 Mart Venezuela Dünya Kadın Konferansı'na Türkiye'den katılan kadınların gidişinin örgütlenmesinde temel bir rol oynadı. Konferans'ın, Avrupa ve Ortadoğu toplantılarına katılım sağladı.

Venezuela'daki konferansa yurtiçi ve yurtdışından toplam 15 kadınla katılım sağladık. Tartışmalarda, forumlarda ve sonuç bildirgesinin hazırlanmasında müdahil olduk. Yine bu dönem içinde, AWİD toplantıları kapsamında DKY bileşenlerinin yaptığı toplantıda, SKM deneyim paylaşımında bulundu. Amed'de örgütlenen Mezopotamya Sosyal Formunun aktif bir bileşeni oldu. Yapılan üç panele de SKM adına yer alındı.

SKM, politik hattını sosyalist kadın aydınlanması bağları içinde, teori ve politikanın uyumunu sağlamaya önem verdi. Ezilen ve emekçi kadınların, kadın devrimi ve cins bilinci fikriyle buluşmasını sağlamak amacıyla, bir dizi toplantı, etkinlik düzenlendi. Bu sürecin en önemli etkinliği, kadın kadroların katılımıyla yaptığı iki konferanstır. İlki, SKM'nin kadın özgürlük mücadelesindeki yerini tartıştı ve kararlar aldı. 16-17 Temmuz 2012'de yaptığı ikinci konferansta, "ev içi emek" ve "cins bilinci" kavramlarını ele aldı. Konferansın "Ev içi emeğin ücretlendirilmesi için mücadele" önerisi, SKM meclis toplantısında karara bağlandı. Ayrıca, yerel eğitim çalışmaları kapsamında İstanbul, Ankara, Kürdistan illerinde toplantılar gerçekleştirildi. Yine, Adana-Mersin-Antakya- Eskişehir illerinin katıldığı Çukurova kampı önemli bir yerde durdu.

Günlük siyasi çalışmaya yol gösteren eğitim çalışmaları, teori ile pratiğin buluş-

tuğu bir paralellik zemininde yürütüldü. Eğitim, yeni kadın kadrolar geliştirmede ve SKM'nin kendi dinamiğini güçlendirmesi bakımından hayati önemdedir. Bu bakımdan, önümüzdeki dönem açısından her il ve ilçe örgütünün eğitim ve kadrolaşma planları olmalıdır. Merkezi ve yerel propaganda komisyonları kurarak kolektif eğitim çalışmaları örgütlenmelidir. Ayrıca, uygun biçimler yaratılarak siyasal eğitim, emekçi kadın kitesine doğru yayılmalıdır. Eğitim için teknik alt yapı hazırlanarak etki düzeyi yükseltilebilir. Kadınlı ve erkekli eğitim toplantıları süreklileştirilerek değişim partisi bütününe yayılmalıdır. Kadın okulunun oluşturulması da kadrolaşma bakımından önemli bir adım olacaktır.

Dönem boyunca SKM'li kadınlar, sosyalist kadın aydınlanmasında önemli bir araç olan "Sosyalist Kadın" dergisiyle etkili bir ilişki kuramadılar. Teoriyle kurulan zayıf ilişki nedeniyle yazınsal üretimde yeterince katkı sağlamadığı gibi, bu dergiyi tartışma ve cins bilincini geliştirmenin bir aracı olarak da değerlendiremedi. Bu dergiye katkılarımızın ve faydalanma düzeyimizin yükseltilmesi önümüzdeki dönemin somut bir başlığı olacaktır.

Geçtiğimiz dönem, siyasal ajitasyon faaliyetini nitelikli ve işlevsel yürütülmesi bakımından çıkarılan SKM bülteni kayda değer bir kazanım oldu. Ancak hala alanlarda bülteni sahiplenme, esas olarak da sürekli siyasal ajitasyon faaliyeti yürütme konusunda yaşanan sorun devam ediyor. Aynı zamanda, kitleler içinde düzenli çalışma ve örgütlenmenin de aracı olabilecek bülten, önümüzdeki dönem daha ciddi ve iradi düzeyde işlevlendirilmelidir.

Örgütsel Durum

Geride bıraktığımız sürecin en temel sorunu; kadınlar arasında yürütülen siyasal faaliyetin örgütsel bir güce dönüştürülemedir ve SKM'nin güçlü örgütler kuramasıdır. Örgütlenmede yaşanan sıkıntıların,

partinin örgütsel gelişimiyle doğrudan bağlantılı olduğu gerçeği tabii ki esas sorundur. SKM'nin gelişimini partinin gelişimden ayrı düşünemeyiz. Fakat bu gerçeğe rağmen var olan durumda SKM'nin örgütsel gelişim süreci, ESP'nin örgütsel gelişiminin çok gerisinde kalmasıdır.

Dönem başında, SKM Genel Merkezi örgütlendi ve çalışmasını sürdürdü. Kadro bileşimindeki değişimlere rağmen çalışmasında bir istikrar sağlamış ve SKM'nin kurumsal kimlik kazanmasında rol oynamıştır. SKM merkezi, yerellerle sistematik, sürükleyici ve denetleyici etkin bir ilişki kuramamıştır. Bu sorun, önümüzde çözülmesi gereken temel bir meseledir.

SKM-MYK'sı, bu dönem boyunca belirlenen periyotlarda bir araya gelerek toplantılarını sürdürmede bir istikrar sağlansa da, zaman zaman gelişen kadın gündemlerine refleks göstermede iradi sorunlar yaşadı. Kürtaja ilişkin refleks vermede yaşanan gecikme en bariz örnektir.

Kolektif aklın ve iradenin bulunduğu genel meclis; gerek gündemlere hazırlanmada gerekse dönemsel politikalar oluşturmadaki yetersizliğinin yanı sıra, örgüte hakimiyet bakımından kendini aşan bir seviye yakalayamadı. Önümüzdeki dönem bakımından katılımı istikrar sağlayan ve gelişimin önünü açan kadın yoldaşların yer alması, genel meclisimizi daha da verimli kılacaktır.

SKM, yirmi yıldır kadın kitle çalışması deneyimine sahip bir siyasi geleneğin birikimlerini arkalamasına karşın örgüt kurmada yaşadığı sorunları kangrenleşmiş olarak önümüzde durmaktadır. SKM, örgüt alanındaki sorunları çözme konusunda politik hamleler yapsa da, ne yazık ki, yapısal alışkanlıklarımıza çarpan dar, istikrarsız çizgiye geri dönmekte. SKM'nin 7 il 4 ilçede örgütlü faaliyeti bulunmaktadır. SKM'nin kurumsallaşmasında önemli rol oynayan sözcülük sistemi, yerelerde rolüne uygun örgütlenememiştir.

Geride bıraktığımız dönemde, Partimiz ESP'nin kadının siyasetteki varlığını ve siyasi önderliğini güvencelemek amacıyla aldığı karara bağlı olarak erkeğin başkan olduğu örgütlerimizde kadının eşbaşkanlığı zorunluluğu yerine getirilemedi. SKM bu konuda bir kadın iradesi oluşturamadı. Bulduğu tüm alanlarda bunun takipçisi olamadı.

Önümüzdeki dönem itibariyle, gazete ve SKM Bülteni dağıtım grupları, mahalle ve işyeri komisyonları, okuma grupları gibi örgütlerle, kadın kitlemiz ve ilişkilendiğimiz kadınlar somut olarak örgütlenmelidir. Ayrıca sosyal medya en etkin şekilde kullanılmalıdır. Bugünün politik gerçekliğinde önemli bir yerde duran site, facebook, twitter, blog gibi sosyal medya araçlarını yönetecek özel görevliler belirlenmelidir.

Araştırma-inceleme, basın, kültür gibi sayısını daha da artırabileceğimiz komisyonlar genişleme kanallarıdır. SKM Meclislerinde örgütlü ama somut bir parti örgütünde yer almayan kadınların, örgütsüz olma haline bu komisyonlar aracılığıyla son verilmelidir.

Demokratik kitle örgütlerinde, yöre derneklerinde, sendika kadın komisyonları ya da başkaca yerel kadın kitle örgütlenmelerinde yer alma konusunda somut adımlar atmalıdır.

Sözcülük sistemimiz merkezden yerellere doğru oturtulmalı ve kurumsal işleyiş sağlanmalıdır. Sadece parti içerisinde değil, kamuoyuna dönük temsil gücünün de oluşturulması esas alınmalıdır. Aynı zamanda kadın örgütleri ile muhatap olma ve basınla ilişkileri sürdürmede sorumlu olmalıdır.

Önümüzdeki dönem, SKM kadın kitleleriyle buluştukça kadın akli ve iradesi de büyüyecektir.

Politik bir kadın kitle hareketi yaratmak, kadın kitlelerini sokağa dökmek, yoksul kadınların başkaldırısını örgütlemek yolumuz olacaktır. SKM kadının siyasete yürüyüşünün adresi ve güvencesi olacaktır.

Kadın Emeğine Sahip Çıkacağız*

• I •

“Ev kadınları bütün gün yemek yapar, sofrayı kurar, sofrayı kaldırır, çocuk bakar. Evin temiz ve düzenli olmasının sorumlusudur. Bazen 10 dakika dinlenmeden gelir akşam... Kocaya yoruldum demek olmaz, çünkü cevap bellidir. “Bütün gün evde boş boş oturuyorsun, ne yorulması?” Ev işlerinin ne parasal karşılığı vardır, ne de manevi değeri... Yaparsınız, yaparsınız görünmez. Sizin yaptığınız köfteyi dışarıdan satın almaya kalktığınızda ise para ödemeniz gerekir. Ev işleri nankördür. Görülmez...”

“Bugüne kadar binlerce çocuğu büyüttük besledik kimse ‘yeter’ demedi. ‘Üç çocuk daha’ dediler. Binlerce kişilik çorba pişirdik. Kimse bize aşçı demedi, bu bizim vazifemiz olarak görüldü. Binlerce söküük diktik, kimse terzi demedi aksine ‘çalışmaya devam’ dediler. Binlerce bütçe denkleştirdik, kimse bize ekonomistsiniz de demedi, ‘suyu biriktirin, ekmeği evde yapın’ dedi. On binlerce dert dinledik, kimse ‘psikolog’ demedi, daha fazla anlayış istediler. Biz de onların bu söylediklerine karşı Günlerimizi, aylarımızı, yıllarımızı, emeğimizin karşılığını, hayatımızı istiyoruz”.

İki ayrı yazıdan aktardığımız bu iki pasaj çok tanıdık değil mi? Herhangi bir emekçi semtte, ev emekçisi

---

Kapitalizmin “özel alan” diye adlandırıp, kutsallık ve dokunulmazlık zırhı ile kuşatılmışlığından yararlanarak ve ellerini ovuşturarak sömürdüğü bu alanda, kadının emeğine sahip çıkma iradesi geliştirilmelidir. Kadın özgürleşmesi alanından “ev içi emek” için somut bir mücadele çağrısı, kadın cinsin evsel köleliğinin toplumsal temellerine kapitalizm koşullarında yöneltilecek en güçlü saldırıdır.

---

* Sosyalist Kadın Meclisleri'nin ev içi emek ve bu eksen-deki kadın hak mücadelesini geliştirmek üzere başlattığı çalışma için hazırladığı broşür çalışmasıdır.

kadınların sohbetleri de bu minval üzerindedir. Hatta onlar daha da ileri giderek; evdeki hallerini “boş durma, beleş çalış” ya da “hak almıyoruz ama avare de kalmıyoruz” diye tanımlarken kadın emeği üzerindeki “gizlenmiş” sömürü gerçeğini çok iyi ifade eder.

Çin’de bir yüksek lisans öğrencisinin yaptığı araştırmaya göre, kadınların evde harcadığı emeğinin ücretlendirilmesi durumunda yıllık 134 bin dolar alacaklar. Evde harcanan emeğin kapsamı da miktarıyla doğru orantılıdır. Neoliberal ekonomik politikaların bir sonucu olan bu gelişme, cinsel iş bölümünü de derinleştirir. Temizlik, yemek, çamaşır, alışveriş kapsamında ele alınabilecek tüm işler kadının esas görev alanıdır. Özellikle son yıllarda evdeki kadınlar, iş piyasasında iş talebinin baskısı ve sermayenin ihtiyaçlarının gereği olarak kadın istihdamının artırılması politikalarıyla kayıt dışı, güvencesiz işlere sürülmeye çalışılmaktadır.

Türkiye’de, 2003 yılı tespitlerine göre, 10 milyonu aşkın kadının “ev kadını” statüsünde olduğu hesaplanıyor. Bugün bunun 15 milyon olduğu tahmin edilebilir ve önemli bir bölümünün her türlü güvenceden yoksun, tamamen koca eline bakan bir ekonomik bağımlılık içerisinde yaşadığı da bir sır değil. Erkek egemen düzene ve yasa düzenine göre tek güvence; evlilik kurumu. Kadınlar; ya evlenerek, ya babalarına bağımlı olarak ya da çocuklarına bağımlı olarak yaşamak zorundalar. Yaşamlarını dolduran ise; temizlik, beslenme, hasta bakıcılığı, çocuk bakımı ve eğitimi ve daha bir dizi irili-ufaklı iş. Tüm bunları

genellikle karın tokluğuna yapmak zorundalar. Geçim düzeyleri kendi harcadıkları emekten bağımsız olarak, aile bütçesinin durumuna göre belirlenir. Bu yüzden de kadınlar için “hali vakti yerinde hayırlı bir kısmet” aile ve evlilik duası gibidir.

Kadınlara ailede ve toplumda biçilen görevler iddia edildiği gibi doğal bir iş bölümü değil erkek egemen sistemin biçtiği cinsiyetçi bir rolün zorunlu yaptırımlarıdır. Kadın cinsin erkek cins tarafından baskı altına alınışından beri, beş bin yıldır, ev, çocuk, koca bakıcılığı, özel mülkiyete dayanan sınıflı toplumların bütününde egemen durum olmuştur. Tek tanrılı dinlerin onayladığı, toplum kurumsallaşmasının denetlediği ve devletin yönettiği tüm sömürücü toplumlarda kadınları baskı altına almakta suç ortaklığı vardır. Suç ortaklığını kolaylaştırıp meşrulaştırmak için kadının doğurgan doğasıyla ev işleri doğal iş, ev ise özel alan sayılmıştır. Görüntüye göre, kadın doğurgan olduğu için ev ve evdeki işlerle sınırlı bir hayata sahip olabilir; bu doğaldır, Allah vergisidir, kaçınılmazdır, kaderdir; sokak ve oradaki işler doğal olandan sapmadır.

Ev Yönlendirici etkenleri maddi çıkarlar olan evlilik düzeni, daha baştan kadınlar için özünde bir bağımlılık, kölelik anlaşmasıdır. Ev kadınlığı statüsü, erkek egemenliğin kapitalist sisteminde de evlilik sözleşmesine dayanarak toplumsal bir görev olarak sürmesinden başka bir anlama gelmemektedir. Emeğine, evlilik sözleşmesiyle, toplum adına el konulan kadın, ekonomik olarak evde kocaya bağımlıdır. Bu durumun en yalın sonucu, onların mutsuz evlilikleri

sürdürme, koca dayacağı ve kötü davranışlara katlanmaya zorlanmasıdır.

Kadınlar için evlilikle yaşayacağı sorunlar bunlarla bitmiyor. Türkiye Cumhuriyeti Medeni Yasası, başından beri ev işleri ve çocuk bakımını kadının görevi olarak tespit ederken, evlilik süresince kadının ev içindeki çalışmasıyla eş ve çocukların hayatına kattıkları, aile zenginliğine yaptığı katkısını fiilen yok saymaktaydı. Evlilik süresince edinilen mal ve mülk (eğer doğrudan kadının üstüne tapulu değilse) boşanma durumunda erkeğin malı ve mülkü olarak kabul ediliyordu. Yeni Medeni Yasa, 2002 yılında bu konuda değiştirildi, bu tarihten sonraki evliliklerde geçerli olmak üzere evlilik süresince edinilen mal ve mülkün (eğer tersini gerektiren bir evlilik anlaşması yapılmadıysa) kadın ve erkeğin ortak mülkü olarak görülmesini sağlayan bir düzenleme yapıldı. Yani, bu tarih öncesinde evlenmiş olan kadınlar bu yasadan faydalanamıyor.

Evlilik içi mal rejimi düzenlemesi erkek egemen sistemin özünü açığa çıkaran, kadınlara yönelik en açık haksızlıktır. Mal ortaklığı düzenlemesiyle bu haksızlık bir yönüyle ortadan kalksa da, ev kadınlarının emeğinin yok sayılması, görülmemesi durumu elbette salt bununla sınırlı değildir ve dolayısıyla ortadan kalkmış değildir. Resmi rakamlara göre kadınların dünya gelirlerinin ancak yüzde 10'una, üretim araçlarının ise yüzde 1'ine sahip olması da, kadının genel olarak mülksüz olduğunun, daha doğrusu mülksüzleştirildiğinin bir açıklamasıdır. Ev içinde mal ve mülk sahipliğinden uzak tutulmuşluğu buna paraleldir.

Evde yarattıkları hesap dışı tutulan kadınlarının ürettiği değer, ulusal gelir hesaplarında hepten görünmez durumdadır. Ev kadınları, soyun üretimi ve yeniden üretimini sağlayan emekleriyle büyük bir değer üretiyorlar ama bu ortada yok; adeta bir buhar olup uçuyor! Evler temizle-

niyor, kocalara bakılıyor, çocuklar doğurularak büyütülüyor; okul, hastane her türlü işleri yapılıyor ama kadın hanesine hiçbir şey kaydolmuyor. Yani; kapitalist sistem, erkek egemenliğinin evlilik kurumu aracılığıyla kadının evdeki emeğine karşılıksız el koyuyor. Bunun bir emek hırsızlığı olduğu, vahşi bir sömürtü sistemi ve kadına karşı gaddarlık olduğu çok açık.

Evdeki emeği karşılıksız kaldığı gibi ev kadınları kendi başına bir sosyal güvencilik kurumuna da dahil edilmemiştir. 2003 yılında, Türkiye'de özel sigorta ve Bağ-Kur olmak üzere 100 bin civarında ev kadınının sigortalı olduğu, yaklaşık 15 milyon ev kadınının sosyal güvenceden uzak olduğu belirtilmektedir. 2011 yılında, herkese sağlık güvencesi demagojisiyle yapılan sağlık sigortası, az olsa bile bir pirim ödemeyi gerektiriyor. Eline para geçmeyen bir ev kadınının ona bile ulaşamayacağı açık değil mi?

Dışarıda İşçi Evde Ev İşçisi

Ev işleri ve çocuk bakımı yükü salt ev kadınlarının omuzuna binmiyor. Bu yükü, ücretli olarak çalışan işçi ve emekçi kadınlar da omuzlarında taşıyor ve hatta onlar ikinci bir yük olarak taşıyorlar.

Eşleriyle hemen hemen aynı şartlar altında bütün gün dışarıda ev geçimini sağlamak için ücretli bir işte çalışsalar dahi, eve gelindiğinde tüm ev işlerini kadınlar görüyor. Kadının evsel köleliğinin dışarıda çalışıyor olsa bile esasen değişmediğini şu karşılaştırmalı istatistik gözlemler önüne seriyor:

"- Yemek pişirme işini tek başına üstlenen erkek oranı yüzde 0. Kadın ve erkeğin birlikte üstlenme oranı yüzde 1.2. Buna karşılık çalışan kadınların yüzde 65.3, çalışmayan kadınların ise yüzde 75.7'si yemeği kendi pişiriyor.

- Temizlik yapma işini tek başına üstlenen erkek oranı yüzde 0. Bu işi eşlerin birlikte üstlenme oranı yüzde 0.7.

- *Bulaşık yıkamayı tek başına üstlenen erkek oranı yüzde 0. Eşlerin bulaşığı birlikte yıkama oranı yüzde 0.8.*

- *Aile bütçesini tek başına düzenleyen erkek oranı yüzde 51.4. Bütçenin ortak düzenlenme oranı yüzde 22.7.*

- *Resmi kurumdaki işi izlemeyi tek başına üstlenen erkek oranı yüzde 67.1. Bu işi eşlerin birlikte üstlenme oranı yüzde 7.5.” (1990’lı Yıllarda Türkiye’de Kadın, DİE Yayınları, 1996)*

• II •

Kapitalizmin Gaddarlığını ve Akıl Dışlığını Görmeye/Suçüstü Etmeye Hazır Mıyız?

Kapitalizm ve ücret sistemi egemen olduğu sürece, yalnızca, artık değer üreten, kapitalist kâr sağlayan çalışma türü, üretken sayılacaktır. Bu açıdan bakıldığında, bacaklarını oynatarak patronunun ceplerini parayla dolduran bir müzikhol dansözü üretken bir işçi sayılırken, dört duvar içinde kalan proletaryanın kadınlarının tüm çabası, üretken olmayan iş sayılacaktır. Bu, gaddarca ve akıl dışı bir şey, ama bu durum, bugünkü kapitalist ekonominin gaddarlığını ve akıl dışılığını tam olarak göstermektedir. Ve bu acımasız gerçeği açık ve kesin olarak görmek, proleter kadının ilk görevidir. (Rosa Luxemburg)

“İLO’nun 177 sayılı “Evde Çalışma Sözleşmesi”nin 4. maddesinin 2. fıkrası: Evde çalışanlar diğer işçilerle aynı haklara sahiptir!” Kadınlar, evdeki emekleriyle soyun üretimini ve yeniden üretimini sağlıyor. O halde, evde çalışanlar olarak İLO’nun bu sözleşme maddesinin kapsamına alınmalıdırlar.

Sırtını ataerkilliğe dayayarak sömürü sistemini sürdüren sermaye, erkek egemenliğiyle yapısal olarak kaynaşmıştır. Kapitalizmin tüm evrelerinde ‘iş’ ve ‘ev’ arasındaki ilişkide ev, kadının payına dü-

şer. Bundan dolayı, kadının evin dışındaki üretime katılımı çoğunlukla engellenir. Bugün dünya kadın nüfusunun yarısı olan kadınlar çoğunlukla ‘tam mesai’ evde çalışır. Cinsiyetçi iş bölümünün toplumsal ayaklarının aşınmaya başlaması kadının köleliğinin temellerini değiştirmez ve ev, kadın için temel yaşam alanı olmaya devam eder. Bir başka açıdan kapitalist ücretli emek sistemi, erkek proleterin burjuvaziye bağımlılığını, “özgür” köleliğini üretirken, ataerkillik olduğu yerde kalır, onun egemenliği altında kadının köleliğini üretir. Erkeğin sınıfsal köleliği ile cinsel egemenliği kapitalist sömürü sistemi içinde kaynaşır. Erkek, evdeki egemenliği sayesinde kadının emeği üzerinden iş gücünü yeniden üreterek sermayeye artı değer üretecek potansiyele ulaşır.

Kadının buradan kurtulabilmesi, bağımsız bir yaşam güvencesine kavuşması için öncelikle emek hırsızlığının suçüstü edilmesi, emeğinin görünür kılınması için karşılıksızlığına son vermeli, yani ücretlendirmelidir. Yani, ev işlerinin görünmez olmasının son bulmasını istiyorsak, bunun için ister fabrikada vb. çalışılsın, ister “ev kadını” ya da “ev erkeği” statüsünde olunsun, ev işleri son tahlilde toplumsal bir hizmet olarak kabul edilip ona göre değerlendirilmek ücretlendirilmek zorunda.

“Ev kadınları ücretlendirilsin” talebi, “ev kadınlığı”nın ücretli bir mesleğe dönüştürülmesini pekiştirir iddiası da bir yanılsama ürünüdür. Erkek egemen sistemlerin ürünü olan ev kadınlığı toplumsal bir statüdür. Kadının evdeki köle olarak kimliksizleştirilmesidir. Ev içi emek ücretlendirilsin mücadelesi ise bugünkü erkek egemen kapitalist sistemin şahsında emek hırsızlığına karşı bir mücadele olduğu gibi, ev kadınlığı statüsünün ortadan kaldırılmasına doğru atılmış ileri bir adımdır. Bu talep öne sürüldüğünde ve kabul ettirildiğinde artık ev kadınından değil, ev iş-

çisi kadından söz edilmeye başlanacaktır. Ev kadını, işyeri ev olan-şimdilik ya da işyerinin yanı sıra- işçidir artık.

Ev işlerinin ücretlendirilmesi talebi kabul ettirildiğinde de, bunun kim tarafından ücretlendirileceği, sigorta primlerinin kimin tarafından ödeneceği soruları, kadının ev içi emeği mücadelesinin önüne dikilen bariyerlerdir, bunlara takılmayalım.

İşsizlik Ödeneği Ev İçi Emeğin Karşılığı Değildir

Sosyalist Feminist Kolektif, “Ücretli bir işte çalışabilmek için, kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı ücretli doğum izni, iş gücünün ücretler değişmeden, hem kadınlar hem erkekler için kısaltılmasını istiyoruz. Çalışırken cinsiyetçi uygulamalar istemiyoruz. İşe alınırken ayrımcılığa maruz kalmak istemiyoruz. Meslek eğitiminde ve bütün iş kollarında kadınlar için kota, iş arayıp bulamadığımızda süresiz işsizlik ödeneği istiyoruz. Evlere hapsedilmek değil, hayatımızı ve özgürlüğümüzü istiyoruz” diyor.

İş yaşamında kadın erkek eşitliğini gözeten bu taleplere bir diyeğimiz yok. Kapitalist sömürü düzenin vahşetinin sınırlandırılmaya çalışılması, hem kadın hem erkek tüm işçi ve emekçilerin öteden beri mücadele konuları olmuştur. İşsiz kalınca işsizlik ödeneği istenmesinde de bir sorun yok. Ancak, erkek egemen sistemin evde kadına bıraktığı işlerin hafifletilmesi dışında bir çözüm de yok bu söylenenlerde. İşsiz kalmak ev emekçiliğini karşılayan bir durum değil ki. İşsiz kalınsa da evdeki iş durmuyor. Yani; eninde sonunda evdeki kadın İŞSİZ değil! Her daim çalışan ve en

ağır işçilerden biri. Bu sözlere göre, ev içindeki emek emekten sayılmıyor, dolayısıyla ücretlendirilmesini istemiyor. Evdeki iş, harcanan emek görünmez olarak kalıyor.

Ev Özel Alan, Ev İşleri Özel Hizmet Değildir

Kadının ev içi emeği ücretlendirilecekse, ücretleri kim karşılayacak, sigorta primlerini kim ödeyecek? Ev kadınının kocası çalışıyor, kocası mı ödeyecek? O zaman eve gelen maaşta sıkıntı olacak. Devlet ödeyecekse hangi kaynaktan ödeyecek? İşveren mi ödeyecek? Bir görüş, işveren ödesin diyor. Çünkü, kadın kocasını dingin bir şekilde işe yolluyor. Ya da ‘en uygun sistem ev kadınlarının bir miktarı devlet, bir miktarı işveren ve bir miktarı da kocasının maaşından kesilerek sigortalması’ denilmektedir. Bütün bu sorular ve şimdiki kadar verilmiş yanıtlar, evi özel alan görmeye devam ediyor, ev işlerini de evde yapıldığı için özel hizmet sayılmasına itiraz etmiyor.

Ev işlerinin özel bir hizmet olarak görülmeğe çıkarılması, ev işlerinin kadın ile erkek arasında yapılan “özel bir evlilik anlaşması” konumundan çıkarılması, soruları doğru yanıtlamanın başlangıcı olmalı. Evlilik sözleşmesi, toplumsal sistemin toplumsal anlaşmasıdır. Kadına ev kadınlığı toplum adına devlet yasasıyla, evlilik akdiyle verilmektedir. Kadının ev içi emeğinin ürünlerinden, koca ve çocuklardan başka sermaye ve devlet yararlanmaktadır. Sistemin sinir merkezi devlettir ve sermaye düzeninin, erkek egemenliğinin yönetimi onunla işlenmektedir.

“Ev kadınları ücretlendirilsin” talebi, “ev kadınlığı”nın ücretli bir mesleğe dönüştürülmesini pekiştirir iddiası da bir yanıl-sama ürünüdür. Erkek egemen sistemlerin ürünü olan ev kadınlığı toplumsal bir statüdür. Kadının evdeki köle olarak kimliksizleştirilmesidir.

Taleplerin Muhatabı Devlettir

Sonuç olarak; sistemin yönetim erki devlet, ev işlerinin karşılığını ücret olarak kadına ödemeli, sosyal güvence sistemine dahil etmeli, emeklilik hakkını güvencelemelidir. Ev işlerinin yarattığı hizmet ve artı değer üretimine katkısı ulusal gelire dahil edilmeli, karşılığı ise ev işleri ücretleri kalemi olarak ulusal bütçeye konulmalıdır.

Ev içi emek ücretlendirilsin talebi, “sigorta primlerini kim ödeyecek?” tartışmasına indirgeniyor. Ücret ve prim ödemelerini devlet-işveren-koca arasında paylaşılması önerisi de yanlıştır. Bu öneri, ev işlerinin “özel hizmet” olarak görmeye devam etmektedir. Ve kadının kocaya ekonomik bağımlılığı durumunu da değiştirmekten uzaktır. Sorun, erkek egemen kapitalist sistemin ana kumanda merkeziyle ve sermaye düzenine karşı savaşımla çözümlenecektir. Evdeki erkek, devletin vergi mükellefi olarak bütçe açığını kapatmaya çağrıldığında sorumlu olabilir ya da kadını gözetken -ama kadının olmayan- aile ücreti gibi sosyal kalemlerini kaybedebilir. Ev işleri ücretini ödeyen, diğer ikisinden sübvansede edilmesini isteyecek patron erkekten söz edilmesi, meseleyi hiç anlamamaktır.

Ev Kadını Değil Evdeki İşçi

Ev işleri ücretlendirildiğinde, bu işleri yapan kadınlar ev kadını statüsünden çıkıp ev işçileri olacaktır. O durumda, emek ordusunun bir bölümü olarak işçi sınıfının yürüdüğü yollardan geçmeye başlayacak, sendikalaşma, grevli toplu sözleşme mücadelesine gire-

cektir. Bu noktadan itibaren süreci, emek ordusunun ev işçisi olan kadın bölümünün örgütlü gücü ve mücadelesi belirleyici olacaktır.

Bu ilk çıkarsamaya bakarak, kadın cinsin ev içi emeğini ücretlendirme mücadelesi salt bir sendikal mücadele sayılmamalıdır, tam aksine erkek egemen kapitalist sistemin temel politikalarına; (ekonomik-politik ve toplumsal) karşı kapsamlı bir saldırıdır söz konusu olan. Tüm emekçi kadınların -yardımcı unsur olarak değil- kendi adlarına siyasetin merkezine doğru harekete geçmesi meselesidir söz konusu olan. Ekonomik çıkar olarak görünen ev içi emek mücadelesi, beş bin yıllık kadın ezilmişliğinin temel alanına, kapitalizmin ise kök hücredeki/ailedeki statüye, köle emeğine/angaryaya karşı bir savaşım başlamış olacaktır.

Milyonlarca emekçi kadın için, kapitalizmin kadın insanı ve emeği her günkü yeniden üretim sürecinde ücretsiz olarak kullanmasına dur demeye başlanacaktır. Kapitalizmin “özel alan” diye adlandırıp, kutsallık ve dokunulmazlık zırhı ile kuşatılmışlığından yararlanarak ve ellerini ovuşturarak sömürdüğü bu alanda, kadının emeğine sahip çıkma iradesi geliştirilmelidir. Kadın özgürleşmesi alanından “ev içi emek” için somut bir mücadele çağrısı, kadın cinsin evsel köleliğinin toplumsal temellerine kapitalizm koşullarında yöneltilecek en güçlü saldırıdır. Dolayısıyla, hem erkek egemen sistem hem de kapitalist sistemin birlikte mücadele menziline konulması gerektiği açık. O nedenle, kapitalist sermaye düzeni ve devlete karşı mücadelenin erkek

**Sis-
temin
yönetim erki devlet,
ev işlerinin karşılığını
ücret olarak kadına ödeme-
li, sosyal güvence sistemine
dahil etmeli, emeklilik hakkını
güvencelemelidir. Ev işlerinin
yarattığı hizmet ve artı değer
üretimine katkısı ulusal gelire
dahil edilmeli, karşılığı ise
ev işleri ücretleri kalemi
olarak ulusal bütçeye
konulmalıdır.**

egemenliğiyle mücadeleyle birleşmesi bir zorunluluktur, ev içi emeğin gasbına karşı mücadelede başarılı olmak için elzemdir. Bu bakımdan cins bilinciyle aydınlanan, kadın devrimiyle ayaklanarak siyaset yapacak kadın emek ordusu olmak gerekmektedir.

Ev İşlerinin Toplumsallaşması

Ev işleri ve çocuk bakımının bütünüyle toplumsal biçimde örgütlenmesi mümkündür. Bunun için emekçi kadınların emeğine el koymayı, onları ev köleleri ya da en düşük ücretlerle çalıştırılacak ücretli köleler olarak konumlandıran kapitalist düzenin, devlet yapısının tasfiye edilmesi gereklidir. Bu bir sosyalist devrimle mümkündür. Ancak bu, tek başına kapitalizme içkin erkek egemen sistemin yıkılması için yetmez; ona her aşamada, her düzlemde bir kadın devriminin eşlik etmesi gerekir. Kadınların üzerindeki her türlü cins baskısının ortadan kalkmasının maddi koşullarını yaratmayı bayrağına yazan sosyalist toplum, ev işleri ve çocuk bakımının da bütünüyle toplumsal olarak örgütlenmesi görevine girecektir. Sosyalizm, birinci olarak kadının köleşmesinin maddi temelini, özel mülkiyeti tasfiye edecek; ikinci olarak tüm kadın emeğinin toplumsal üretime çekecek ve ev içi emeğin sömürsünü ortadan kaldıracak maddi koşulları yaratmaya girecek; bir başka ifadeyle, esasen araziye düzenleyecektir. Ancak bu da öyle bir çırpıda gerçekleşmeyecek, zaman alacaktır. O koşullarda da ev içi emeğin iş gücü olarak tanınması, ev işi ve çocuk bakımı tümüyle toplumsallaştırılana kadar kadın iş gücünün evdeki sömürsüne ve anne olarak sömürsüne karşı olmak, buna karşı güvenceler bulmak zorunlu olacaktır.

İşçi-Emekçi Erkeklerle Düşen Ne?

Ev işleri toplumsallaşana dek bu yükleri kadınlar çekmek zorunda, şek-

lindeki yaklaşıma karşıyız elbet. Bugün işçi ve emekçi kadınların sırtındaki ikili-üçlü yükün hafifletilmesi için de mücadele gereklidir. Bu, doğrudan işçi ve emekçi erkeklerle yönelttiğimiz ev işleri ve çocuk bakımını paylaşmaları talebidir. Bütün gün patron tarafından ezilen kadın ve erkek işçi, ev içinde ezen-ezilen ilişkisini devam ettirmeyi değil, paylaşımcı ve karşılıklı dayanışmacı bir ilişki sürdürme hedefini önlerine koymak zorundadırlar. Bizi sınıf mücadelemizde güçlendirecek, gerçek düşmanlarımıza kapitalistlere ve onların sınıf devletine karşı birliğimizi pekiştirecektir.

Ya sosyalist erkeklere düşen ne olacak? Sosyalist Kadın Meclisleri'nin "Mutfaqları terk ediyoruz, siyasetin merkezine yürüyoruz" şiarı, şimdi daha da gerekli. Yani, bütün yaşamı sürdürme işlerini erkek sosyalistler devralmaya devam edecektir. Artık, eski ayrıcalıklardan kopamama, alışkanlıklara yenilme mazeretlerine yer olmamalıdır. Çünkü, ezilenlerin mücadelesinin öncüsü sosyalistlerin erkek bölümü, işçi ve emekçi erkekleri, ev içi emek sömürsüne karşı ideolojik ve pratik mücadele yoluna, kendi yaptıklarıyla örnek olarak çekebilirler. Mutfaqları terk kararına uygun davranmak, devrim ve sosyalizm kavgasına bağlılığın bir ölçüsü, onu gerçek kılma savaşının yarısıdır. Kadın özgür olmadan, toplum özgür olamaz. Ev içi emek mücadelesi, mutfaqları terk eylemi, çoktandır kadın cinsin özgürlük savaşının nirengi noktasıdır. Kadın ve erkek, herkes oraya bakarak kendini değerlendirecektir.

Kadın "sorununu" kapitalizmin çarkları açığa çıkardı. Ev içi emeğin karşılıksızlığını da o açığa çıkardı. Çünkü, kadın emeği makinelerin çarklarını çevirmeye çekilirken, kadın evin dışına çekilmişken evdeki işler yine ona bakıyordu; ev, onun asli iş alanı olmaya devam ediyordu. Dolayısıyla, kapitalist gelişmenin içinde ev

işi-dışarı işi karşıtlığı kadının yaşamına girmiştir. Bütün kadın cinsini dışarıda üretime çekse bile, kapitalizm doğası gereği, onu ev işinden sorumlu saymaya devam edecektir. Kadınlar, iş için mücadeleyi sürdürürken de bu konu çözülmemiş olacak. Ev, öğretilmiş olduğunun aksine artık “özel alan” değildir. O halde, ev içi emek mücadelesinin seçeneği toplumsal üretime katılma değil, ikisi iki ayrı alanda, erkek egemen kapitalist sömürüye karşı mücadele konusudurlar. Karşı karşıya getirilecek değil, birbirini besleyecek talepler ve mücadele kanallarıdır.

Ev İçi Emek ve Kadına Şiddete Karşı Mücadele Ayrılmaz

Bugünün dünya ve Türkiye koşullarında milyonlarca, milyarlarca kadının özgürlük, adalet ve eşitlik arayışında kavranacak iki güncel ve temel halka; “ev içi” emeğin ücretlendirilmesi ve “ev içi-ev dışı” şiddeti önleme mücadelesidir. Kadına yönelik şiddetin tavan yaptığı bu coğrafyada, şiddetin sonuç olduğu, kaynağında kadının evdeki emeğine el konulmasının yattığı açıktır. İkisine karşı mücadele birbirinden koparılamaz ama merkez noktayı, ev içindeki emeğinin değersiz/görünmez kılınmış olması oluşturur. Bunun bilince çıkarılması, ev içi emeğin politikleştirilmesi, politik mücadele konusu yapılması, kadına yönelik şiddete karşı mücadeleyi de güçlendirecek, temellerini sarsarak kolaylaştıracaktır.

Ev içi emek mücadelesi, tüm emekçi kadınların, yardımcı unsur olarak değil, kendi adlarına siyasetin merkezine doğru harekete geçmesi meselesidir. Sosyalist örgütlenmenin hedefi, tüm ezilenleri kendilerinin kurtuluşu için iradeleştirmektir. Cins aydınlanmasının ve sosyalist kadın örgütlenmesinin özel hedefi de ezilen kadın cinsin iradeleşmesine öncülük etmek olmalıdır. Demek ki, kadın cinsin “kendiliğinden bir cins olmaktan çıkması” için harekete geçmesidir, ev içi emek mücadelesi.

Kadın cinsin beş bin yıllık ezilme sürecinin maddi-tarihsel temelinde, mülk sahipliğine dayanan erkek egemenliğinin temel biçimi olarak evdeki konumuna karşı mücadeleyi başlatmak için ileri!

Beş bin yıllık ezilmenin pratik görüngülerine, her günkü ezilmenin sivri tepelerine doğrudan politik mücadele konusu olarak bakmak ve mücadele etmek için ileri!

Ev hizmetçiliğini, sırtımızdan sopayı, karnımızdan sıpayı eksik etmemeye yeminli bu düzene baş kaldırıyoruz!

Emek hırsızlığına geçit vermeyeceğiz! Emeğimizin yaratımları ulusal hasılaya dahil edilsin!

Evdeki angarya çalışmaya son! Emeğimize ücret, sosyal güvence ve emeklilik hakkı istiyoruz! Ücretlerimiz ve sosyal haklarımız bütçeye dahil edilsin!

Ücretli işçiyiz; toplu sözleşme, grev hakkı ve sendika istiyoruz!

AKP'nin Kadın Politikaları

Bir siyasi oluşumu ya da bir kimseyi tanımanın en önemli yollarından biri, kadına bakış açısıdır. Bir toplumda tüm “öteki”lere bakış biçimini, öteki cinsiyeti düşünme biçimimiz gösterir. Başka bir deyişle, kadına bakış ya da kadını düşünme biçimi, toplumdaki tüm farklılıkları/ötekiyi nasıl düşündüğümüzü gösterir. Bu açıdan bakıldığında, AKP'nin tüm “öteki”lere nasıl yaklaştığını biliyoruz. Ez ve imha et politikası, haki yeşilden, ılımlı İslami yeşile bürünmüştür.

AKP, elbette ataerkil ve muhafazakâr bir partidir. AKP, erkek egemen zihniyetin temsilcisidir. Kadını ikinci sınıf gören, erkeğin kadın adına konuştuğu bir bakışın ifadesidir. Bu düşüncede kadın, sessiz, edilgen, itaatkar, terbiye edilmiş ve suskundur. Kadın, iyi, fedakar, sadık, bağımlı, erkeğin gölgesinde ya da emrinde eş ve anne olarak temsil edilir. Erdoğan'ın kadınlara “Üç de değil, beş çocuk yapın” öğütleri de zaten bu anlayışın bir ürünüdür. Yani kadınlara diyor ki, “anne olun ve evinizde oturun.”

AKP'yi tanımanın en iyi yolu kadına bakış açısıdır. Bunun için AKP'nin kadın düşmanlığında sınır tanımayan söylemleri ve uygulamalarına bakmamız yeterlidir. Tüm bu açıklamalar ve kararlar, kadın bedeninin kontrolünü, kamusal alana özgürce katılma hakkını kadının elinden almayı amaçlarken, kadına yönelik şiddetin arttığı günümüzde, kadının başında devlet terörü estirerek, yıldırarak direniş kapasitesini kırarak eve kapatmayı hedeflediği kolayca söylenebilir. Burada bir bütün olarak

Kadınlar; yaşanan cins kırımına, yargı-yasama-yürütme üçlüsünün erkeği koruyup kollamasına, tüm baskı ve cinayetlere rağmen yeni bir yaşam istiyor. Bu yüzden, baskı ve cinayetler de beyin yıkama operasyonları da kadını kolay teslim alamayacaktır. Yeter ki, AKP politikaları karşısında birleşelim ve planı bozalım.

AKP'nin sözde "ileri demokrasisi" altında tüm topluma yansıyan gerici, faşizan politikalarının kadına da yansması söz konusudur. Mussolini'nin, Hitler'in söylemlerine bakın mesela, çok tanıdık gelecektir. Çünkü yaşadıkları yıllar değişse de söylemleri aynıdır. Benzer cümleler, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın ağzından çıkmaktadır bu kez! Ailenin kutsanması, kadınlara çocuk doğurma talimatları, kadına biçilen eş ve anne rolü, kadının öznelikten çıkarılıp hiçleştirilmeye çalışılması bire bir aynıdır!

AKP'nin kadına bakış açısının karşısında, Kemalist bakış açısını görüyoruz. Oysa bu bakış da, kadını iyi, fedakar, iffetli bir eş ve anne olarak kutsamakta ve kadını sadece kılığı, kıyafetiyle "vitrin"e çıkarmaktadır. Türkiye'nin çağdaşlaşma ve modernleşme projesinde, kadın bu projenin bir aracı, başka bir deyişle "vitrin" olarak görülmüştür. Burada da, erkek yine kadın adına konuşmuş, kadını tanımlamış ve tarif etmiştir. Bu bakış da ataerkil zihniyetin bir başka yansımasıdır.

Karşımıza bu iki siyasi kampın kadına bakış açısı getirilerek, muhafazakar, geleneksel eril söylemler yeniden üretilerek meşrulaştırılıyor. Kadınlar bu siyasi söylemlerin çemberine sıkıştırılıyor, toplumda yerleşik, egemen "kadınlık" tanımlarını sürdürüyor.

Kadın Yok Aile Var

"Bütün ölmüş kuşakların geleneği, bir karabasan gibi yaşayanların beynine çöker. "(Karl Marx) Bu, kadınların toplumdaki yeri ve görevine ilişkin olarak herkesteki duygu, düşünce ve istek konusunda son de-

rece doğrudur. Bunda, başka herhangi bir ilişkidekine göre çok daha güçlü biçimde, yüzyılların gelenekleri yaşamaya devam eder. Anlayışta, alışkanlıklarda, yaşam biçiminde, yeniden kadının analık bağı dolayısıyla erkeğin ilk ve en eski mülkü haline gelmesi ortaya çıkar.

Çağlar değişse de anaerkillikten, ataerkilliğin hakim olduğu topluma geçildiğinden beri kadın erkek soyunun devamını sağlayan bir araç olarak görülmeye başlandı. Nesneleştirildi. Kadının hiçleştirilmeye çalışılması uzun bir tarihsel süreci kapsar.

Bugün bakımından ataerkil toplumsal düzenin temeli ailedir. Aile, hem ekonomik-iktisadi ve siyasi düzenin somut bir parçası hem de onun ideolojik bir aracı konumundadır. Her insan "toplumsal kadınlık" ve "toplumsal erkeklik" rollerini ilk olarak ailede öğrenir. Sermaye düzeninin tüm araçlarıyla toplumsal cinsiyet rolleri yeniden üretilir ve korunur. Aile, erkeğe egemenlik hakkı tanır. Erkek ailede devletin temsilcisidir. Devletin cinsel politikasında ailenin korunması önemli-

Aile, erkeğe egemenlik hakkı tanır. Erkek ailede devletin temsilcisidir. Devletin cinsel politikasında ailenin korunması önemlidir. Yasalarda, aile dışında yaşanan cinsel birliktelikler genellikle meşru görülmez. Aynı zamanda her birey bir aile içinde var olmak zorundadır. Devlet tüm aileyi, dolayısıyla cinslerin aile içindeki rollerini pekiştirir.

dir. Yasalarda, aile dışında yaşanan cinsel birliktelikler genellikle meşru görülmez.

Aynı zamanda her birey bir aile içinde var olmak zorundadır. Devlet tüm aileyi, dolayısıyla cinslerin aile içindeki rollerini pekiştirir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında da "Aile, Türk toplumunun temelidir" (Madde 41). Türkiye'de iktidarlar değişse de, kadını "aile" kavramı içine hapsedmekten vazgeçmezler.

"Aile, toplumun teme-

li ve toplumsal dayanışmanın oluşmasında rol oynayan önemli bir kurumdur. Toplumsal mutluluk, dayanışma, barış, sevgi ve saygının yolu aileden geçer. Yaşanan bütün olumsuzluklara ve ekonomik sıkıntılara rağmen, toplum olarak ayakta duruşumuzu büyük çapta sağlam aile yapımıza borçlu olduğumuz açıktır. Bu nedenle, aile merkezli politikalara öncelik verecek partimiz.” AKP programında böyle ele alınıyor ailenin önemi. Yine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Şahin, “Biz güçlü bir aileye inanıyoruz. Birçok problemin ardında parçalanmış aile görüyoruz. Güçlü aile, kadının özgürleşmesine engel teşkil etmez.” Hükümet programında, kadın hala aile kavramının içine sıkıştırılmış durumda.

“Kadınlar sadece toplumumuzun yarısını oluşturdukları için değil, her şeyden önce birey ve sağlıklı nesillerin yetiştirilmesinde birinci derecede etkin oldukları için, yılların ihmali sonucu biriken her türlü sorunlarıyla ilgilenilmesi, partimizin öncelik verdiği bir konudur.” (AKP 5. 7 KADIN başlıklı maddeden) AKP'nin yaklaşımında kadın her şeyden önce annedir, soy sürdürücüsüdür. Onlar için kadınların toplumun yarısını oluşturmaları bir anlam ifade etmiyor. Bu zihniyette, kadının bir özne olarak görülmesi söz konusu olmadığı gibi kadın özgürlüğünden bahsetmek imkansızdır.

Bakanlığın adı “Kadın” değil, “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı” olurken, şiddet tasarısının adının başına da “Ailenin korunması” ifadesi eklendi. Oysa, kadın kuruluşlarının katkısıyla hazırlanan ve Başbakanlığa gönderilen 31 Ocak 2012 tarihli taslakta yasanın adı “Kadın ve aile bireylerinin şiddetten korunması” olarak yer almıştı.

Başbakan Erdoğan, yeni bakanlığı “Biz muhafazakar demokrat bir partiyiz. Bizim için aile önemli” sözleriyle açıkladı. Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet

Bakanlığı'nın kapatılarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olarak yeniden yapılandırılması, kadın erkek eşitliğinde ve demokraside gerinin de gerisine doğru atılan adımlardır. Bir ülkede demokrasinin en temel kriteri, kadın erkek eşitliğidir. Kadın toplumun ayrımcılığa uğrayan ve ezilen yarısı olarak dikkate alınmadıkça, korunmaya muhtaç bir konuma sokuldukça kadın erkek eşitliğinden ve demokrasiden söz edilemez. Eşit siyasal temsil ve katılımdan istihdama dek toplumsal yaşamın her alanında eşitsizlik, ayrımcılık ve şiddete maruz bırakılan kadın, içine hapsedilmeye çalışıldığı ailede aynı eşitsizlik ve şiddetle yapayalnız bırakılıyor. Kadını aile dışında yok sayan; kadını ve kadının insan haklarını ailenin bekasına kurban eden bir yaklaşım bu.

Türkiye’de kadınların eğitim haklarına erişim, çalışma hayatına ve siyasal yaşama katılım konusunda ayrımcılığa maruz kaldığını, karar mekanizmalarında yer alamadığını göz önünde tutarsak; kadını, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesine hapsedmek, aile yaşamı dışındaki sorunlarını yok saymak anlamına gelir. Bir başka nokta da, AKP politikalarında kadını “Tarım sektöründe geçici işlerde çalışanlar, eğitimsiz bireyler, çocuklar, yaşlılar, engelliler ve yoksulluk riskiyle en fazla karşı karşıya olan kesimler” arasında sınıflandıran, “birey ve eşit yurttaş olarak görmeyen” yaklaşımdır. Bu ifade, 2007 seçimlerinden sonra ortaya çıkan Anayasa taslağının dokuzuncu maddesinde de aynen yer aldı.

31 Ocak 2012 tarihli yasa taslağı, hükümet tasarısına dönüştürülürken önce adı değişti (“Kadın ve aile bireylerinin şiddetten korunması” tanımı, “Ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesi” olarak değişti), sonra da içeriğinde ayıklamalar yapıldı. Taslakta tanımlar arasında yer alan “Toplumsal cinsiyet: Toplum tarafından kadın ve erkeğe yüklenen ve

sosyal olarak kurgulanan cinsiyetçi roller, beklentiler, tutum ve davranışları ifade eder” düzenlemesi tasarıyla konulmadı.

İktidara yakın medya organları “Bu yasa aileyi bozar. Koca düşmanlığı yapılıyor” denilerek, tasarının yeniden gözden geçirilmesi yönlü telkinlerde bulundu. Eş-cinsellerin koruma kapsamına alınmasına ilişkin öneriler de kabul edilmedi.

Bu tasarısı, 4320 Sayılı Kanun’un uygulamaya cevap vermediği düşünülerek, “Kadına yönelik şiddet eylemleri konusunda Türk yargısının AİHM tarafından ‘esefle ve şaşkınlıkla’ karşılanan kötü uygulamalarının teşhir ve tescil edilmesiyle”, 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine dair kanun olarak, 8 Mart 2012 tarihinde TBMM’de kabul edilmiştir.

Hükümet programında, Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine dair kanun, “Aile içi şiddetin önlenerek aile bütünlüğünün korunmasını amaçlamaktadır” diye ifade edilmektedir. Neredeyse, aile bütünlüğü söz konusu olmasa, kadına yönelik şiddette umurumuzda değil diyecekler. Özcesi, varsa yoksa ailenin kutsal bekası! O beka sarsılmasın diye 6284 Sayılı Kanun ile “güvence” altına alındı. 6284 Sayılı Kanun ile kadının ısrarla “aile” içine hapsedilmesine karar verilmiş oldu. Bu yasa, erkek egemen zihniyetin kendini yeniden üretmesi bir yana, aynı zamanda katılarak derinleşmesi anlamına gelmektedir. “Erk”in gücü, kılıcı, kadınların başından eksik olmayacaktır.

Kadın Cinayetleri

Kadına yönelik şiddet, AKP iktidarı döneminde büyük artış gösterdi. Kadına yönelik her alanda ve her türlü şiddet, tecavüz, işkence, baskı ve tutuklamalar bu iktidar döneminde çok arttı. “Kadınlarla erkeklerin eşit olmadığını” dini argümanlarla defalarca belirten bir Başbakan’ın görev yaptığı bu ülkede, cinsiyet ayrımcı-

lığı azaltılabilir mi? Zaten erkek egemen sistemin kadına biçtiği geleneksel rol, çocuk doğurma, “ev hanımı” olma, AKP zihniyetiyle daha da pekişti. Ve bu zihniyet yaygınlaştırılarak kadın kapatılmaya çalışılıyor ve nesne olarak görülüyor. Kadını meta olarak görme, kadın cinayetleri, yine bu iktidar döneminde daha fazla yaygınlaştı. Ordu’da, Çorum’da, Adana’da, İstanbul’un ortasında kadınlar vuruluyor, bıçaklanıyor, cansız bedenleri ormanlara atılıyor. Bunu yapan katiller cezaevine konuluyor ama hafifletici sebepler bulunarak serbest bırakılıyor ya da ceza indirimini yapıyor. Bu da, kadınlara karşı ne kadar ayrımcılık olduğunu, yaşamlarının nasıl bir tehdit altında olduğunu gösteriyor. Çünkü yasalar ve yasama, yargı sürecini yönetenler erkek zihniyetli, kadınların can güvenliğini sağlamıyor.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun verilerine göre; 2011 yılında 160 kadın, en yakınındaki erkekler tarafından öldürüldü. Ölen ücretli ya da ücretsiz çalışan ev işçisi kadın sayısı 51 oldu. 2009-2012 arasında eşi tarafından öldürülen kadın sayısında yüzde 193 artış oldu. AKP döneminde kadın cinayetleri 2002-2009 yılları arasında yüzde 1400 arttı. Resmi verilere göre 2002’de 66 olan kadın cinayeti sayısı, 2009’un ilk 7 ayında 953 oldu. 2002’den, Temmuz 2009’a kadar; şiddet ve cinayetler nedeniyle toplam 12 bin 678 dava açıldı. Bu davalarda 15 bin 564 kişi yargılanırken, sadece 5 bin 736’sı mahkum oldu. Bu davalarda 1859 kişi beraat, 794 kişi için de denetimli serbestlik kararı verildi.

2011’de 179 kadın tecavüze uğradı. Emniyet Müdürlüğü kayıtlarına göre Şubat 2010 ile Ağustos 2011 arasında 78 bin 500 aile içi şiddet vakası yaşandı. Sadece resmi verilere göre, her gün 5 kadın öldürüldü. Ve kadın cinayetleri devam ediyor...

Tecavüz davalarında skandal karar-

lara imza atan mahkemelerin kadın cinayetleri konusundaki sicilinin de temiz olmadığı görülmekte. “Haksız tahrik” uygulaması kadın cinayetlerini adeta teşvik ediyor. Kadın cinayetlerine ilişkin davalarda katil erkekler “eşinin çantasında doğum kontrol hapı bulup aldatılacağını düşünmek”ten, “kadının kot pantolon giyip tanımadığı erkeğe cilveli şekilde saat sorması”na kadar türlü gerekçelerle “haksız tahrik”e uğradıklarını iddia etmekte ve bu saçmalıklar mahkemelerce “haksız tahrik” olarak kabul edilerek ciddi ceza indirimlerine gidilmektedir.

Bu zihniyet, kadını kendi ölümüne davetiye çıkaran olarak görmektedir. Mahkemeler, zaten kadın cinayetlerini namus cinayeti olarak kanıksayan bir toplumsal zihniyeti, “haksız tahrik”le körüklüyor. Kadına karşı şiddeti makul gören bu anlayış, kadının cinsel, fiziksel, psikolojik bütünlüğünün dokunulmaz olduğunu, kadının ezilen bir cins olarak haklarının, temel insan hakkı olduğunu unutuyor.

Tecavüzü Üreten Zihniyet

Tecavüz mağdurlarının bile kürtaj haklarının ellerinden alınmasının tartışıldığı Türkiye’de, mahkemelerin tecavüz davalarındaki rezalet açıklamalarıyla, tecavüz neredeyse meşurlaştırılıyor. Taciz ve tecavüz vakaları karşısında kamu vicdanını yaralayıcı yargı kararları veriliyor. AKP bakanları, milletvekilleri ve önde gelen isimleri yaptığı açıklamalarla, taciz ve tecavüze uğrayan kadınlarda da suç olduğunu savunabiliyor. Kadınların en

büyük korkusu olan taciz ve tecavüz konusunda, yargının tecavüzden yana tutumu ve yapılan utanç verici açıklamaların bir bölümüne göz atmakta yarar var.

Bir rezil öneri: “Tecavüze uğrayan kadın tecavüzcüsüyle evlensin, yargının iş yükü hafiflesin” Geçtiğimiz yıl Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’nun (HSYK) yargıda iş yükünü hafifletmek amacıyla düzenlediği çalışmada yapılan öneriler, yargıyı ele geçiren AKP’nin kadına bakış açısını ortaya koymuştu. Önerilerden birisi tecavüze uğrayan kadının tecavüzcüsüyle evlenmesi olurken diğer öneri ise daha hızlı rapor alınabilmesi için tecavüze uğrayan kadının “beden ve ruh sağlığının bozulup bozulmadığı” araştırılmayarak bunun yerine sadece “beden sağlığının bozulup bozulmadığı”nın araştırılması idi. Tecavüzün kadın üzerindeki psikolojik etkisini göz ardı eden gerici zihniyetin, bugün de “tecavüze uğrayan kadın doğursun” demesi şaşırtıcı değil. Diğer taraftan, Selçuk Üniversitesi’nde, Profesörlük yapan Orhan Çeker, tecavüz konusunda şunları söylemişti: “Sorunun

odağında kim var? Kadın var. Kardeşim, sen dekolte giyersen bu tür çirkinliklerle karşılaşman sürpriz olmayacaktır. Tahrik ettikten sonra sonucundan şikayet etmen makul değildir. Bu konuda suçu işleyenleri savunduğum anlaşılmasın. Elbette işlenen suç son derece iğrençtir. Lakin bu suçun işlenmesinde, dekolte ve tahrik edici kıyafetler giyinen kadının da etkisi küçümsenmeyecek kadar büyüktür. Bu konuda tabi ki erkek suçludur ama kadının da suçu göz ardı

Ka-
dına yönelik
şiddet,AKP iktidarı
döneminde büyük artış
gösterdi. Kadına yönelik
her alanda ve her türlü şiddet,
tecavüz, işkence, baskı ve tutuk-
lamalar bu iktidar döneminde
çok arttı. “Kadınlarla erkeklerin
eşit olmadığını” dini argüman-
larla defalarca belirten bir
Başbakan’ın görev yaptığı bu
ülkede, cinsiyet ayırım-
cılığı azaltılabilir
mi?

edilirse, meseleyi çözüme yanlış adım atmış oluruz. Bu olayda her iki taraf da suçludur.”

Orhan Çeker'in açıklamalarının gündem olması üzerine, AKP eski Milletvekili Mustafa Ünalı, Yeni Akit'de yayınlanan yazısında “Dekolte ile karşılaşmak da bir tacizdir, erkekleri değişik derecelerde rahatsız eder” ifadelerine yer vererek kadın düşmanlığında O. Çeker'i sollamıştı. Ünalı, daha sonra kendisinden bekleneni yaparak, taciz ve tecavüzdən korunmanın yolunun tesettüre girmek olduğunu iddia etmişti. Bu gelişmeler yaşanırken, 13 yaşındayken 26 kişinin tecavüzüne uğrayan N.Ç. davasında çeşitli skandallar yaşandı.

Bunlardan en önemlisi de “rıza” meselesiydi. 13 yaşındaki bir çocuğun, tecavüze uğrarken rızası tartışıldı. Mahkemede, “N.Ç'nin, tecavüzcülere karşı koymadığı için rızası olduğu, her şeyin farkında olduğu ve para kazanmak için fuhuş yaptığı” iddia edilmiş ve sanıklara bu yüzden önemli ceza indirimi yapılmıştı. Mahkeme, tecavüzcü sanıklar için iyi hal indirimi yapmaktan da geri durmamıştı.

Tecavüzcülerin tutuksuz yargılanması ise bir başka skandal. 23 yaşındaki ODTÜ öğrencisi İ.G'nin kaçırılarak tecavüze uğraması sonucu yapılan muayenelerde, tecavüzcülerden birisine ait sperm örneği bulunmasına rağmen, İstanbul Adli Tıp Kurumu'ndan rapor gelmesinde ısrar eden mahkeme, rapor gelmesinin uzun süreceği gerekçesi ve “masumiyet karinesi” gereğince sanıkları tahliye etmişti.

Kadınları taciz ve tecavüz olaylarında suçlayan, kadın cinayeti davalarında erkeklere “tahrik indirimi” kolaylığı sağlayan yargı kararlarından, her defasında kadın düşmanı açıklamalarda bulunan Başbakan Erdoğan doğrudan sorumludur. 2010 Temmuz'unda Dolmabahçe'de kadın örgütü temsilcilerinin karşısında kadın erkek eşitliğine inanmadığını açıkça belirtmiştir. Erdoğan, kamuoyu karşısında

Karabulut'un ailesini suçlayarak “kendi başına bırakılan ya davulcuya ya zurnacıya” yorumunu yapmıştı. Halkevleri üyesi Dilşad Aktaş için ise Erdoğan, “kız mıdır kadın mıdır bilemem” yorumunu yaparak, kadına yönelik bakışını sergilemişti.

Bu açıklamalara ve devam etmekte olan cinsel şiddet davalarına onlarcasını ekleyebiliriz. Maalesef liste o kadar uzun ki... Mevcut zihniyetin yaşama nasıl intikal ettiğini anlamak için sıralanan örneklerle bakmamız yetiyor. Sıraladığımız örnekler dahi, çok söze gerek bırakmayacak açıklıkta...

İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi'nin 2005-2011 yılları arasında tecavüz, taciz, şiddet, öldürülme konularına değinen raporuna göre, Türkiye'de her 100 kadından 16'sı cinsel şiddete maruz kalmakta. Raporda, 2005-2011 yılları arasında 3320 kadının tacize uğradığı gerekçesiyle yargıya başvurduğu belirtilirken, bu yıllar arasında, 110 binin üzerinde kadının cinsel saldırıya maruz kaldığı tahmin ediliyor; ancak aile, akraba ve töreden korkulduğu için yüzde 40'lık kesimin şikayetçi olmadığı da tahmini bir bilgi olarak ekleniyor.

2005-2011 arasında, 4190 kadının öldürüldüğü 3074 kadının tecavüze uğradığının belirtildiği rapora göre, 2011 yılının ilk sekiz ayında ise 143 kadın öldürülürken, 76 kadın cana kastedilen saldırılarda yaralandı. Bunun dışında, 2011'in ilk sekiz ayında 82 tecavüz vakası mahkemelelere intikal etti.

Kürtaj Tartışmaları

1983'te kürtajı yasal kılan düzenlemenin üzerinden 29 yıl geçti. Başbakan Erdoğan'ın sezaryene “uluslararası komplö” demesi, kürtajı ise Roboski katliamı ile özdeşleştirilmesi, AKP iktidarının Türkiye'de var olan kadın haklarını tırpanlamak için fırsat kolladığını bir kez daha gösterdi. Aile ve Sosyal Poli-

tikalar Bakanı Fatma Şahin, sezaryenin Avrupa'da yüzde 20 iken, Türkiye'de ise yüzde 50'ye vardığını, kürtaj konusunda ise yasaklama değil, sadece bir tartışma ortamının olduğunu iddia etti.

Kadınların ve toplumun çeşitli kesimlerinden gelen tepkiler üzerine kısmen geri adım atsa da, AKP iktidarı, adeta pusuya yatmış durumdadır. Bakan Şahin'in bu açıklamalarına aldanmamak gerektiğini, AKP'nin yine aynı dönemdeki beyan ve icraatlarına bakarak anlayabiliriz.

TCK çalışmaları sırasında kürtajla ilgili tek tartışma, 10 hafta mı, 12 hafta mı olacağı konusu idi. Hiçbir AKP'li yetkili o dönemde kürtajın yasaklanması anlamına gelecek tek fikir beyan etmezken, bugün birdenbire kürtajın tartışılması manidar. Demek ki, artık kadınların en temel hakkı bile tartışma konusu oluyor. Kadınlar ise kürtaj tartışmaları başladığından beri birçok ilde yaptıkları eylemlerde kürtaj hakkının pazarlığa tabii olmadığını, tartışılmayacağını, devletin bedenlerinden elini çekmesini haykırıyor. Kürtajla ilgili toplumun çeşitli kesimlerinden de tepkiler gelince, Sağlık Bakanı Recep Akdağ "Hem vicdanları hem kadınların seçim hakkını hem de anne rahmindeki bebeğin yaşam hakkını koruyacak bir orta yol bulacaklarını" beyan etti. Bu orta yol nasıl olacak? Nasıl uygulanacak?

Kürtaj tartışmaları sürerken ve fiili olarak kürtaj zorlaştırılırken, gebelik testleri cep telefonlarında babaya yahut eşe mesajla bildirilirken, sezaryen fiilen yasaklanırken ve devlet hastanelerinden normal doğuma zorlandığı için kadın-

ların ölüm haberi gelirken, bir de karşımıza zina meselesi çıktı. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, Ankara ve Konya'da iki davada zina kararına imza attı. 2004'te kadınların mücadeleleri sonucu zina, TCK'dan ayıklanarak suç tanımlamasından çıkarıldı. Henüz üzerinden çok zaman geçmemesine rağmen zina, Yargıtay'ın aldığı bu son kararlarla yeniden gündemimize girdi.

Özcesi AKP iktidarı, kadınlara yönelik doğrudan ve dolaylı saldırılarını hayata geçirmek için, an kolluyor. "Baskın basanıdır" mantığıyla yoğun güncel gündemlerin arasına sıkıştırarak tartışmalar yaratıyor, yahut henüz yasal düzenleme yapılmadan, Başbakan'ın bir fetvasıyla fiilen yasaklanıyor...

Tecavüze dair yaptıkları açıklamalar tüyler ürpertirken, Isparta'da Nevin'in tecavüzcüsünü öldürmesi üzerine devlet erkanından ve çevrelerinden birbiri ardına gelen açıklamalar insanların kanını dondurdu. Kamuoyuna, basına yansıyan bu açıklamaların bir kısmı şöyle:

"Kadın, çocuğu öldüreceğine kendini öldürsün." "Tecavüze uğrayan da cezasına katlansın." "Tecavüze uğrayan kadın hamile kalırsa doğursun, devlet bakar." "Kadının değil, o çocukta babanın hakkı var." "Kadın, kürtaja karar verme hakkına sahip olamaz."

Elbette bu liste uzar gider. Tüm bu insanlıkla bağdaşmayan açıklamalar hala kulaklarımızda. Bu açıklamalar, "Erk"ek zihniyetin en uç noktasıdır da diyebiliriz. Ya da eril zihniyetin bu tartışmalarda su yüzüne çıkması olarak da tarif edebiliriz. Peki,

**İn-
san akılla
açıklanabilir her
sorun gibi kadın cina-
yetleri de nesnel temellere
dayanıyor. Kadınlar daha fazla
toplumsallaşılıyor ve erkekler,
kadınların gelişme sürecini
kabul etmiyor. Kadınlar artık
nesneleşmek istemiyor, yaşamın
öznesi olmak istiyor. Erkek
egemen kapitalist sistemin
hapsedmeye çalıştığı aile-
nin parmaklıklarından
dünyaya süzülme-
k istiyor.**

var olan yasalar neden uygulanmıyor? Tecavüze uğrayan kadının yaşadığı travma yetmezmiş gibi, tecavüz sonucu olan çocuğu zorla doğurtmaya devlet kendi yasalarını çiğneyerek nasıl kararlar veriyor?

2005 yılında yapılan değişiklik sonrasında, Türk Ceza Kanunu'nun 99. Maddesi, "Kadının mağduru olduğu bir suç sonucu gebe kalması halinde, süresi yirmi haftadan fazla olmamak ve kadının rızası olmak koşuluyla, gebeliği sona erdirene ceza verilmez. Ancak bunun için gebeliğin uzman hekimler tarafından hastane ortamında sona erdirilmesi gerekir" halini aldı. Bir başka deyişle, kadının tecavüze uğraması halinde, kürtaj süresi yirmi hafta olarak düzenlendi.

Tüm bu düzenlemelere rağmen, tecavüz nedeniyle hamile kalan kadınlar, doğurmaya mahkum ediliyor. Her durumda erkeği koruyan yargı-yasama-yürütme üçlüsü, el birliğiyle cinsel şiddete maruz kalan kadına, bu uygulamalarıyla ömür boyu tecavüz cezası veriyor.

AKP'nin Kadın Cinayetlerini Önleme Formülü

İnsan aklıyla açıklanabilir her sorun gibi kadın cinayetleri de nesnel temellere dayanıyor. Kadınlar daha fazla toplumsallaşılıyor ve erkekler, kadınların gelişme sürecini kabul etmiyor. Kadınlar artık nesneleşmek istemiyor, yaşamın öznesi olmak istiyor. Erkek egemen kapitalist sistemin hapsedmeye çalıştığı ailenin parmaklıklarından dünyaya süzülme istiyor. O dünyada ben de varım diyerek, yaşamak istiyor. Kadınlar bu istemlerinin bedelini canıyla ödüyor. Diğer yanda ise ekonomik kriz, beraberinde bir erkeklik krizini de getiriyor. Kadınların canı, erkekler için gözden çıkarılacaklar listesinde ilk sırada yer alırken, devlet kadın katillerinin ortağı oluyor. Çünkü devlet hala kadınları öldüren eli kanlı katilleri korumaya devam ediyor. Kadınlara hala koruma vermeyen

savcılıklar, katillere ceza indirimini uygulayan mahkemeler, şiddet gören kadınları ölüm yerleri olan evlerine gönderen kolluk kuvvetleri, kadını değil de aileyi korumayı öncelik edinen Meclis, ölümlere sebebiyet vermiş olmuyor mu? Kadınlar, bu çemberin içinde soluk almaya çalışarak yaşam mücadelesi veriyorlar.

Son dört yıl içerisinde öldürülen kadınların yüzde 90'ı ailenin içindeki bir erkek tarafından öldürülüyor. Devlet, kadını değil aileyi korurken, kadınlar kutsal ailenin "şefkatli" kollarında bıçaklanarak, kurşunlanarak, türlü işkencelerden geçirilerek can veriyor.

Peki, o şefkatli kollarından kan damlayan ailenin bekası, bölünmez bütünlüğü nasıl sağlanacak? Başbakan, kadın cinayetlerini manşete taşıyan medya kuruluşlarını uyardı, bu haberleri yayınlamamaları için "fetva verdi". Elbette işe yarayabilir bu yöntem, ama yetmez!

Aile bütünlüğünü bozmadan, zaten son yıllarda boşanma artışlarıyla sendeleyeni bu kurum nasıl ayakta duracaktı? AKP'nin buna dair de bir planı vardı ve uygulamaya geçti. Bilinen en klasik yöntemle, yani kadınlara itaat etmeyi öğreterek... Ortadoğu'daki rol modellğine de uygun olarak ılımlı İslam tipi kadın profili yaratarak... AKP şekilsel olarak yargıladı, 1980'nin darbeci generallerinden miras aldığı, toplum mühendisliği çalışmalarına kadınlar açısından da şekil, şemal vermek için kolları sıvadı.

Belediyelerde evlilik danışmanlıkları, yaşam koçluğu vb. kurumsal düzenlemelerle birlikte evlilik kursları, eğitimler, seminerlerle beyin yıkama operasyonuna başlandı. Belediyelerdeki o "hizmetler"e dair bir-iki noktaya değinmeden geçmeyelim.

Küçükçekmece Belediyesi'nde düzenlenen bir etkinlikte, kadınlara ikinci sınıf insan olduğu anlatılıyor. Bu etkinlikte konuşma yapan AKP yazar kadrosundan

Sema Maraşlı, kadınları, erkeklerin üstünlüğünü kabul etmeleri yönünde uyarırken, Kuran-ı Kerim’de evin reisinin erkek olduğunu vurguluyor. Maraşlı, kadınların yaradılışları gereği teslimiyetçi olduklarını savunan görüşlerini dile getiriyor. Nitekim Sema Maraşlı haber7. com’da yayınlanan” Peki erkeklerin hakları ne olacak” başlıklı yazısında, erkeğin üstünlüğünü kabul etmeyen kadınların askere alınmasını savunmaktaydı.

Benzer etkinlikler, AKP’li Gaziosmanpaşa Belediyesi tarafından da düzenlenmekte. Belediye seminerlerin yanı sıra bastırıp dağıttığı “Evlilik Vizesi” isimli kitapçıkla kadınlara aşağılayıcı tavsiyelerde bulunuyor. İnci Yeşilyurt isimli “Evlilik ve İletişim Uzmanı”nın yazdığı kitapçıkta, kadınların eşlerinden erken kalkarak, onlara kahvaltı hazırlamaları, aksi takdirde işe yaramaz, para yiyici durumuna düşecekleri yazıyor. Kitapçıkta kadınlara eşleriyle yaşadıkları problemleri konuşmalar bile “vıdı vıdı” yapmamaları ve rest çekmemeleri önerilmekte. Yeşilyurt, düzenlediği seminerlerde de kadınlara aynı telkinlerde bulunarak, bu zihniyeti kadınlara enjekte etme olanağı buluyor.

Geçtiğimiz yıl, erkekler için çok eşliliği savunan açıklamalarıyla kamuoyunun tepkisini çeken Sibel Üresin, Yaşam Koçu olarak görev yapıyor. Sibel Üresin, yaptığı birçok açıklamada kadınları aşağılamaya devam etti. Üresin, “erkek olsaydım, 4 kadın alırdım” diyerek, dini gericiliğin kadın zihninde yaratacağı tahribatın sınırı olmadığını da göstermiş oldu.

Gerek yapılan kurumsal düzenlemelerle, gerekse de etkinliklerle, seminerlerle, broşürlerle kadınlara ikinci sınıf insan oldukları anlatılarak, bu fikri çeşitli dini argümanlarla besleyerek, kadına nasıl davranması gerektiği, erkeğe yani “birinci sınıf insana” nasıl hizmet etmek gerektiği, erkeği memnun etmenin yolları, yani nasıl itaat edeceği öğretiliyor. Zaten AKP

kadını zapt-u rap altına aldı mı gerisi kolay. Yönetmekte ve yönlendirmekte sorun yaşamayacaktır. Kadına birey olmadığını, erkekle eşit olmadığını hatta ikinci sınıf insan olduğunu kabul ettirerek, bu beyin yıkama operasyonlarında kadını hiçleştirerek, köleleştirerek ailenin kutsal bekasını güvence altına almaya çalışıyorlar. AKP için kadın cinayetlerini önlemenin yegane yolu, kadına itaat etmeyi öğretmek. Bir başka deyişle, ancak itaat ettiğinde, köleleştğinde, nesneleşip kişiliksizleştğinde, kimliksizleştğinde işte ancak o zaman ölmeyebilirsin! Birinde kadın fiziksel olarak, diğerinde ise beyni yok edilerek öldürülüyor.

Kadınlar Ölüm Değil, Özgürlük ve Eşitlik İstiyor

Tüm dünyada emekçilerin kazanılmış haklarına yönelen saldırı dalgası, kadınların haklarını da birer birer elinden alıyor. Türkiye’de dünyadaki hemcinslerinden her bakımdan geri durumda olan kadınlar, zaten sınırlı olan haklarına yenilerini ekleyebilmek bir yana, var olanları da kaybediyor. Bir yandan kadın erkek eşitliğine dair yasal hükümler çıkarıldığı söyleniyor, ‘kadınlara pozitif ayrımcılık’ reklamları yapılıyor; diğer yandan ekonomik, sosyal, kültürel ayrımcılık şiddetlenerek devam ediyor. Türkiye’de kadın istihdamına bir göz atmamız durumu anlamamıza yardımcı olacaktır.

- Türkiye’de kadının iş gücüne katılımı, 1989’da %36, 2 iken, 2009’da %26’ya düştü. Yani son 20 yılda, kadınların iş gücüne katılımı, % 28 oranında azaldı.

- 1989’da % 9, 5 olan kadın işsizliği, 2009’da % 14, 3’e tırmandı.

- Kırsaldaki 100 kadından 84’ü tarım sektöründe ve bunların %77’si ücretsiz aile işçisi olarak, yani herhangi bir ücret almaksızın çalışıyor.

- 2008 verilerine göre, toplam kadın istihdamının % 58’i kayıt dışı.

- Kentlerde, 15 yaş üstündeki 5 kadından sadece 1'i istihdam ediliyor.

Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi (KEİG)'nin bu verileriyle, kadınların çalışma yaşamıyla ilgili probleminin, yalnızca çalışma yaşamı dışında kalması olmadığını görüyoruz. İstihdamın nasıl yapıldığı da önemli. Güvencesiz istihdamın yaygınlaşması ve kuralsız çalışmanın yasalaşması, başta kadın, göçmen ve çocuk sömürsünün artması anlamına geliyor.

Kadın emeğinin aile bütçesine katkı sunan ikincil bir emek görülmesi ve kadının, daha çok, "kadın işleri" olarak nitelendirilen işlerde, yani düşük statülü ve düşük ücretli, güvencesiz, geçici statülü işlerde istihdam edilmesi, kadınları, esnek çalışma ve esnek üretimin asli hedefi haline getiriyor.

AKP Hükümetinin, bu süreçte kadınlara bir 'hediyesi' de, kadını sosyal güvenlik sisteminden dışlamak oldu. "Ev kadınları", zaten sosyal güvenlik açısından, eşlerine ve babalarına (tabii eğer sigortalıysalar) bağımlıydı. Ayrıca bu yasa, ev içinde ya da dışında ücret ve gelir karşılığı çalışan kadınları (gündelikçiler, mevsimlik tarım işçileri, geliri asgari ücretin altında olup gelir vergisinden muaf olan küçük üreticiler, esnaf, ev eksenli çalışanlar, ücretsiz aile işçileri...), sosyal güvenlik sisteminin dışına itti. Kayıt dışı çalışan, yani işverenlerin sigorta primlerini ödemediği kadınlar da, sosyal güvenlik sisteminin dışında. Yani devlet, iş güvencesiz kadınları, bir de sosyal güvencesiz olmaya mahkum etti.

AKP Hükümetinin eği-

tim sisteminden, kadın barınma evlerine kadar uyguladığı politikaların verilerini ve içeriğini tartışsak hepsinde erkek egemen zihniyetin en katı halini görürüz. 4+4+4 sistemiyle, %35'ler düzeyindeki çocuk gelin oranının daha da artacağını, mevcut eğitim sisteminin bir yandan egemen ideolojiyi standart şekilde üreterek yaygınlaştırırken, diğer yandan bu sistemle kız çocuklarını İslami gerici modele uygun itaatkar kadınlara dönüştürme hesaplarının yapıldığını görebiliriz. Bu, kadınlar üzerine kurulmuş açık olduğu kadar, sinsi ve stratejik planların derinliğine de işaret eder.

AKP, diğer yandan kadın kilelerinin acil ve temel bir talebini, sığınma evlerinin adı barınma evi mi, yoksa konuk evi mi olsun tartışmaları içinde boğarak, hiçbir girişimde bulunmadığı gibi yasaları da uygulamıyor. Yasalara göre, büyükşehir ile nüfusu 50 binin üzerinde olan belediyelerde "kadın sığınma evi" açma zorunluluğu var. Buna karşılık, 46 ilde barınma evi bulunuyor.

Kadınlar, çalışma yaşamına katılabilmek ve çalışma koşullarını düzeltebilmek, eğitim hakkını genişletebilmek, siyasete katılabilmek, sermaye boyunduruğundan kurtulabilmek ve insanca yaşam sürebilmek için verdikleri tarihsel mücadelelerle pek çok kazanım elde ettiler. Bunları, zorlu mücadelelerle, ağır bedellerle hatta canlarını ortaya koyarak kazandılar. Bu yüzden, mevcut haklar bile kadınlar için yeterli olmazken, var olan haklara dönük gasp ve saldırı girişimlerinin kadınlar cephesinden püskürtülmesi de tarihsel bir zorunluluktur.

**Ka-
dınlar; yaşa-
nan cins kırımına,
yargı-yasama-yürütme
üçlüsünün erkeği koruyup
kollamasına, baskı ve cinayet-
lere rağmen; yeni bir yaşam
istiyor. Eskisi gibi şiddet gör-
düğünde, kol kırılır yen içinde
kalır demiyor. Bu yüzden
baskı ve cinayetler de beyin
yıkama operasyonları da
kadını kolay teslim
alamayacaktır.**

Kadın cinayetleri tartışılırken, kimi yazar-çizer diyordu ki “Ee, ama kadınlar da eskisi gibi değil ki, erkekler ne yapsın be kardeşim!” Evet doğru, kadınlar eskisi gibi değil. Kadınlara sunulan hiçlik dünyasında kimliğini arayan ve ulaşmaya çalışan kadın, özgürlüğe de dokunmak istiyor. Yaşamak istiyor. Ama kendi kimliğiyle, kişiliğiyle, bu hayatta ben de varım diyerek... Bir özne olarak yaşamak istiyor. Ne fiziksel, ne de fikişsel olarak öldürülmeden, köleleşmeden yaşamak istiyor. Evet, kadınlar eskisi gibi değil, doğru. Eskisi gibi kolay yönetilemiyorlar, doğru. Erkek egemen zihniyetin işi eskisi kadar kolay değil, doğru. Çünkü, kadınlar bilinçleniyorlar. Çünkü, kadınlar eskisine göre daha çok sorguluyorlar. Çünkü, kadınlar eskisi gibi yaşamak istemiyorlar.

Kadınlar; yaşanan cins kırımına, yarı-yasama-yürütme üçlüsünün erkeği koruyup kollamasına, baskı ve cinayetlere rağmen; yeni bir yaşam istiyor. Eskisi gibi şiddet gördüğünde, kol kırılır yen içinde kalır demiyor. Bu yüzden baskı ve cinayetler de beyin yıkama operasyonları da kadını kolay teslim alamayacaktır. Yeter ki, AKP’nin düşmanca politikaları karşısında birleşelim ve planı bozalım. Çılgınlığımız birbirimize ulaştığında, ellerimiz kenetlendiğinde güçlülüğümüz karşısında kimse duramayacaktır.

Kadınlar; geçmiş kuşakların ve erkek egemen kapitalist düzenin üzerine düşen karabasanından kurtulmak istiyor, eşitlik ve özgürlük istiyor!

KAYNAKLAR:

- İHD İstanbul Şubesi Raporları (2005-2011)
- Kadın Emeği Ve İstihdamı Girişimi (KEİG) Yayını
- Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Raporları
- Sosyalist Kadın Meclisleri- Kadın Cinayetleri ve Şiddet Bilançosu (Aylık raporlar)
- Kadın İnsan Hakları İnternet Sitesi
- Feminist Politika-Sonbahar 2012
- Cinsiyetler Siyaseti/ Sylviane Agacinski
- AKP ve AKP Kadın Kolları İnternet Sitesi
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İnternet Sitesi
- AKP Belediyelerinin çeşitli broşürleri
- Eşitlik Mekanizmaları Platformu İnternet Sitesi

Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Politikaları

Tarihsel, toplumsal ve kültürel koşulları yapılandıran şey, erkek cinsi ile kadın cinsi arasındaki tahakküm ilişkisi, kadını ikinci konumda tutan hiyerarşidir. Cinsler arasındaki eşitsizliği ve dolayısıyla şiddeti koşullayan biyolojik olarak erkek cinsiyeti değil, toplumsal bir konum olarak erkekliktir. Daha doğru bir ifade ile eşitsizliğin ve şiddetin nedeni, toplumsal cinsiyeti oluşturan erkek egemenliğidir.

Kadına yönelmiş şiddet, tüm dünyada olduğu gibi yaşadığımız coğrafyada da tüm yönleri ile devam ediyor. Cinsler arası eşitsizliğin hayatımıza yansıyan en belirgin hali olan şiddet ve bu şiddetin doruk noktası olan kadın cinayetleri, halen büyük bir sorun olarak önümüzde duruyor. Öyle ki, Adalet Bakanlığı'nın 2010 yılı verilerine göre, kadın cinayetleri son yedi yılda %1400 artmışken, AKP'li milletvekili Fatma Salman'ın da şiddet mağduru olması, bu büyük sorunu tekrar farklı açılardan gündeme getirdi.

Peki genel olarak şiddetin, özel olarak da kadına yönelik şiddetin altında yatan toplumsal nedenler neler? Yasalarda yapılan değişiklikler, şiddete karşı alınan önlemler şiddeti gerçekte ne kadar engelliyor, ne kadar engelleyebilir?

Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal kadınlık ve erkeklik ayrımından kaynaklı yaşanan tüm şiddet türleri ve bunların yaşandığı tüm mekânlar (ev, sokak, işyeri, okul, karakol, kışla) “toplumsal cinsiyete dayalı şiddet” kapsamı içerisindedir.

Toplumsal her alanda (eğitim, istihdam, sağlık, politika) kadınlar çeşitli eşitsizlikler yaşar. Bu eşitsizlikler, kapitalist üretim ilişkileri ve ataerkil değer yargıları içerisinde sürekli olarak üretilmektedir.

Kadınlar ve erkekler daha doğdukları andan itibaren farklı bir değerlendirmeye karşılanırlar. Çocukluk çağında kız çocukları sıkı bir denetim ve kontrol altında

büyütülürken, erkek çocukları için bunun tersi teşvik edilir. Ergenlik çağında da kız çocukları için mekansal ve zamansal kısıtlamalar uygulanır. Beklenen davranışlara uyulmaması nedeniyle anne-baba tarafından uygulanan şiddet, bir yola getirme aracı olarak uygulanır ve meşru görülür.

Cinsiyet rolleri ve bunlara ilişkin değerler, kadınlara ve erkeklere öğretilir ve toplumsal cinsiyet rollerinin kuşaktan kuşağa aktarılmasına hizmet eder. Kadınlara fedakar, yumuşak başlı, düzenli, sabırlı olmaları öğretilirken; erkeklere ise sert, soğukkanlı ve hükmedici olmak öğretilir. Tüm bu özellikler, aile içi ilişkilerde alışıldık rol beklentilerini koşullar. Kadınların bu öğretilmiş söz dinleyen ve uysal tavırların dışına çıkmaları ve erkeklerin yargılayıcı, aşağılayıcı, suçlayıcı ve kontrol edici davranış kalıplarıyla yanıtlanır ve bu kolayca şiddete varabilir. Erkeklerin kadınlara uyguladıkları şiddetin altında da kadınlar üzerinde tehdit yaratmak, kadınları korkutmak, sindirmek ve kontrol altına almak yatar.

Simone de Beauvoir, 1949 yılında yazdığı İkinci Cins (Le Deuxième Sexe) isimli kitabında daha sonradan ismini toplumsal cinsiyet olarak alacak fikrin temellerini şu şekilde izah etmiştir: "...Kadın denen yaratığı üreten şey doğa değil, bütününle uygarlıktır. Hepimiz dünyaya bir takım özellikler taşıyarak geliriz. Gözlerimizin rengi, saçımızın cinsi, cinsel organlarımız, hormon dengelerimiz, zihinsel, duygusal eğilimlerimiz, yeteneklerimiz farklıdır. Ama bu özelliklerin, eğilimlerin ve yeteneklerin

biçimlendirilmesi ve onlara değer biçilmesi, toplumsal ve tarihsel koşulların ürünüdür..." Beauvoir'ın sözünü ettiği tarihsel, toplumsal ve kültürel koşulları yapılandıran şey ise erkek cinsi ile kadın cinsi arasındaki tahakküm ilişkisi, kadını ikinci konumda tutan hiyerarşidir. Cinsler arasındaki eşitsizliği ve dolayısıyla şiddeti koşullayan, biyolojik olarak erkek cinsiyeti değil, toplumsal bir konum olarak erkekliktir. Daha doğru bir ifade ile eşitsizliğin ve şiddetin nedeni, toplumsal cinsiyeti oluşturan erkek egemenliğidir.

Kadına yönelik şiddetin nedeni olarak gördüğümüz cinsler arasındaki eşitsizlik ve bu bağlamda toplumsal cinsiyeti (gender) şöyle de tanımlayabiliriz; biyolojik cinsiyetten farklı olarak toplumsal ve kültürel olarak belirlenen ve dolayısıyla içeriği toplumdan topluma olduğu kadar tarihsel olarak değişebilen cinsiyet konumu ya da cins kimliğidir. Toplumsal cinsiyet, yalnızca cinsiyet farklılığını belirlemekle kalmaz aynı zamanda cinsler arasındaki eşitsiz güç ilişkilerini de belirtir.

<p>Ka- dına yönelik şiddetin nedeni olarak gördüğümüz cinsler arasındaki eşitsizlik ve bu bağlamda toplumsal cinsiyeti (gender) şöyle de tanımlayabiliriz; biyolojik cinsi- yetten farklı olarak toplumsal ve kültürel olarak belirlenen ve dolayısıyla içeriği toplum- dan topluma olduğu kadar tarihsel olarak değişebilen cinsiyet konumu ya da cins kimliğidir.</p>	<p>Kadın Bedeninin Toplumsal Denetimi Cinsiyet, beden en çok önemsenen özelliklerinden biridir. Toplumsal yaşamın örgütlenişinde cinsiyet ayrımı önemli bir yer tutar. Yaşamın başından itibaren maruz kalınan eşitsizlikler, cinsiyet farkına dayandırılmıştır. Oysa feminist biyologlar, kadınlar ve erkekler arasında fiziksel kökenli olduğu sanılan kimi farklılıkların dahi oluşumunda toplumsal etkenlerin rolü olabileceğini belirtmektedir. Toplum,</p>
--	--

kız ve erkek çocukların yaşam alanlarını ayırmak eğilimindedir. Kızlara kısa eteklikler giydirilip iç çamaşırlarını gösterecek hareketlerden kaçınmaları tembihlenmekte, erkek çocuklara ise pantolon giydirilmekte ve her fırsatta koşmaları, tırmanmaları, top oynamaları ve yarışmaları teşvik edilmektedir. Sonuçta kadın ve erkeklerin adale yapıları, refleksleri, duruşları, el-göz koordinasyonları arasında görülen (ve biyolojik farklılık iddiasını güçlendirmek üzere ileri sürülen) farklılıklar, sadece biyolojik temellere değil, farklı sosyalleşmeye de dayanmaktadır. (ASCH, Adrienne, GELLER, Gail -1996, Feminism, Bioethics and Genetics)

Genel olarak beden, boyutları çok farklı da olsa hem kadınlar hem de erkekler için toplumsal kontrolün somut olarak uygulandığı yerdir. Günümüzde de yetişkin kişilerin norm ve yasa dışı davranışları, bedenleri üzerinden (hareketi kısıtlamak, işkence yapmak, öldürmek) cezalandırılmaktadır. Tersinden ödüllendirme de yine bedensel hazlar üzerinden gerçekleşmektedir.

Kadın bedeni üzerindeki kontrol ise çok daha kompleks olup, sonuçları erkeklerden daha ağır biçimde yaşanmaktadır. Örneğin, Çin toplumunda yaklaşık bin yıl yaşamış olan ve 20. yüzyıla kadar süren bir uygulama ile kız çocuklarının ayaklarına küçük yaştan itibaren bandaj takılıp büyümesi engellenmiştir. Kadınların büyük acılar yaşamasına neden olan bu uygulama ile kadınların bir kısmı hayatını kaybetmiş, bir kısmı sakat kalmıştır. Kadınların küçük ve sakat ayakları üzerinde güçlkle ayakta durması ve yürümesi toplum tarafından güzel ve soylu bir görüntü olarak kabul görmüştür. Kadınların çektikleri acı nedeni ile gezmeleri ve fazla uzaklaşmalarının da önlenmesi amaçlanmıştır. Yine Tayland'da kız çocuklarının boyunlarına madeni halkalar takılmakta, yıllar geçip halka sayısı arttıkça boyun

yapay bir şekilde uzamaktadır. Bu halkaların birden çıkartılması halinde deforme olmuş boyun kırıldığı için, kadın hareket yeteneğini kaybetmekte, hatta ölebilmektedir. Toplumsal bir statünün göstergesi olan bu halkaların çıkartılması, zina yapan kadınları cezalandırmak için kullanılan bir yöntemdir. Bir diğer çarpıcı örnek de kimi Ortadoğu ülkeleri ile Afrika kıtasında görülen kız çocuklarının cinsel organlarının geri dönüşsüz bir şekilde sakatlanmasına yol açan kadın sünneti uygulamasıdır. Kadın cinselliğinin denetlenmesini amaçlayan ilkel yöntemlerle ve hijyenik olmayan koşullarda gerçekleştirilen bu operasyon kız çocuklarına şiddetli ağrı vermekte, kiminin ölümüne kiminin de doğurganlığını yitirmesine yol açmaktadır. Bu operasyonu sağ atlatan kız çocukları yaşam boyu idrar kaçırma, menstrüasyon gibi rutin süreçlerde ağrı duyabilmekte, cinselliğe başlarken büyük sıkıntılar çekmekte ve cinsel hazla tanışmamaktadırlar. (http://www.unicef.org/publications7/index_29994.html)

Kadın bedeni üzerindeki toplumsal kontrolün bilindik örneklerini ise bekaret olgusu, kadın bedeninin ticari meta olarak kullanılması, namus cinayetleri, kürtaj ve sezaryen yasağı, iş yaşamında hamile kadınlara uygulanan baskılar ve daha birçok denetim biçimi birçok kadının paylaştığı deneyimlerdir.

Tüm kadın bedeni üzerindeki şiddet ve denetim örneklerinde dinin etkisi yadsınamaz. Din, kadın bedeninin denetiminde kullanılan en etkili meşrulaştırma aracıdır. Tüm tek tanrılı dinlerde bir ön kabul olarak, akıl ve rasyonel yetenekler bakımından zayıf, duygusal olarak dengesiz görülen kadının kamusal ve siyasal yaşamın dışında kalması anlayışı vardır. Yine tüm dinlerde, erkek egemenliğine dayanan ataerkil aile kutsanırken, kadınlar ancak erkeğe her anlamda hizmeti ile erkeği hoş tutması görevleri ile

donatılmış varlıklardır. Bu bağlamda dinin, aile ve toplumsal cinsiyet ilişkilerinin doğuşu ve gerici üretiminde özel bir rol oynadığını rahatlıkla söyleyebiliriz.

Kadını Değersizleştirme

Şiddet, kadını kontrol altında tutmak amacıyla varlık gösterirken, aynı zamanda kadın bedeninin gücünü, varlığını değersiz algılamasına yol açmaktadır. Amaçlanan, kadının özgüvenini örselemek ve kendisini değersiz ve güçsüz hissetmesini sağlamaktır. Ataerkil sistem, zaman ve mekan farklı olsa da kadına dönük şiddeti örgütlü-sistemik olarak sürdürmüştür. Feodal ataerkil toplumda burun, kulak kesme ve can alma şeklinde uygulanan şiddet, kadını bedeninden utanacak bir hale getirerek kendisini değersiz hissetmesini sağlarken, modern ataerkil düzende de fiziksel şiddet, ekonomik ve özellikle psikolojik şiddetin de eklenmesiyle kadınların hayatları, bedenleri ve kararları denetim altına alınmaktadır.

Şiddet Türleri ve Resmi Verilere Göre Şiddet

Türkiye’de, şiddet konusunda sınırlı sayıda araştırma mevcuttur. Özellikle aile içerisinde yaşanan şiddet mahrem olarak görüldüğünden, cinsel şiddet anlatılması ve açıklanması güç olduğundan, ekonomik şiddet fark edilmeyişinden, psikolojik şiddet ise uygulayana duygusal olarak bağımlı olduğu için normal karşılandığından istatistiklere yansımamaktadır. Ama kısmen de olsa veri sunması bakımından, TÜİK Resmi İstatistik Programı kapsamında veri olarak değerlendirilen, Türkiye genelinde en son Şubat 2009 tarihinde gerçekleştirilen araştırmanın bazı çarpıcı sonuçları şöyledir:

-Eşi veya eski eşi tarafından fiziksel şiddete maruz bırakılan kadınların oranı %39’dur.

-Hayatının herhangi bir döneminde

duygusal şiddet yaşayan kadınların oranı %43,9’dur.

-Sadece cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranı %15,3’tür.

-Fiziksel veya cinsel şiddetin birlikte yaşanma yüzdesi %41,9’dur.

-Yaşadıkları fiziksel şiddet sonucunda yaralanan kadınların oranı %25’tir.

-En az bir kez fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmış kadınlardan eğitimi olmayanların oranı %55’tir.

-Lise ve üzeri düzeyde eğitim almış olanların oranı %27’dir.

-Yaşadıkları şiddeti kimseye anlatamayan kadınların oranı % 48,5’tir.

-Evlenmiş kadınların hayatındaki en yaygın şiddet, eşlerinden gördükleri şiddettir.

-Kadınların %7’si çocukluklarında cinsel istismar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Kadınan Sorumlu Devlet Bakanlığı’nın kapatılması ile (kadın erkek eşitliği konusunda politikalar üretmekle görevli tek resmi mekanizma idi) bakanlık altında etkisiz ve yetkisiz bir birim haline getirilen Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü’nün (KGSM) 2009 yılı araştırma verileri ise şöyle;

Eşinden veya birlikte olduğu kişiden fiziksel ve cinsel şiddet görmüş kadınlar arasında kendini değersiz hissedenenlerin oranı %42, işe yaramadığını düşünenlerin oranı %38, kendisini mutsuz hissedenenlerin oranı %61’dur.

Ekonomik Şiddet

Kadınlar, çoğunlukla yaşadıkları ekonomik şiddeti bir şiddet olarak görmemektedirler. Ekonomik bir kazancı olmayan kadınların yaşadığı en yaygın ekonomik şiddet, erkeğin eve para bırakmaması (yoksulluk dışında) şeklinde tezahür etmektedir. Aynı zamanda ev içi emeğin yok sayılması, erkeğin ve sermayenin bu emeğe karşılıksız el koyması, hatta kadının tüketici olarak damgalanıp erkeğe

bağımlı kılınması, uygulanan ekonomik şiddet biçimlerinden biri sayılmalıdır.

Yine kadınlar üzerindeki tahakkümün bir diğer biçimi, eşin icazeti olmaksızın çalışmamak. Gelir elde etmek isteyen kadının iş seçiminde, işten ayrılmak istediğinde de kocasının bu durumda söz hakkı olması, maruz kalınan ekonomik şiddet türlerindedir.

Medeni Kanun'da 2002 yılında yapılan değişiklik ile birlikte artık evli kadının çalışması için kocasından izin alınması gerekmiyor. Ancak yasa değişikliğine rağmen, çok yaygın bir şekilde erkekler tarafından kadınların çalışma hayatı da denetlenmektedir. Yine KSGM 2009 yılı araştırmalarına göre; çalışmak istediğinde eşinin engeli ile karşılaşan kadınların oranı %36, Kürt illerinde ise bu oran % 52 olarak tespit edilmiştir.

Kadınların işyerlerinde yaşadıkları ve literatürde mobbing (psikolojik şiddet) olarak adlandırılan şiddet, hem psikolojik hem de ekonomik şiddeti içermektedir. Mobbingin kadınların eşit iş yapmalarına rağmen erkeklerle aynı ücreti alamamalarından tutalım da, sadece kadın olduğu ya da hamiyle olduğu için istifa etmeleri yönünde sistemli bir şekilde baskı görmeleri ya da işten çıkarılmalarına kadar çok çeşitli örnekleri vardır.

Ataerkil değer yargıları, kadından öncelikle eş ve ailesine karşı sorumlu olmasını bekler. Mesleki başarı ve kariyer, kadın için ikinci planda gelmektedir. Bu anlayış işe alımlarda, işte yükseltmede ve işten çıkarılmalarda kadınlara aleyhine sonuçlar doğurmaktadır.

Cinsel Şiddet

“Cinsel taciz, karşı tarafça hoş karşılanmayan ve sonuçta tehdit edici, küçültücü, rahatsız edici hislere yol açan jestler ve ifadeler, istenmedik fiziki dokunmalar, kinayeli laf atmalar veya seksüel işaretler içeren her tür yaklaşımdır. Kişinin verimliliğini ve saygınlığını veya çalışma atmosferindeki sükun ve huzuru bozan cinsel içerikli sözler ve işaretler de rahatsızlık öğelerindedir.” (Plogstedt ve Degen, 1992: 14)

Cinsel şiddet, sokakta, işyerinde, karakolda yaşandığı gibi aile içerisinde de yaşanmaktadır. Cinsel şiddet, taciz ya da tecavüz toplumun geneli tarafından onaylanan davranış biçimleri olmamakla birlikte cinsel şiddet mağdurları, cinsiyetçi rollerden beslenen cinsiyetçi önyargılar nedeniyle hep suçlu görülmektedir. Cinsel suç mağduru kadınlar, kimi zaman gece geç saatte dışarı çıkmakla provokatif ilan ediliyor, kimi zaman yalancılıkla suçlanıyor. Adli mekanizmalar kadınlar aleyhine işliyor. Yargılama süreçlerinde kadının beyanının esas alınması bir yana, verilen haksız tahrik indirimleri ve beraat kararları, kadınları mağdur oldukları taciz nedeniyle suçlu ve yalancı olmakla itham ediyor.

Şiddet, kadını kontrol altında tutmak amacıyla varlık gösterirken, aynı zamanda kadın bedeninin gücünü, varlığını değersiz algılamasına yol açmaktadır. Amaçlanan, kadının özgüvenini örselemek ve kendisini değersiz ve güçsüz hissetmesini sağlamaktır. Ataerkil sistem, zaman ve mekan farklı olsa da kadına dönük şiddeti örgütlü-sistematik olarak sürdürmüştür.

Devlet Kaynaklı Şiddet

Politik kadınlara, mücadelenin öznesi kadınların ya da herhangi bir nedenle sisteme başkaldırmış muhalif kadınların, devlet şiddetinden nasibini almamış olmaları düşünülemez. Çünkü politikayı erkek işi ya da hizmetinde bir alan olarak gören

erkek egemenliğine karşı kadınların politik varlıkları bu duruma isyandır. Kadınlar, biçilmiş toplumsal rollerin dışına çıktıklarında, itiraz ettiklerinde, muhalefet ettiklerinde, sorguladıklarında ise devlet şiddetinin özel biçimleri ile karşılaşılır.

Politik kadınlara uygulanan ve devletin cinsel politikası ile paralel seyreden bir diğer şiddet türü de cinsel işkencedir. Gözaltında ve cezaevlerinde yaşanan cinsel taciz ve tecavüzler, kadınların kararlı mücadeleleri ile büyük oranda geri püs-kürtülmüş olsa da taciz ve tecavüz tehdidi halen devam etmektedir. En yetkili emniyet amirleri artık tecavüz etmekten vazgeçtiklerini, zamanında da şehveti duygularla değil tamamen işkence amacıyla tecavüz ettiklerini itiraf edebilmektedirler. Demokratik kitle örgütleri ve kadınların onca itirazına rağmen, işkenceci ve tecavüzcü emniyet mensuplarının en yetkili makamlarda bulunmaları ve özel olarak korunmaları ve desteklenmeleri de devletin cinsel politikasının bir parçasıdır.

Aynı zamanda tecavüz, dünyada yaşanan tüm savaşlarda işlenen bir insanlık ve savaş suçudur. Askeri çatışmaların yaşandığı coğrafyalarda, kadınlar sistematik bir biçimde tecavüze maruz kalıyor. Türkiye’de de Kürt Hareketi ile Türk Silahlı Kuvvetleri arasında yaşanan silahlı çatışmalarda özellikle Kürdistan’da çok sayıda kadın tecavüze uğradı. Ancak bunların çok azı ortaya çıktı. Bugün hala pek çok kadın yaşadıkları travmayla birlikte susmaya devam ediyor. Ne zaman, nerede olduğu; tarafların dininin, ırkının ne olduğu veya kültür seviyeleri, özellikle kadınlar üzerinden yürüttükleri cinsel şiddet gerçeğini değiştirmiyor. İşgal edilen yerin bütün kaynaklarını ele geçirmek; ekonomik, politik, sosyal ve kültürel varlıklarını sonlandırmak; bireysel ve ulusal bağımsızlıklarını ellerinden almak işgalci tarafa yetmiyor. Tecavüz, her savaşta saldırganların kullandığı en etkili ve en derin

iz bırakan silah olarak kullanılmaya devam ediyor.

Almanya’da Nazi kamplarında, Vietnam’da Saygon zindanlarında, Şili’de, Arjantin’de, Bosna Hersek’te, Kürdistan’da, Irak’ta, Türkiye’de, Yunanistan’da sayısız kadına tecavüz edilmiştir. Bu nedenledir ki; tecavüz ilk bakışta yalnızca cinsel bir saldırı olarak algılansa da aslında arkasındaki gerçek bundan çok daha ötedir. Tecavüz; toplumsal, duygusal ve -gerçekleştirilen kimliğine göre- politik bir baskı ve teslim alma yöntemidir. Erkeğe tecavüzde amaç “erkekliklerini yitirdikleri” düşüncesi yaratmak ve onu bu şekilde acizleştirmek iken kadınlara tecavüzde amaç kadının özgüvenini ve saygısını almaktan öte onun “namusunu” elinden alarak toplumsal konumunu zedelemek ve kendini suçlu hissetmesini ve utanmasını sağlayarak mücadeleden vazgeçirmektir. Tecavüz, kadına yönelen kimliksizleştirme ve bastırma çabasıdır.

LGBT Bireylere Dönük Şiddet

Kapalı bir toplum yapısı gösteren Türkiye’de LGBT bireylere yönelik şiddet, kadına yönelik şiddet nedenlerine ek olarak, toplumdaki önyargılı tutum, bilinmeyene duyulan korku, damgalamak gibi etkenlere de dayanır. Cinsel yönelim ya da cinsiyet kimliği temelli ayrımcılığa uğramama hakkı konusunda ulusal mevzuatta herhangi bir düzenleme bulunmaması da bir etken olarak görülmektedir. (Uluslararası Af Örgütü, 2011: 8)

Bunun yanı sıra yakın bir zamanda Kadın ve Aileden sorumlu Devlet Bakanı Aliye Kavaf “eşcinsellik bir hastalıktır ve tedavi edilmelidir” söylemini kullanmıştır. Devletin üst kademesinden gelen bu açıklama, aslında LGBT bireylere karşı en başta sistemin tepesinde duranların ayrımcılık, nefret ve düşmanlık körtüklediğini gözler önüne sermektedir. Yine bu

tavrın diğer örneği de, 2010'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından sunulan, LGBT bireylerin cinsel yönelimleri nedeniyle yasa dışı, keyfi ve yargısız infaza maruz bırakılmalarını kınayan tarihi yönergede oylamaya Türk devletinin katılmaması oldu. Devletin uluslararası düzeyde lezbiyen, gay, biseksüel ve trans bireylerin haklarının korunmasını desteklemediği bir başka örnek de, Kolombiya hükümeti tarafından 85 ülkenin desteği ile Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na sunulan cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli şiddet biçimlerine ve insan hakları ihlallerine son vermek konusunda yapılan ortak açıklamaya imza vermemek oldu. (Uluslararası Af Örgütü, 2011: 9)

Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Yasalar

Kadına yönelik şiddetin özellikle de ev içinde yaşanan şiddetin görünürlüğü ve uluslararası alanda varlığının kabul edilmesi, oldukça yakın bir tarihe dayanmaktadır. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşmesi olan CEDAW, kabul edildiği 1979 yılında kadına yönelik şiddet konusunda açık bir düzenlemeye yer vermemiştir. Ancak, 1993 BM Genel Kurulunda "Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair" bildirge kabul edilmiştir.

Türkiye'de de, uluslararası sözleşmeler doğrultusunda 1998 yılında 4320 sayılı ailenin korunmasına dair yasa çıkarılmış ve Medeni Kanun, Ceza Kanunu ve Anayasa'da kimi iyileştirmeler

ve düzenlemeler yapılmıştır.

2010 yılı ve sonrası çok ciddi bir artış gösteren kadın cinayetleri ve kadına yönelik şiddet ve bu ekseninde ivme kazanan kadın hareketinin mücadelesi ile Türkiye bir adım daha atmak zorunda kalmıştır. Uluslararası hukukta kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan, 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzaya açılan "Kadına Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Sözleşme", yani bilinen adıyla İstanbul Sözleşmesini imzalayan ilk ülke Türkiye olmuştur. Bu sözleşme, uluslararası hukukta kadına yönelik şiddetin ve ev içi şiddetin önlenmesi konusunda yaptırım gücü olan ilk sözleşme olma niteliğini taşımaktadır. "Kadına yönelik şiddet", "aile içi şiddet", "kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet" kavramlarının tanımlandığı sözleşmede şiddet, yalnızca fiziksel değil, cinsel, ekonomik, psikolojik ve ekonomik boyutları da içerecek şekilde tanımlanmaktadır; sözleşmede 'kadın' sözcüğünün 18 yaşın altındaki kız çocuklarını da kapsadığı belirtilmektedir. Sözleşme taraf ülkelere, düzenli aralıklarla her türlü şiddet eylemi hakkında istatistikî veri toplama, şiddet biçiminin yaygınlığını ve eğilimlerini değerlendirmek üzere anketler yapma, şiddeti önlemek için gerekli yasal önlemleri alma, kadın erkek eşitliği ve her türlü şiddetle mücadele konusunu, resmî eğitim ve öğretim müfredatlarına yerleştirme yükümlülüğü getirmektedir.

Sözleşme ile mağdurlara,

Kadına yönelik şiddet, kadına yönelik şiddet ne- denlerine ek olarak, toplum- daki önyargılı tutum, bilinmeye- ne duyulan korku, damgalamak gibi etkenlere de dayanır. Cinsel yönelim ya da cinsiyet kimliği temelli ayrımcılığa uğrama- ma hakkı konusunda ulusal mevzuatta herhangi bir düzenleme bulunmaması da bir etken olarak görülmektedir.

özellikle de kadınlara ve çocuklarına güvenli konaklama sağlayan, kolayca ulaşılabilir sığınaklar hazırlanması için gerekli tedbirler alınabilecek, şiddete uğrayanlara danışmanlık hizmeti vermek için ülke çapında 24 saat kesintisiz, ücretsiz telefon destek hattı kurulacak, mağdurlara yönelik tıbbi ve adli muayene, travma desteği ve danışmanlık sağlamak üzere tecavüz, kriz veya cinsel şiddet yönlendirme merkezleri kurulacak, şiddet eylemlerinin gerçekleşmesine tanık olanların yetkili makamlara ihbarı teşvik edilecek, şiddet mağdurlarına yeterli hukuksal başvuru yolları sağlanacak, şiddete uğrayanlar için tazminat ödenmesi sağlanacak, şiddet faillerinin daha fazla şiddet eyleminde bulunmalarını engellemek üzere failleri eğitmeyi hedefleyen programlar oluşturulacaktır.

Taraf devletler, kültür, örf ve âdet, din, gelenek veya sözde namusu, şiddet eylemlerinin bir gerekçesi olarak kabul edemeyecek, bütün şiddet biçimlerine karşı sorumlu emniyet güçleri, mağdurlara yeterli ve acil koruma verecek, şiddet suçları mağdurların şikâyetine ve ifadesine bağlı olmayacak, mağdur, şikâyetini geri çekse de soruşturma ve kovuşturma sürececek, bir yetişkin veya çocuğu evliliğe zorlamak suç olacak, zorla gerçekleştirilen evliliklerin mağdura aşırı mali ve idari yük olmaksızın feshi, iptali ve sonlandırılması sağlanacaktır.

Türkiye Aile İçi Şiddetten Mahkum Olan İlk Ülke Oldu (*)

İstanbul sözleşmesi hazırlanırken, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Türkiye'yi mahkum ettiği Nahide Opuz davası göz önünde tutulmuştur. Nahide Opuz davası ile Türkiye, AİHM'de aile içi şiddeti önleyemediği gerekçesiyle mahkum olan ilk devlet olmuştur. Türkiye, bu sözleşmenin imzalanmasında aktif rol alarak uluslararası camiada bu dava ile oluşan olumsuz imajını düzeltmek istemiştir. Ancak bu örneğin yüzlercesi ile karşılaşmıyoruz. Devlet, Opuz'u koruyamadığı gibi en son Konya'da öldürülen Gülşah öğretmeni de koruyamamıştır. Yaptığı tüm başvuru ve şikâyetlere rağmen devletin koruyamadığı Gülşah Aktürk'ün kendisini tehditten hakkında dava açılan katili Hakan Başar'ın Van 4. Asliye Ceza Mahkemesi'ndeki yargılamasına katılma talebiyle verdiği dilekçede; vali, vali yardımcısı, millî eğitim müdürü gibi en yetkili kişilerin şiddet gören bir kadına nasıl yaklaştığını görüyoruz. Durumu teveküle karşılayan yetkililer, mağdur kadına ölümden kaçışının olmadığını, en kötü ihtimalle hayatını kaybedeceğini ve yanında biber gazı taşımamasını öğütlemişlerdir.

Hükümet, bir yandan 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nde kadına yönelik şiddetin önlenmesine dair yasalar çıkartıp kadınların gözünü boyamaya çalışırken, bir yandan da şiddet mağduru bir

(*) Diyarbakır'da yaşayan 1972 doğumlu Nahide Opuz, 1995 yılında evlendiği ve üç çocuk sahibi olduğu H.O. tarafından defalarca şiddete uğramıştır. 2001 yılında, eski kocası H.O. tarafından bıçakla yaralanmış ve H.O. Sadece 840 TL para cezasına çarptırılmıştır. Ağır tehdit ve devam eden saldırılar karşısında şikâyetini geri alan Opuz, 2002 yılında annesi ile birlikte İzmir'e kaçmak isterken, H.O. Opuz'un annesini öldürmüştür. Ömür boyu hapis cezasına mahkum olan H.O. 2008 yılında serbest kaldı. Opuz'un avukatı davayı AİHM'ne taşıdı. Şikâyeti değerlendiren AİHM açıklamasında, "Bu ağır suçlara ve tıbbi raporlara rağmen H.O. hakkında yeterince delil bulunmadığı için önce dava açılmadığı, daha sonra yapılan duruşmalar sonucunda ise üç ay ceza aldıktan sonra da para cezasına çevrildiğini" belirtti ve Türkiye'yi AİHS'nin "yaşam hakkını" güvenceye alan maddesi, "işkence ve kötü muameleyi" ihlal sayan maddesi ile hiç kimsenin "ayrımçılığa" maruz kalamayacağını belirten maddesinden mahkum etti.

kadını koruma niyeti ve basiretini gösterememektedir.

Kadına yönelik şiddetin ve ev içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadeleyle dair sözleşme çerçevesinde yasallaşan, ancak kadın örgütlerinin tüm müdahil olma girişimlerine rağmen önerilerinin göz ardı edilerek, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun hazırlanmış ve 8 Mart 2012'de kabul edilmiş ve iki gün sonra yürürlüğe girmiştir.

Bu kanun ile şiddete uğrayan ya da şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik koruyucu ve önleyici tedbirler düzenlenmiştir.

Görünen o ki, yasalarda yapılan değişiklikler ve kısmi düzenlemeler, şiddeti önlemede tek başına yeterli olmamaktadır. Yasaların, mevcut toplumsal cinsiyet algısını tek başına değiştirme gücü yoktur. Ancak kadın lehine kazanılan en küçük reformlar dahi kadınlara, erkek egemen sistemin temellerini sarsma gücü ve cesareti kazandırabilir.

Sonuç olarak; kapitalist ataerkil sistemde, iktidarın toplumsal cinsiyet üzerinden örgütlenmesi, kadın bedenini denetleyen ideolojik ve kurumsal araçların niteliği, cinsel iş bölümü ve rollerini cinsler arasındaki eşitsizliğin ve her türlü şiddetin kaynağı olarak görebiliriz.

KAYNAKÇA

- Simone de Beauvoir, *Le Deuxième Sexe*, C.I.Gallimard, Collection Ideas, 1970
- Zeynep Direk, Simone de Beauvoir: Abjeksiyon ve Eros Etiği
- Yasemin İnceoğlu-Altan Kar, *Dişilik, Güzellik ve Şiddet Sarmalında Kadın ve Bedeni*
- Fatmagül Berktaş-Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın
- (ASCH, Adrienne, GELLER, Gail -1996, *Feminism, Bioethics and Genetics*)

Yasemin'de Kadın İradesi

Bundan bir yıl önce soğuk bir Şubat gecesinin sabahında, en az o gece kadar soğuk haberler düşmüştü bültenlere. Yasemin Çiftçi adında genç devrimci bir kadının, üstündeki bombanın patlamasıyla ölümünden, eylem hazırlığının başarısızlığından bahsediyordu. Yasemin'in elbiseleri parçalanmış cansız bedenini kameralar karşısında çekiştirerek teşhir edenler, sonra cenazesini kaçırmışlar. Sonraki bir yıl boyunca Yasemin için uğurlama töreni yapanları yargılayarak ve kendileri kadar düşkün medya aracılığıyla “terör örgütünün pençesine düşen bir genç kızın hazin sonu” içerikli yoğun bir karalama kampanyası yürüterek, aslında onları korkuya sürükleyen bir heyulayı kovmaya çalışıyorlardı. “Genç, güzel, kadın” ve bu haksızlıklar, soysuzluklar düzenine, bu düzenin sahiplerine düşman! Üstelik en şiddetlisinden! Böyle sıra dışı bir profil, erkek egemen düzen ve devlet tarafından zinhar kabul edilemezdi ve derhal üstesinden gelinmeliydi. O kadın, ölü bile olsa ya lanetlenecek ya da acınacak bir kadın olurdu(!)

“İşçi sınıfının kurtuluşu için, yani devrim ve sosyalizm mücadelesi için bir kadın komünist olarak yapabileceğimin bilincindeyim.” Yasemin Çiftçi, bir kadın komünist olarak yapabileceğinin en iyisini yapmak için düştüğü yolda, ölümsüzler kervanına katıldı. Şehadetinin birinci yılında anısını ve değerlerini selamlıyor, Marksist Teori dergisinin 6. sayısında yayınlanan mektubunu sizlerle paylaşıyoruz.

Bir yıl boyunca düzen gazetelerinde, televizyonlarında, polis karargahlarındaki özel sorgularda, devrimci-komünist genç kadın ve erkeklerin evlerine gidilerek ailelerine izletilen polis filmlerinde, Yasemin'in ölümünü lanetleme ve acıma nedeni haline getirmeye çalıştılar. Aileler ve gençlerde korku ve heba olma duygusu yaratmak için kendilerini paraladılar. Pratik ve söylem yeni değildi ama uygulama bu kez daha organize ve

yaygındı. “Sıranın dışına çıkan, sürüden kopan genç kadınların başına bunlar gelir” kampanyası yürütüldü. Bir histeri krizi gibi cereyan eden bu kampanya, “İyi bir evlilik yapabilecek, çoluk-çocuğa karışabilecek, hanımefendi koltuğuna oturabilecek” genç kadınları, bunların dışında bir dünya olmadığına inandırmak ve başka bir dünya arayışını ölümcül bir korku yaratarak durdurmak içindi. Oysa ki, Yasemin Çiftçi, yeryüzünden derin ve güçlü akan bir nehir gibi, çok önceden bütün bunlara dair yanıtını vermişti. “Hayatımızın altının üstünden daha iyi olup olmadığını kim bilebilir ki?” Onun bu devrimci, keşifçi soruya yanıtı, hayatın derinliklerine yolculuğun bir alt-üst oluştan geçtiği yönündeydi. Bu da, yeni bir başlangıç demektir...

Yasemin’in şehadetinin birinci yıl dönümünde, onun ölümünü-ölüm biçimini değil, yaşamını ve yaşamına sinen adanmışlığı hatırlamalıyız. “Ölüm duygusu hayatımda yer etmeye başladı. Ama korktuğum için değil, tam tersi yaşamı daha fazla sevmeye başladığım için, ölüm duygusu bana daha fazla kolay gelmeye başladı.” Bu cümlelerde adanmış bir genç kadının, bir davaya yürekten ve bilinçten bağlanışıyla yaşama bağlanışı arasındaki ilişkiyi ve ölümün bu yaşam değerleri karşısında önemini yitirip okursunuz. Yükselen değer, alçalan bir ölüm duygusu yaratır. Ölüm korkusu ise insan türünün bir davayla donanmamış yaşamına ait içgüdüsel beladır ancak. Beslenme-üreme-yaşama döngüsünün dışında bir döngü bilmeyenler, gerçekte kimin var olduğunu da bilemezler. Oysa ki, yaşamak var olmaktır ve varoluş için düşünülen yolda ölüm bir yok oluş değildir. Yasemin, genç bir kadın devrimci olarak düştüğü bu yolda, ezilen insanlığın varoluşunu yaratacağının bilincindeydi. Ve bu yolda ölümün, sonuç değil, yeni başlangıçlara mayaya olduğunu biliyordu.

Che Guevara “Bazen büyük bir dava uğruna muhteşem hatalar yapabilirsiniz” der. Yasemin’in şehadeti, ezilen insanlık ve özellikle kadınlık için böyle bir “hata”ydı. Komünist bir dünya düşüyle ve cins bilinciyle donanmış bir genç kadının bu “muhteşem sapması” sıradakileri korkutuyorsa, acıma ve yakınmaya yol açıyorsa sırada kalmaya devam edebilirler. Ama toplumda ya da partide kadın özgürleşmesinin “muhteşem hatalar” göze alınmadan ilerlemeyeceğini de bilmeliler. Aksi durumda Yasemin’de adanan bir hayat değil harcanan bir hayat görürler. Yani, her gün genç yaşamları öğütürken ayakta duran egemen düzenin göstermek istediklerini...

Yasemin’in hatası, patlayıcı düzeneğine hakim olamamak mıydı? Görünen bu; ama asıl “hatası” kadınlarla anılmayan devrimci şiddet alanında kadınların da bir irade olabileceğine inanması ve bu bilinmez, tehlikeli alana dalma cesaretini, bilincini göstermesiydi. Bu, adanmış bir kadın devrimcinin, sınırların ötesine hücumuydu. Geleneksel kadınlığın sinsî habis bir ur gibi devrimci kadınların da bünyesinde varlığını koruduğunu bilen ve buna saldıran genç bir kadının çağrısıydı. Yasemin ‘özgür kadın’ı yaratma misyonuna kendini adanmış ve bunun devrimci adanmışlıkla bağını en doğru yerden kurmuştu. Özgür kadının ve kadını özgürleştirecek bir toplum düzeninin iki gücün kuşanılmasıyla mümkün olduğunu görüyordu. Bilginin ve zor aygıtlarının gücü... Kadının ezilmesi ve güvensizleştirilmesinde bu iki güç kanalının tarihsel ve güncel olarak ne kadar etkin kullanıldığı onun için açıktı. Bu, “Gerçek bir kopuş için teoriye daha fazla saldırmam ve daha fazla kafa emekçiliği yapmam kritik yerde duruyor” sözlerinde ve “Yeryüzü çalışmasının ve mücadelenin askeri cephesinin bir kadının özgürleşmesinde taşıdığı büyük önem benim için tümüyle

berrak” ifadesinde kendini gösteriyor.

Anlaşıldığı kadarıyla Yasemin, bu sözlerinden sonra, söylediklerini yapmaya, yasak bir dünyayı fethetmeye çıkmıştı. Kendisini tutan, bilincine, ayağına pranga olan bütün bağlarından koparak ve hareketinin ezilen insanlık ve milyonlarca kızkardeşinin yolunu açacağına inanarak... Bağrında taşıdığı çelişkilerin, devrimci değişimin de anahtarı olduğunu bilerek... Şu kadim dünyayı yenileyecek efsunu, genç nefesinde taşıyarak...

Patlamak için sabırsızlanan bir yasemin tomurcuğu gibi zemheriyi şaşırarak..!

Bugün, kadın özgürlüğü ve kurtuluşu için yola çıkanların Yasemin’den öğreneceği çok şey var. Bazıları arkalarında dizi dizi kitaplar, deneyimler ve yaşanmış uzun bir ömür bırakmazlar; ama tarihin belli bir anındaki iradeleri ve eylemleriyle nice kitaba, ömre, harekete damgalarını vurabilirler. Yasemin, işte o iradenin ve eylemin sembolüdür. Kadın iradesinin ve eyleminin... Bu aynı zamanda, kadın kitlelerinin kaderini değiştirecek devrimci-sosyalist kadınların, en önce kendi iradelerini ayaklandırmalarına çağrıdır. Bize çizilen ve kendimizin de üstünden geçerek kalınlaştırdığımız sınırlarımız, erkek egemen düzenin en önemli güvencesidir. Adanmak dururken idare etmek, keşfetmek dururken görülmele yetinmek, aşılacak dağlar-gidilecek denizler varken derelerde boğulmak ve yaşamımızdaki yüzlerce “gereksiz”i o değerli başlara uğursuz birer taş etmek, sınırlarda hapsovmaktır.

Yasemin’in hikayesi, sınırların ardına, yuvasını terk edip dağ yoluna düşen karıncanın hikayesi gibidir. “O dağ çok zorlu ve yücedir delemesiz” der birileri. Karınca yolundan dönmez, “Delemesem de yolunda ölürüm” der. Aslolan dağ yoluna düşmektir. Belki o yolda dönenler, geleneksel kadınlığın “güvenli yuvaları-

na” tekrar sığınanlar olacak. Ama tarihi yazacak olanlar, dağı delemeseler de, yolunda ölenler ve onların izlerini takip ederek dağı delmeyi başaranlar olacak. Ve ölenlere “öldü” değil, “dağ yoluna düştü” denecek! Narin bir çiçeğin haşın ve kudretli dağa kafa tutuşu, bütün çiçeklerin daldan dala yayılan efsanesi olacak...

Bundan sonra okuyacaklarınız, bir efsane değil, gerçek bir hikayedir. Belki bir efsaneye ilham olacak, ama en önce, içinde parlayan bilinçle bütün kadınlara ışık tutacak Yasemin’in hikayesidir...

“Yeni Bir Başlangıç Yaptım”

“Marksistler diyalektiği bir yöntem olarak kullanırlar. Diyalektiğin yasalarından birisi şudur: ‘Her şey değişir, çünkü her şeyin bağrında çelişki vardır.’ Sözlerime, Felsefenin Başlangıç İlkeleri’nden kısa bir alıntı ile başlamak istedim. İnanıyorum ki, bütünlüklü bir değişime girişmek için felsefi bakımdan tarihsel materyalizm ve diyalektiğe dair asgari bir formasyon şarttır.

Geleneksel kadınlığa ve küçük burjuva alışkanlıklarına savaş açarak; savaşçı özgür bir komünist kadın olma iddiası ile yola çıkan birisi olarak yazıyorum bu yazıyı. Tam da çelişkilerimi en derinden hissettiğim, geleneksel kadınlık duvarına ve küçük burjuva zaafıma çarptığım ve geriye düşüp sarsıldığım bir zaman diliminde bir alt üst oluşa adım attım. Alt üst oluş, geleneksel bir kadın

için ya da hayatını ‘tek düze’ yaşama-ya kodlamış birisi için ürkütücü gelebilir, fakat hayatımızın altının üstünden daha iyi olup olmadığını nereden biliyoruz?

Özgür kadın yaratma ile karşı karşıya kaldım esasen. Düzene ve onun bende yarattığı zaafıya karşı mücadele etmeye giriştim. Bir çok kişi gibi ben de, önce aile kurumu ile bir mücadeleye tutuştum. Kadınlar bakımından daha zorlayıcı bir durum olsa da, bir çok kişi gibi ben de

başarılı bir pratik sergiledim. Fakat bir kadını en çok zorlayan, duygularını yönetememe ve duygusal ilişkilerde geleneksel kadınlık rollerinden sıyrılamama sorunlarıdır, ya da hayatın, mücadelenin her yerinde geleneksel kadınlık durumundan çıkamamak, bu yönlerimizle esaslı mücadeleler verememek de diyebilirim. Benim için de durum böyleydi. Hedefim, profesyonel bir devrimci olmak olduğu için de ailemi, okulumu ve buna benzer bir çok şeyi arkamda bırakıp yola koyuldum. Demokratik alanda kitle çalışması yürütüyordum. Mücadeledeki başarı grafiğim inişli çıkışlı fakat genel olarak başarılıydı. Ta ki beni zorlayan, yönetim gücümün zayıfladığı bir döneme kadar. Bu dönem için, önce duraksama ve ardından gerileme dönemim de diyebilirim. Bu dönemde yaptığım ilk gerici şey, sığınacağım bir liman aramak ve bencil duygularla kaplı bir duygusal ilişki yaşamak oldu. Mücadeleyle bağlarımın zayıflaması, bir duygusal ilişkiyi daha fazla hayatımın merkezine almama neden oldu. Bu durum, daha fazla gerilememe, küçük burjuva zaafplarımın daha fazla açığa çıkmasına, bencilleşmeme, emekçiliğimin zayıflamasına vb. yol açtı. Bu gerici duygular beni rahatsız ediyor, mutsuz ediyordu, fakat pratik bakımdan çözüme noktasında aslında bir adımım yoktu.

Kendi gerçekliği görmek ve zaafplarımınla gerçekçi bir mücadeleye girmek beni zorladığı için sorunlarımın etrafında dolaşıp dururken; sorunun özünden yani ana halkayı yakalamaktan, sorunun esasta ideolojik olduğunu tespit ve bunlara karşı mücadele etmek pratikte karşılığını bulamıyordu.

Sorunlarımı bu tarzda çözüme çabalarımın da ise yine bireyci yaklaşımlarım oldu; tartışmalarımı (kimilerini) sızlanma olarak niteleyebilirim. Devrimci olan, içinde bulunduğum sorunları tespit ederek ve çözüme yürümek iken, ben takılıp kalıyordum.

Devrimci olan, girdiğin her ortamı devrimcileştirmek ve attığın her adımın devrimci mücadeleye, işçi sınıfına hizmet etmesi ve bunların toplamını sadelik içinde yapmak iken, ben, attığım bir adımın karşılığını bekliyor ya da kimi durumları kişiselleştiriyordum. Gerici duygularım ve devrimci duygularım çatışırken, karar verme ve yön çizme konusunda epey zorlandım. Ve gerilemek, zaafplarınla uzlaşmak seni öyle geriye savuruyor ki!

Ben, tam bu dönemde, partinin kapsayıcılığı ve her bir kadrosuna harcadığı emekle karşılaştım. Ve bir komünist, yıllarca düşlediğim ve ezilenlerin fiili meşru hakkı olan devrimci şiddeti pratik anlamda uygulayabileceğim yeraltı çalışmasını teklif etti. Bu, benim bakımdan bir alt üst oluş demektir ve bu teklifi esasen beklemiyordum. Devrimciliğimi üretebilmek ve savaşçı, özgür bir komünist kadın olabilmek için bu teklifi hiç düşünmeden kabul etmem ve beni bu düzene bağlayan tüm geri yönlerimle esaslı bir savaşa girişmem gerektiğinin farkındaydım.

Ben, ilk adımı attım. Bunu kabul etmem, beni bu düzene bağlayan bir çok yükten arınmama vesile oldu. Büyük bir karmaşanın içinden çıkıp, bir sadelik dünyasıyla karşılaştım. Yeraltı çalışmasına adım atarken ne kadar önemsiz şeylere hayatımda gereğinden fazla yer verdiğimi fark ettim. Örneğin; kıyafetlerim ne kadar da hayatımı gereğinden fazla meşgul ediyormuş. Tepeden tırnağa bir değişim süreci beni beklerken, ne kadar çok şey bende yük yapmış, hem fiziksel, hem de duygu bakımından. Fiziksel kimi şeylerden kurtulmak ilk etapta daha kolay oldu, ama esasta gerici olan duygularımı açığa çıkarma ve onlarla mücadele edip, takılıp kalmadan yürüme meselesi önemli bir yerde duruyor. Zaten bu gereksiz fiziksel durumları da, gerici duygularımız açığa çıkarıyor.

Yeraltı çalışması, yaşama bakış açısını değiştiriyor. Yaşamdaki her bir ayrıntı-

ya başkaca gözle ve dikkatli bakmak şart. Çünkü yapılacak küçük bir hata büyük zararlara yol açabilir. Bu alanda tüm çıplaklığıyla varsın, açık ve net olmazsan, bilincini en üst düzeye taşıyamazsan ve bunun için mücadele etmezsen, kendini üretemez ve geriye düşersin. Fakat her anını devrimci mücadele için örgütlersen, mücadelenin ihtiyaçları doğrultusunda kendini her duruma göre hazırlarsan, devrimciliğini üretiyor ve zaafılarınla uzlaşmıyorsun demektir. Sonuçta, yaşam durağan değil ve hata da yapabilirsin fakat bu durumu asgariye indirmek, bunlardan ders çıkarıp yürümek o kadar önemli ki.

Yeraltı çalışmasında düşman algın da değişiyor. Çünkü taraflar çok net ve düşman sana artık MLKP militanı olarak bakıyor ve onun silahına karşı, senin de silahın var. Ölüm duygusu hayatımda yer etmeye başladı. Ama korktuğum için değil, tam tersi yaşamı daha fazla sevmeye başladığım için, ölüm duygusu bana daha fazla kolay gelmeye başladı.

Yanıbaşındaki yoldaşın ne kadar da değerli olduğunu güçlü biçimde kavriyor ve hissediyorsun. Onu her an kaybedebileceğimiz duygusu, onunla ilişkini yoğunlaştırma ihtiyacını ve sevgini arttıran bir enerjiye dönüştürüyor. Her şeyi sınırsızca paylaşmak, özellikle de yoldaşına sevgini, düşmana ise sınırsızca öfkeni örgütlemek ve bu bilinci oluşturmak o kadar önemli

ki. Ben, bunların çok başında olduğumun ve yüzeyselliklerimin farkındayım. Ama buna karşı mücadele ediyorum ve pratik beni kesin bir değişime zorluyor.

Yaşam alanımız olan bir mekanla kurduğumuz ilişki, sıradan bir ev yaşantısı olmaktan çıkıyor. Çünkü o mekan, esasen bizim üssümüz. MLKP militanlarının üsleri onlara yakışır olmak ve amacına hizmet etmek zorunda. Her anımı titizlikle ve disiplin içerisinde örgütleme gerçekliği ile karşı karşıya kaldım örneğin.

Hali hazırda eski alışkanlıklarım kırılmaya başlıyor; kendimde, bunları değiştirmeye gücü ve iradesi buluyorum. Görevler almaya başladığım ilk anlarda kimi küçük hatalar yaptım, fakat bu duruma hızla müdahale ettik ve ders çıkartıp yolumuza devam ettik.

Yeni bir başlangıç yaptım. Hayatımın altı üstüne geldi diyebilirim. Evet, her şey bağrında çelişki taşıyor. Ben gerilediğim, sığınacak limanlar aradığım bir dönemde, sistemin kadına biçtiği rolü kabullenmeyip devrimci bir adım attım. Savaşçı, özgür bir kadın olma mücadelesine girdim. Kendime bugünden başlayarak gelecekteki dönemler bakımından biçtiğim roller var. İşçi sınıfının kurtuluşu için, yani devrim ve sosyalizm mücadelesi için bir kadın komünist olarak yapabileceklerimin bilincindeyim. Hayatımın her anını buna uygun biçimde örgütlemek...

Bir kopuş yaşayarak yeraltına geçmek, bende yakın, kısa zaman diliminde bile (olumlu) değişimlere neden oldu. Ve bu değişim süreci devam ediyor. Yeni bir kişilik oluşturmaya başladım. Bu dönem gelişime, değişime güvenimi arttırdığım bir dönem oldu. Özellikle de bir kadın olarak kendimi daha güçlü hissediyorum.

Tek başına hareket etmek, kendi gücüne dayanarak mücadele etmek ve zor dönemlerin devrimcisi olmak sorumluluğu ile karşı karşı kaldığım andan itibaren, bunu bir devrimci duruma dönüştürülebilecek sade bir kişilik

yaratma gerçekliği önümde duruyor. Bunlar için attığım adımlar var. Fakat dediğim gibi; çok başındayım. Ve benim bakımından daha derinlikli tartışmalara ihtiyaç olduğunun da farkındayım.

Bir çok geri yanımla açıktan savaş girdiğim ve pratik adımlar attığım bu süreçte, beni zorlayan şeyin yine bir kadınlık durumu olduğunu fark ettim. Bilgi alanı ile ilgili yaklaşımım halihazırda yüzeysel. Gerçek bir kopuş için teoriye daha fazla saldırmam ve daha fazla kafa emekçiliği yapmam kritik yerde duruyor. Teori ile dünkü kadar yüzeysel ilişkilene mesem de, çok daha derinlikli bir algıya ihtiyacım var.

Yeni bir başlangıç yaptım. Hayatımın altı üstüne geldi diyebilirim. Evet, her şey bağrında çelişki taşıyor. Ben gerilediğim, sığınacak limanlar aradığım bir dönemde, sistemin kadına biçtiği rolü kabullenmeyip devrimci bir adım attım. Savaşçı, özgür bir kadın olma mücadelesine

girdim. Kendime bugünden başlayarak gelecekteki dönemler bakımından biçtiğim roller var.

İşçi sınıfının kurtuluşu için, yani devrim ve sosyalizm mücadelesi için bir kadın komünist olarak yapabileceklerimin bilincindeyim. Hayatımın her anını buna uygun biçimde örgütlemek... Ve özellikle özgür bir kadın yaratma mücadelede savaşçı olmanın ve iyi bir devrimci nefer ya da komutan olmanın daha önemli bir yerde durduğunu düşünüyorum. Yeraltı çalışmasının ve mücadelenin askeri cephesinin bir kadının özgürleşmesinde taşıdığı büyük önem benim için tümüyle berrak.

Devrimin Işık'ı bizleri 'mutluluğu fethetmek için gecenin evinde yangın çıkarmaya' çağırıyor. Sınırsız, sınıfsız ve sömürsüz bir dünya kurmak amacıyla yola çıkmış bir komünist kadın olarak 'gecenin evinde yangın çıkarmaya' doğru hızlı adımlar atıyorum."

Erken Yaşta Yapılan Evlilikler ve “Çocuk Gelinler”

Hakkında film ve diziler yapılmış, öyküler ve romanlar yazılmış, günümüzün, ülkemizin ve bölgemizin en önemli çocuk ve kadın sorunlarından biri olan ‘çocuk gelinler’ araştırmamızın ön raporunu sizlerle paylaşmaktayız.

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (DİKASUM) olarak, çok boyutlu ayrıntılı verilerle desteklenen ve niteliksel özellikler taşıyan bu bilimsel çalışmayı, Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sayın Remzi Oto’nun danışmanlığında Mayıs 2012 tarihinde başlattık.

Araştırmamızın temel konusunu, erken yaşta yapılmış evlilikler ve özellikle vurgu yapılacak olan ‘çocuk gelinler’ oluşturmaktadır. Alt sosyo ekonomik yapıya sahip ailelerin yaşadığı Hasırlı, Aziziye, Ben-u Sen, Yeniköy semtlerinde, Büyükşehir Belediyesi tarafından bir belediye hizmeti olarak sunulan çamaşır evlerinden yararlanan kadınlardan erken yaşta evlendirilenler araştırmanın ana grubunu oluşturdu.

Çamaşır evlerinin seçilmesinin amacı; araştırma ekibi açısından sağladığı kolaylıklar, ileriye yönelik planlanan hizmetlere veri oluşturma ve gruba kolay ulaşılabilirliğidir. Çamaşır evlerinden faydalanan kadınlardan, erken yaşta evlendirilen 300 kadınla birebir ve grup halinde görüşülmüş, araştırma “betimleyici” bir çalışma olarak planlanmıştır. ‘çocuk gelin’ olmuş, bu süreci yaşamış ve önemli bölümü, gençlik dönemini geride bırak-

Son dönemde çocuk gelinler sorunu, kadına dönük köklü, ağır bir şiddet ve baskı biçimi olarak dikkat merkezine yerleşiyor. Kadın yaşamının çalınması ve bir tür köleştirilmesi anlamına gelen çocuk gelinler sorununu, Diyarbakır’da DİKASUM’un yaptığı araştırma üzerinden ele alıyoruz.

mış bu kadınların/bilgilerine/bulgularına odaklanıldı. Kadınların evlilik kararının alınmasından evliliğin sürmesine, çocuk sahibi olunmasından kararların nasıl ve kimin tarafından alındığına, aile içi şiddetten sağlık sorunlarına kadar tüm yönleri ile ele alınmaya çalışıldı.

Saha araştırması olarak tasarlanan çalışmamızda yapılandırılmış bir anket formu, psikiyatrik belirtileri tarayan psikolojik ölçek, araştırmanın teknik araçlarını oluşturdu. Anket formunda kadınların demografik bilgileri, evlilik kararı, evliliğin gerçekleşmesi, çocuklar, yaşanan sorunlar ve sorunlarla başa çıkma stratejileri, aile içi ve kadına yönelik şiddet, gelecek beklenti ve kaygıları, ‘Çocuk gelin’e ilişkin düşünceleri, tutumları ve önerilerinin sorgulandığı sorular yer aldı. Her kadınla tek tek evlerinde görüşüldü. Her görüşme ortalama 45 dakika sürdü. Anket sonucu elde edilen veriler, SPSS programı ile değerlendirildi. Psikiyatrik belirti tarama ölçeği uygulandı. Bu ölçek, kişinin son bir ay içerisinde yaşadığı psikiyatrik sorunları (Panik, öfke, kuşku, yeme ve uyku bozuklukları) belirlemek için araştırmacılar (psikolog, sosyal hizmet uzmanı ve sosyolog) tarafından kadınlara uygulanmış ve sonuçları değerlendirilmiştir.

Saha çalışmamızda ayrıca kadınlarla çamaşır evlerinde odak grup görüşmeleri yapılmış. Kadınlardan izin alınarak, görüşmeler kayıt altına alınmış, daha sonra bu kayıtlar çözümlenerek araştırmanın bulgularına eklenmiştir.

Bu bağlamda, niceliksel verilerin ve değerlendirmelerin yanı sıra, odak grup ve bireysel derinlemesine görüşmeler ile niteliksel özellikler de çalışmanın sonuçlarına eklenmiştir.

Araştırmaya İlişkin Sonuçlar

• Araştırmamızın popülasyonunu, Hasırlı, Ben u Sen, Yeniköy ve Aziziye

mahallerindeki çamaşır evlerinden yararlanan ve erken yaşta evlendirilmiş, diğer bir deyişle ‘Çocuk gelin’ olmuş 300 kadın oluşturmuştur.

• Yaş dağılımı açısından kadınların en küçüğü 18, en büyüğü 65 yaşında olup, yaş ortalaması 37,7’dir. ‘Çocuk gelinler’in çoğunluğu şu anda genç erişkinlik ile orta yaş ve üzerinde yaşamlarını sürdürmektedirler.

• ‘Çocuk gelinler’in eğitim durumuna bakıldığında, yalnızca %12’sinin okur-yazar olduğu, %73,3’ünün okur-yazar olmadığı saptandı. Türkiye’de 2008 TÜİK verilerine göre; 6 yaş ve üstünde okumaz yazmazlık oranı, kadınlarda %12,3, erkeklerde ise %3,1’dir. Bu farklılık, ‘çocuk gelin’ olgusunun bu kişilerde yarattığı eğitim faciasının önemli bir göstergesidir.

• Araştırmaya katılan kadınların medeni durumlarına bakıldığında resmi nikahla evli olanların oranının %86,3 olduğu ancak hala imam nikahıyla evliliğini sürdürenlerin oranının %12,3 olduğu görülmektedir. Resmi nikah, beklenenden yüksek bulunmuştur. Kadınların %35.7’si evlendikten 3 yıl sonra resmi nikah kıydırabilmiş, diğerleri daha sonra bu işlemi yaptırabilmişlerdir. Bütün bu nedenlere karşın hala kadınların %12.3’ü imam nikahı ile evliliğini sürdürmektedir.

• Araştırmaya katılan kadınların eşlerinin çalışma durumuna bakıldığında, genel olarak vasıfsız iş ve alanlarda çalıştıkları saptanmıştır. ‘Çocuk gelinler’ evlendirildiklerinde, eşlerinin iş durumlarına ilişkin olarak da aldatıldıklarını ifade etmekte idiler. “Dayım beni zorla kendi komşusuna verdi”, “Mobilyacı dediler, seyyar satıcı çıktı”. Bir başka kadın, “Eşim her gün hasta olduğunu söyleyerek çalışmıyor. Köye gidiyor. İki üç ay kaldıktan sonra dönüyor, tekrar gidiyor”, “Evlendikten hemen sonra mevsimlik işçi olarak götürüldüm” gibi ifadelerle,

bu durumu özetlemişlerdir.

- Araştırmaya katılan kadınların sosyal güvence durumlarına bakıldığında Yeşil Kartlı olanların oranlarının %68, SSK'lı olanların oranının %24 olduğu görülmektedir. SARMAŞIK Derneği tarafından Diyarbakır'da yapılan bir çalışmada, Yeşil Kartlı olanların oranı %54.3 iken, bizim araştırma yaptığımız grupta bu oranın yüksek olması, çocuk gelinlerin ailelerinin daha yoksul olduğunun göstergesi olarak değerlendirilebilir.

- Araştırmaya katılan kadınların annelerinin eğitim durumuna bakıldığında %96,3'ünün okur yazar olmadığı görülmektedir.

- Çocuk gelinlerin kardeş sayısının çarpıcı bir biçimde 9 ve üstü kardeş sayısında (%91) yığılma göstermesi, çocuk gelin olgusuna kalabalık ailelerde, yoksul ailelerde ve eğitim düzeyi düşük ailelerde daha yüksek oranda karşılaşıldığı varsayımlarını desteklemektedir. Odak grup görüşmeleri ve bireysel derinlemesine görüşmelerde, bireyler evlendirilme sebeplerini

“Evden bir boğaz daha ek-silir” cümleleriyle ifade etmektedir. Yukarıda belirtildiği üzere, çocuk gelin olgusunun altında yatan temel nedenlerden birinin ekonomik neden olduğu kabul edilmektedir. Aileler, çevrelerinde toplumsal tepki de olmadığından kız çocuklarını belirli bir başlık karşılığında erken yaşlarda evlendirme yolunu seçmektedirler. Çocuk gelinlerin %45.7'si, başlık parası

karşılığı evlendirildiklerini ifade etmektedirler.

- Araştırmaya katılan kadınların ilk evlilik yaşlarına bakıldığında kadınların yarısından fazlası 15 yaşını tamamlamadan evlendirilmişlerdir. Odak grup görüşmelerinde en çok vurgu yapılan özellik evlenme yaşı idi. Odak grup görüşmeleri ve derinlemesine bireysel görüşmelerde kadınlar; “12 yaşındaydım 13'e giriyordum. Ben Bûka Baranê (Yağmur gelini) idim.”, “İlk gece hastanelik oldum. O, 70 yaşındaydı ben 13 yaşındaydım. Ona çocuklarıyla birlikte ben de baba diyordum daha sonra kumam beni uyararak ismiyle hitap etmemi istedi fakat bunu yapamayınca ‘şşşitt hoo’ diye seslenmek zorunda kaldım.”, “12 yaşındaydım 13 yaşına yeni basacaktım. Daha göğüslerim bile çıkmamıştı.”, “Yukarıda Allah var, beni gelin ettikleri zaman, ben dışarıda oyun oynuyordum.” ifadelerini kullanmışlardır.

- Çocuk gelinlerin evlenme yaş ortalamalarının, genel olarak eşlerinin yaş ortalamasından düşük olduğu saptanmıştır. Ancak erkeklerin de önemli bir oranının (%20) çocuk yaşta evlendirildikleri görülmüştür.

Toplumda çocuk evliliğini meşrulaştırmak için yaptırılan imam nikahının faillerinin mutlaka saptanıp cezalandırılması sorunun çözümünün önemli bir parçasıdır. Toplumsal boyutuyla bu evliliklerin yapıldığı çevrelerdeki toplumsal duyarlılığı sağlamak için eğitimlerin yapılması zorunludur. Bu toplumsal duyarlılığın toplumun her kesiminde oluşturulması, konuya ilişkin görsel ve yazılı medyanın çalışmalarını yoğunlaştırması gerekmektedir.

- Çocuk gelinlerin evlenme şekillerine bakıldığında, %72'sinin evlendirilirken ‘rızası’ olmadan evlendirildiği görülmektedir.

- Çocuk gelinlerin %30'undan fazlası, eşini daha önce hiç görmeden gelin olmaktadır.

- Araştırmaya katılan kadınların %87,7'sinin, evlendikten sonra ‘ev üstüne gittiği’

saptanmıştır. Görüldüğü üzere, çocuk gelinlere yaptırılan evliliklerde geleneksel geniş aile potasında yaşamlarını ve evliliklerini sürdürmeye zorlandıkları anlaşılmaktadır. Odak grup görüşmelerinde, ‘ev üstüne’ gidenlerin önemli bir oranının kendilerine ait bağımsız bir odaları olmadığı saptanmıştır.

- Çocuk gelinlerinin % 75’i, evde alınan kararlarda söz haklarının olmadığını belirtmektedirler.

- Çocuk gelinlerin %50’sinden fazlası, karşılaştıkları problemlerin çözümüne ilişkin herhangi bir yere başvurmalarını belirtmektedirler.

- Çocuk gelinlerin %20’ye yakını, henüz adet görmeden evlendirildiklerini ifade etmişlerdir.

- Çalışma popülasyonu 300 olan araştırmamızda, 234 çocuk gelinin (%78) hiçbir cinsel bilgisi olmaksızın evlendirildiği görülmüştür.

- Çocuk gelinlerin %62’si, ilk gece sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

- Çocuk gelinlerin %64’ünün ilk doğumu hastane yerine evde yaptığı görülmektedir.

- Evlenmeden önce şiddet mağduru olduğunu ifade eden çocuk gelinlerin oranı %25’tir. Evlendikten sonra bu oranın yaklaşık iki katına çıktığı görülmüştür.

- Çocuk gelinlerin yarısına yakını, süregelen hastalıkları olduğunu ifade etmişlerdir.

- Yaklaşık her üç kadından biri intiharı düşündüğünü ya da gerçekleştirmek için girişimde bulunduğunu ifade etmektedir.

Sonuç ve Öneriler

‘Çocuk gelin’ olgusu, günümüzün önemli çocuk ve kadın sorunlarından biridir. Bu olgunun yasal, sosyal kültürel, ekonomik, sağlık ve psikolojik birçok boyutu bulunmaktadır. Bu anlamda

çocuk gelin sorununun çözümünde bu özelliklerin göz önünde bulundurulması zorunludur.

Yasal anlamda Medeni Yasanını öngördüğü hükümler dışındaki evliliklerin ve özellikle çocuk yaşta zorla yaptırılan evliliklerin yasal yaptırımlarının karalılıkla uygulanması zorunludur.

Çocuk yaşta yaptırılan evliliklerin, çocuğun cinsel istismarı kapsamında değerlendirilerek, azmettirenler olarak, ailelerin ve failer olarak eşlerinin mutlaka yasal yaptırımlara tabi tutulması gerekmektedir.

Çocuk Koruma Kanunu, Ceza Yasası, Medeni Kanun ve diğer yasalardaki ‘çocuk’ ve ‘küçük’ kavramlarındaki farklılık ve karışıklıkların giderilmesi zorunludur.

Toplumda çocuk evliliğini meşrulaştırmak için yaptırılan imam nikahının faillerinin mutlaka saptanıp cezalandırılması sorunun çözümünün önemli bir parçasıdır. Toplumsal boyutuyla bu evliliklerin yapıldığı çevrelerdeki toplumsal duyarlılığı sağlamak için eğitimlerin yapılması zorunludur. Bu toplumsal duyarlılığın toplumun her kesiminde oluşturulması, konuya ilişkin görsel ve yazılı medyanın çalışmalarını yoğunlaştırması gerekmektedir.

Psikolojik boyutuyla bir travma olarak değerlendirilecek bu olgunun, daha ayrıntılı çalışılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmamızda kullanılan ölçek ile saptadığımız somatizasyon, öfke, yeme- uyku bozuklukları boyutundaki yüksek oran da, çocukluk çağındaki bu travma ile ilişkilendirilebilir. Çocukluk çağında yaşanan bu ‘cinsel istismarın’ toplumsal baskılarla ve sözde gelenek ve göreneklerle meşrulaştırılmaya çalışılması ayrı bir travmatik etki yaratmaktadır.

Sağlık alanında kadınların yaşadığı kronik hastalıklar, biyolojik gelişimlerini tamamlamadan erken evliliğe zorlanmaları

sonucudur. Bu durumun ilgili kurumlarca yapılacak sağlık politikaları ile izlenmesi ve çözümlenmesi gerekmektedir.

Çocuk gelin olgusunun, özellikle alt sosyo-ekonomik gruplarda ekonomik karşılığı bulunmaktadır. Başlık parası ve 'evden bir boğaz eksilmesi' ifadesi, bu bakış açısının etkisini göstermektedir.

Kız çocuklarının okullaşma oranlarının en düşük düzeyde olduğu bu gruplarda, bir yandan bu oranın artırılması sağlanmalı diğer yandan okul ile ilişkisi kesilen okul çağındaki kız çocuklarının izlenmesi mutlaka dikkatle yapılmalıdır. Mahallelerde çocuk gelinlere, çocuk gelin olgusuna ilişkin yasal yaptırımları gösteren afişler, duyurular ve özellikle ailelere yönelik toplantılar yoğunlukla yapılmalıdır.

Çocuk gelinlere ilişkin sosyal destek programlarının, kurumlarının ve bunun

yanı sıra kadın merkezlerinin yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu çalışmalarda yer alan bireylerin kadın bakış açısına sahip olmaları, çalışmanın sağlıklı yürütülmesi açısından önemlidir. Çocuk gelinler ile ilgili şikayet ve başvurular, 'Alo şiddet' hattına dahil edilmelidir.

Araştırmayı Yapan: Diyarbakır Kadın Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezi (DİKASUM)

Araştırmada Yer Alanlar: Psikolog Serap Çapraz, Sosyal Hizmet Uzmanı Halime Sarı Sabuncu, Sosyolog Pervin Yetiz

Araştırma Danışmanı: Prof. Dr. Remzi Oto

Araştırma Tarihi: Mayıs 2012

Gelecek sayıya; Buka Barane (Yağmur Gelini) yaşam öyküleri...

Erkek Medyaya Karşı Kadın Haber Ajansı: JİNHA

JIN Haber Ajansı hangi tarihte kuruldu, bu tarihin özel bir anlamı var mı? Bir kadın haber ajansı kurma fikri ilk olarak nasıl ortaya çıktı, hangi ihtiyacın ürünüydü?

JIN Haber Ajansı, 8 Mart 2011 tarihinde Amed merkezli olarak açıldı. 8 Mart, dünya kadın tarihi için önemli bir anlam içeriyor. Biz biliyoruz ki, ana akım medyanın dilini sorgulayacak bir haber ajansı da dünya kadın tarihi açısından önemli bir girişimdir. Bu nedenle 8 Mart'ta açmayı uygun bulduk. JİNHA'yı tüm dünyadaki kadınların sesini yükselttiği 8 Mart'ta açtık. Biz de, Diyarbakır'dan gazeteci kadınlar olarak bu sesin içinde kameralarımızla, fotoğraf makinelerimizle yer almak, o sesin içinde yükselmek istiyoruz.

Jin Haber Ajansı, kadın özgürlük mücadelesinin özgün bir mevzisi olarak bir yıl önce kuruldu. Erkek egemen medyadaki dile, bu alandan sürdürülen cinsiyetçiliğe ve çarpıtılan gerçekliğe karşı kadınların gözü, kulağı ve sesi olarak çalışıyor. JİNHA Haber Müdürü Hazal Peker ve Bahar Cirasun sorularımızı yanıtladı.

JİNHA'yı açma fikri şöyle doğdu. Ajans, Hangül Özbey ve Hazal Peker tarafından açıldı. İkimiz de uzun süredir gazetecilik yapıyoruz. Muhabir, editör, haber müdürü olarak uzun yıllar çalıştık. Ancak ikimizin de kadın bakış açısı ve basında kadının yerine ilişkin özel bir ilgi alanımız vardı ve bu konuda çalışmalar yürütüyorduk. Yine de çalıştığımız basın organlarında bizler haberleri yazıyorduk ama son noktayı her zaman yöneticilerimiz, müdürlerimiz olan erkekler koyuyordu. Biz de yazdığımız haberlere kadın bakış açısının, kendi dilimizin yansımaları için, kadınlardan oluşan bir haber ekibiyle medyadaki eril dile karşı bir adım atılabileceğini düşündük.

Ajansı kurmak için çalışırken, kadın gazeteciler ve kadın sivil toplum örgütleriyle nasıl bir yayın politikası belirleyeceğimizi, kadınlara nasıl ulaşacağımızı, muhabir

ağını nasıl geliştireceğimizi gördük. Bunun sonucunda bu işle ilgili olan kadınları bir araya getirdik.

Ajansı kurarken hangi zorluklarla karşılaştınız? Nasıl tepkiler aldınız? Özellikle kadınlar, kadın haber ajansını nasıl karşıladılar?

Biz çalışmaya başladığımız andan itibaren, konuştuğumuz insanlar ‘Ne kuvvetli çeneniz var. Hemen ikna ediyorsunuz karşınızdakileri. Türkiye’nin demir çeneleli melekleri sizler olmalısınız’ diyordu. Evet, çok da kolay olmadı. Zorluklarla karşılaştık. Ama en büyük avantajımız, ajansın merkezi olarak Amed’i seçmemizdi. Burada, kadına ilişkin çalışmalara oldukça destek veriliyor. Manevi anlamda doyuyorsunuz. 7’den 70’e desteği hissediyorsunuz. Çok sayıda kadın sivil toplum örgütü var. Kadın Akademisi var. Dünyanın hiçbir yerinde gece dışarı çıktığınızda feminen işaretlerle ışıklandırılmış cadde ve sokak göremezsiniz. Ama Amed böyle bir kent. Bu nedenle tüm sivil toplum örgütleri ve kadınlardan güçlü bir moral aldığımızı belirtebiliriz. Bizi ilk ziyarete gelen Barış Anneleriydi ve şunu söylediler: “Biz sizin gönüllü muhabirleriniz. Ne yapmamız gerekiyorsa sadece görev verin” Bu, bizim açımızdan gurur verici bir durum.

Kadın haber ajansınıza, kadın özgürlük mücadelesinde nasıl bir misyon biçiyorsunuz?

Erkeğin ilk mülkiyetleştirdiği kadının, dört duvar arasına kapatılma süreci, tarih sahnesinden silinmesinin gerçeğini kavramak, medyada kadının ‘lanetli ya da pornografik malzeme’ olarak gösterilişinin nedenini bilince çıkarmamızda önem taşıyor. Basın da kamunun vicdanını, erkek egemen sistemini pekiştirmeye dönük örtülü sözlerle yönetmeye devam ediyor. İsteddiği yöne kaydırabiliyor. Bugüne kadar erkek sistemi, tepkileri kadına doğru yönlendirdi. Eril dille aktarılan cümlelerde kadın ya pornografik malzeme, ya da ‘cani’

pozisyonunda dile getirildi. Bu duruma, biz kadınlar JIN HABER AJANSI ile duruyoruz. Medya toplumda bir dil yaratır. Şu anda yaratılan dil de cinsiyetçi bir dil. Biz bunu değiştirmek istiyoruz. Medyanın kitle psikolojisini yönlendirmede kullandığı eril ve militarist dile karşı, sorunları yüzeysel değil, köklü nedenleriyle ele alan kadın bakış açısını yaygınlaştırmak istiyoruz. Yayın politikamızı, ‘en temelden sorunun çözümünün nasıl gerçekleştirilebiliriz’ üzerine kuruyoruz. Toplumdaki eril dili değiştirmede bu kadar güçlü olan medyanın diline müdahale ederek, kadın özgürlük mücadelesine katkı sunmak amacımız. Dil, düşüncenin yansımasıdır. Dolayısıyla, dile müdahale, düşünceye müdahale etmek demektir. Kuşkusuz bu kısa süreli bir değişim olmayacaktır. Ancak bunun adımını atmak ve mücadelesini vermek, büyük değişim-dönüşümler için hayati önemdedir.

Ajansınızın bütün çalışanları kadın değil mi? Zorlukları nelerdir? En fazla hangi zorlukla karşılaşıyorsunuz?

Yaşama toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısıyla yaklaşanların, medyanın eril dilinden rahatsız olmaması mümkün değil dedik. Ve, haber müdüründen editörüne, foto muhabirinden kameramanına, muhabirine kadar bütünüyle kadınlardan oluşan, finansman kaynağı abone geliri olan, yaşama dair her haberi kadın bakış açısıyla dünya kamuoyuna duyurmayı hedefleyen bir ajans açtık. Ekonomik sorunlar temel problemimiz. Teknik malzeme eksikliğimiz çok fazla. Çok sayıda kadın bizimle birlikte çalışmak istiyor, ancak kamera-fotoğraf makinesi ve bilgisayar gibi eksikliklerimizden dolayı, birlikte çalışma yapamıyoruz.

Diğer bir sorun ise kadın kameraman, muhabir ve foto muhabiri arkadaşlarımızın haberlerde, gözlerin üzerlerinde olması. Eril bir bakış açısıyla haber yapılan ortamda, kadın olarak kendi cins kimliğinin

le olmak çok da kolay olmuyor. Üzerinde toplanan gözler, her an için yapacağın bir hataya odaklanıyor. Hata yaptığında ise ‘İşte kadınlar erkeksiz ancak bu kadar yapabilir’ demek isteniyor. Tabi JİNHA çalışanları profesyonel bir ekipten oluştuğu için buna izin vermiyoruz. Yani bu sistemde karma bir basın içerisinde kadın olarak yer alman sorun değil, ama eğer kendi kadın kimliğiyle çalışıyorsan, özgün bir basın çalışmasında isen, zorlanmalarla karşılaşıyorsun.

Biraz çalışma tarzınızdan bahsedebilir misiniz? Kaç kişi çalışıyorsunuz? Haber ağlarınız neler?

Woolf’un “Ve yazıyoruz, erkekler ne der diye düşünmeden yazıyoruz” sözünden yola çıkıp, “Ve medyanın dilini değiştiriyoruz. Bizden sonra dünya medyası artık eskisi gibi olmayacak” diyoruz. Yaşları 20 ve 35 yaş arası değişen genç kadın gazetecilerden oluşuyoruz. Amed merkez büromuz, çok sayıda bölgede de temsilciliklerimiz bulunuyor. Yurtdışı ve yurt içinde temsilciliğimiz var. Tüm muhabirlerimiz toplumsal cinsiyetçilik eğitiminden geçiyor. Hafta da bir gün feminizm, medya, kadın tarihi konularında seminerlerimiz, film gösterimlerimiz oluyor.

Haberlere ilişkin ise yaşama dair her haberi yapıyoruz. Tabi kadın bakışı ile haberler yapıyoruz. Ekoloji, kültür-sanat, kadın, politika, ekonomi, spor gibi çok sayıda konulara eğiliyoruz.

Tarihte yaşanmış böyle bir kadın ajansı deneyimi var mı?

Women’s Feature Service (WSF, Kadın Öykü Haberleri Servisi), “toplumsal cinsiyet meselesine ilişkin analizler ve

görüşlerin medyada yer aldığına emin olmak” amacıyla, 1978’de Unesco’nun teşviğiyle Inter Press Service (IPS) tarafından Roma’da kuruldu.

WSF, 1991’de bağımsız bir kuruluşa dönüştü. Şu anda merkezi Yeni Delhi’de ve <http://www.wfsnews.org/> adresinden yayın yapıyor.

“Kadınların hayatı, hakları ve endişeleri konusunda farkındalık yaratmak ve her hafta kadınlara dair öykü-haberler (feature story)” yayınlıyor.

İran Kadın Haber Ajansı (IWNA, Iran’s Women News Agency), 14 Aralık 2004’te kuruldu. Bağımsız ve kadın odaklı bir ajans olan IWNA, Hz. Muhammed’in kutsadığı sekizinci imam olan İmam Rıza’nın kız kardeşi ve önemli bir Şii figür olan Hazrat-e Ma’soumeh’in doğum gününde kuruldu.

IWNA, kadın odaklı bir haber ajansı olsa da, kurulurken “feminist olmadıklarını; siyaseti değil, kadınların günlük problemlerini ele alacaklarını açıkladı. Farsça sayfasının yanısıra, <http://en.wafa.ir/> adresinden İngilizce yayın yapıyor.

19 Ekim 2009’da, ABD merkezli Uluslararası Gazeteciler Merkezi ve Bangladeş Gazetecilik ve İletişim Gelişimi Merkezi işbirliğiyle, Bangladeş’te faaliyet gösterecek, sadece kadınların çalıştığı ve kadın meselelerinin ele alındığı TVNA (The Television News Agency, Televizyon Haber Merkezi) kuruldu.

Ancak sizin de gördüğünüz gibi bunlar, kadın ajansı deneyimleri. Kadın Haber Ajansı açısından dünyanın ilk deneyimi JİN HABER AJANSI’dır. Bu açıdan misyonumuzun farkındayız.